

Projekt

z dnia 14 lutego 2023 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA
RADY MIEJSKIEJ SĘDZISZÓW**

z dnia 27 lutego 2023 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40) w zw. z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 1296, poz. 1981 i poz. 2270, z 2022 r. poz. 1, poz. 66, poz. 1079, poz. 1692, poz. 1700, poz. 1812, poz. 1967, poz. 2127 i poz. 2140 oraz z 2023 r. poz. 185) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 według brzmienia stanowiącego załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Sędziszowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej Sędziszów

Adam Mysiara

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
w Gminie

Sędziszów

do roku 2029

Spis treści

Wstęp.....	4
ROZDZIAŁ I MERYTORYCZNE PODSTAWY OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	5
1.1. Podstawa prawna Strategii	5
1.1.1. Dokumenty europejskie	6
1.1.2. Dokumenty krajowe.....	7
1.1.3. Dokumenty regionalne i lokalne.....	8
ROZDZIAŁ II DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	11
2.1. Charakterystyka gminy.....	11
2.1.1. Położenie, informacje ogólne	12
2.1.2. Demografia	15
2.1.3. Edukacja	19
2.1.4. Kultura	22
2.1.5. Sport i rekreacja.....	25
2.1.6. Organizacje pozarządowe.....	25
2.1.7. Lokalny rynek pracy	29
2.1.8. Mieszkalnictwo.....	35
2.1.8.1 Zasób mieszkaniowy Gminy Sędziszów.....	36
2.1.9 Pomoc społeczna	38
2.1.9.1 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie	38
Świadczenia rodzinne i opiekuńcze	43
Usługi opiekuńcze	47
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	48
Karta Dużej Rodziny	49
Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”	50
Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	50
2.1.9.2 Środowiskowy Dom Samopomocy w Sędziszowie.....	51
2.1.10. Opieka zdrowotna.....	52
2.1.11. Finanse publiczne	53
2.2. Charakterystyka lokalnych problemów społecznych	54
2.2.1. Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.....	57

2.2.2. Bezrobocie	61
2.2.3. Ubóstwo	66
2.2.4. Sytuacja osób starszych	69
2.2.5. Uzależnienia	71
2.2.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze	75
2.2.7. Bezpieczeństwo	77
2.2.8. Przemoc domowa.....	79
2.2.8. Potrzeba ochrony macierzyństwa	82
2.2.9. Bezdomność.....	84
2.3. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych mieszkańców	84
2.3.1. Problemy społeczne występujące w opinii dorosłych mieszkańców	84
2.3.2. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu pracowników socjalnych.....	89
2.3.3. Problemy dzieci i młodzieży	91
2.4. Analiza SWOT	97
RODZIAŁ III CZĘŚĆ PROGRAMOWA STRATEGII.....	101
3.1. Misja i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią.....	101
3.2. Cele i kierunki działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych	104
3.3. Monitoring i ewaluacja.....	115
3.4. Źródła finansowania	116
3.5. Koordynator.....	116
Spis tabel	117
Spis wykresów.....	118
Spis rysunków	119

Wstęp

Politykę społeczną zazwyczaj definiuje się, jako „działalność państwa, podmiotów samorządowych i pozarządowych organizacji zmierzająca do kształtowania odpowiednich warunków pracy i bytu, pożądanych struktur społecznych oraz stosunków społeczno-kulturowych, w których przy aktywności ludzi będzie możliwe zaspokojenie potrzeb społeczeństwa na poziomie możliwym w danym okresie”¹. Definicja ta wskazuje na główny cel polityki społecznej państwa - utrzymywanie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Podstawowym dokumentem planistycznym w sferze polityki społecznej na poziomie gminy jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Strategia ta jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w stosunku do zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na terenie gminy i wskazuje priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla ich realizacji. Opracowanie Strategii jest punktem wyjścia do opracowania szczegółowych programów, których realizacja ma przyczyniać się do rozwiązywania problemów społecznych oraz wyrównania szans społecznych mieszkańców gminy.

Artykuł 17 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Z kolei art. 16b wyżej wymienionej Ustawy określa kluczowe elementy, które powinna zawierać strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie. Dokument ten powinien składać się w szczególności z:

1. diagnozy sytuacji społecznej gminy,
2. prognozy zmian w zakresie objętym strategią,
3. określenia:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
  - b) kierunków niezbędnych działań,
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
  - d) wskaźników realizacji działań.

Okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Sędziszów został ustalony na lata 2023-2029. Termin ten wynika z zakończenia z końcem 2022 roku obowiązywania poprzedniej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz

---

¹ K. Loranty, *Bezpieczeństwo społeczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004, s. 98.

powiązania z okresem unijnej perspektywy finansowej, która obowiązuje do roku 2027. Dodatkowe dwa lata obowiązywania Strategii umożliwiają zakończenie i rozliczenie rozpoczętych projektów unijnych. Równie ważnym jest też to, że na etapie opracowywania kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powinny być znane ramy finansowe oraz wytyczne co do działań dla kolejnego unijnego okresu programowania.

ROZDZIAŁ I

MERYTORYCZNE PODSTAWY OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1.1. Podstawa prawna Strategii

Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z artykułu 17 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, który nakłada na gminę ten obowiązek. Poza tym, przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 oparto się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Najważniejszym aktem prawnym państwa polskiego oraz fundamentem państwa i systemu prawnego jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. To ona określa podstawowe prawa i wolności obywatelskie, a także gwarantuje poszanowanie praw osobistych, politycznych, ekonomicznych oraz socjalnych. Szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Konstytucja Rzeczypospolitej Polski mówi, że wszyscy obywatele są równi wobec prawa i obowiązków. Mają prawo do równego ich traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w warunkach odpowiednich godności człowieka. Poza Ustawą o pomocy społecznej na treść i realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wpływ mają również inne akty prawne, do których w szczególności należą:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych;
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawa z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (oraz projekt zmieniający tytuł ustawy: Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej);
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.

Realizacja Strategii będzie wymagała także odwoływania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia, prawa pracy itp. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 jest zgodna z dokumentami strategicznymi z zakresu polityki społecznej opracowanymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Poniżej zaprezentowano spis podstawowych dokumentów strategicznych stanowiących podstawę i punkt odniesienia do powstania niniejszej Strategii.

1.1.1. Dokumenty europejskie

U podłoża polityki społecznej UE leży założenie, że wszystkie państwa członkowskie stoją na straży dobra publicznego poprzez zapewnienie swoim obywatelom, bez względu na rasę, płeć czy wyznanie zabezpieczeń społecznych oraz wynagrodzenia za pracę. Komisja Europejska wspiera i uzupełnia politykę poszczególnych państw członkowskich w dziedzinie włączenia społecznego i ochrony socjalnej. Obecnie dokumentem szczybla europejskiego, do

którego należy odnieść Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Sędziszów do roku 2029 w dalszym ciągu jest „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego wykluczeniu społecznemu”. Została ona zatwierdzona przez Komisję Europejską w 2010 roku. Jednym z celów tej strategii jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie m.in.

- projekt „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – jego celem jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększenie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie,
- projekt „Europejski program walki z ubóstwem” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a zatem osoby ubogie i wykluczone społecznie będą mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

1.1.2. Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 uwzględnia zapisy dokumentów krajowych, w szczególności:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030 - dokument ten zawiera cele i priorytety polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do roku 2030. Wśród celów operacyjnych Strategia ta wymienia inwestycje w kapitał ludzki (w ramach celu strategicznego nr 1) oraz w kapitał społeczny (w celu strategicznym nr 3).
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 - celem głównym jest wydobywanie potencjału osób, aby w pełni uczestniczyły w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym na wszystkich etapach swojego życia. Dopiero wzmocnienie tego potencjału umożliwi rozwój kapitału ludzkiego. Uzupełnieniem celu głównego jest pięć celów szczegółowych:
  - wzrost zatrudnienia;
  - wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej, jakości funkcjonowania osób starszych;
  - poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
  - poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;

- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych możliwa będzie do osiągnięcia poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa aż do starości. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Sędziszów spójna jest również z innymi, aktualnymi na moment opracowywania Strategii dokumentami szczebla krajowego:

- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027. Program FERS identyfikuje kluczowe wyzwania w obszarze polityk społecznych – edukacji, zatrudnienia i włączenia społecznego,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.

1.1.3. Dokumenty regionalne i lokalne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 uwzględnia zapisy dokumentów regionalnych i lokalnych. Powiązanie to jest niezwykle istotne z punktu zachowania polityki spójności. To właśnie na szczeblu wojewódzkim rozstrzygana jest większość konkursów na realizację projektów przy udziale środków unijnych. Jako główny dokument strategiczny w obszarze polityki społecznej o znaczeniu wojewódzkim należy wskazać **Strategię Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030**. Sformułowane w dokumencie tym założenia określają koncepcję realizacji polityki społecznej na terenie województwa świętokrzyskiego, pozwalają koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze. Określone cele i zadania, odnosząc się do poszczególnych kwestii społecznych, stanowią wyzwanie dla wszystkich społeczności lokalnych oraz instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i poprawy jakości życia

w województwie. Wskazują określone kierunki zaspokajania potrzeb społeczności. Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030 stanowi niejako „branżowe” rozwinięcie **Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+**, która to jest głównym dokumentem strategicznym opracowanym na rzecz województwa świętokrzyskiego. Wśród celów mających wpływ na politykę społeczną w regionie należy wskazać:

- Profilaktykę zdrowotną służącą utrzymaniu aktywności zawodowej pracowników,
- Edukację ekologiczną,
- Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców,
- Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie,
- Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji,
- Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego,
- Poprawę warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców,
- Rozwój i upowszechnienie usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym (deinstytucjonalizacja usług) w szczególności usług adresowanych dla rodzin oraz osób: z niepełnosprawnościami, osób o ograniczonej samodzielności, seniorów,
- Upowszechnianie stosowania instrumentów aktywnej integracji społecznej oraz rozwój podmiotów reintegracyjnych w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Rozwój ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkalnictwa chronionego,
- Rozwój sektora ekonomii społecznej,
- Poprawa jakości infrastruktury i usług ochrony zdrowia oraz pomocy i integracji społecznej, w tym zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjnej dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- Zapewnienie wysokiej jakości personelu medycznego,
- Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych,
- Promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,

- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- Wzrost kompetencji kadr administracji publicznej.

Na poziomie powiatowym obowiązuje Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jędrzejowskim na lata 2022 – 2028. Dokument ten swoim zakresem obejmuje wszystkie gminy powiatu i angażuje je w realizację przyjętych działań. Działania pogrupowane są w następujące cele szczegółowe:

- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;
- Wzrost efektywności polityki społecznej;
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym w ramach zintegrowanych i kompleksowych działań;
- Promowanie właściwych postaw społecznych i budowanie zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień oraz eliminowanie skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Dokumentem mającym największy wpływ na rozwój gminy jest strategia rozwoju gminy. Strategia taka powinna uwzględniać kierunki rozwoju gminy, w tym w ujęciu społecznym i przestrzennym. Na moment opracowywania niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych Gmina Sędziszów nie posiada uchwalonej, aktualnej strategii rozwoju. Kolejnym dokumentem strategicznym poruszającym kwestię problemów społecznych jest Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Sędziszów. Swoim zasięgiem nie dotyczy jednak całej gminy a wyznaczonych obszarów miasta. Program rewitalizacji powstał przy udziale partnerów społecznych i zakładał między innymi poprawę bezpieczeństwa poprzez budowę systemu monitoringu, budowę obiektów rekreacyjnych oraz rozbudowę obiektów użyteczności publicznej.

RODZIAŁ II

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

2.1. Charakterystyka gminy

Gmina Sędziszów leży w województwie świętokrzyskim, w południowo-zachodniej części województwa otoczona aglomeracją małopolski i śląska. Sędziszów to jedna ze starszych miejscowości województwa świętokrzyskiego istnieje od 700 lat, a jej początki sięgają XIII wieku. Już we wczesnym średniowieczu było to grodzisko rycerskiego rodu Jastrzębców. Jego nazwa prawdopodobnie pochodzi od imienia rycerza mazowieckiego – Sędzisa. W XV wieku istniał tutaj kościół drewniany pod wezwaniem św. Piotra i Pawła. Na przestrzeni wieków Sędziszów był własnością rodzin: Rożnów herbu Gryf, Rylskich herbu Ostoja i Lanckorońskich. Następnie wieś kupili Nieczujowie-Dębińscy, spośród których największą rolę odegrała Urszula z Morstinów Dembińska, zwana starościaną wolbromską. W roku 1771 została fundatorką nowej nawy nowego murowanego kościoła św. Piotra i Pawła. Herb Sędziszowa przyjęto na wzór herbu Jastrzębców władających Sędziszowem od pierwszej połowy XIII wieku – została zmieniona jedynie kolorystyka podkowy i krzyża kawalerskiego, ze złotego na srebrny.

Sędziszów jest dość młodym miasteczkiem, w dniu 11 grudnia 1989 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę o utworzeniu miasta Sędziszowa. Uchwałę podpisał pierwszy premier III Rzeczypospolitej - Tadeusz Mazowiecki. W dniu 14 lutego 1990 roku podczas sesji Gminnej Rady Narodowej odbyło się uroczyste nadanie praw miejskich.

Jednostkami pomocniczymi Gminy Sędziszów są trzy osiedla: Sady, Na Skarpie i Rynek, oraz 31 sołectw: Aleksandrów, Białowieża, Bolesćice, Borszowice, Bugaj, Krzelów-Czekaj, Czepiec, Gniewięcin, Jeżów, Grązów, Klimontów, Klimontówek, Krzcięcice, Łowinia, Marianów, Mierzyn, Mstyczów, Pawłowice, Piła, Piołunka, Podsadek, Przelaj, Przelaj Czepiecki, Słaboszowice, Sosnowiec, Swaryszów, Szałas, Tarnawa, Wojciechowice, Zielonki oraz Zagaje.

2.1.1. Położenie, informacje ogólne

Gmina Sędziszów położona jest w południowo – zachodniej części województwa świętokrzyskiego, na Wyżynie Małopolskiej, nad rzeką Mierzawą i należy do powiatu jędrzejowskiego. Powierzchnia ogólna gminy wynosi 146 km², co plasuje ją na 17 miejscu pod względem wielkości wśród gmin województwa świętokrzyskiego. Terytorialnie graniczy z następującymi gminami: Jędrzejów, Wodzisław, Kozłów, Żarnowiec, Słupia Jędrzejowska oraz Nagłowice Miasto posiada dogodne połączenia komunikacyjne zarówno drogowe jak i kolejowe. Przez gminę przebiega najważniejsza linia kolejowa relacji Warszawa – Kraków, a równolegle do niej szerokotorowa Linia Hutniczo - Siarkowa. Odległość od międzynarodowej trasy E 7 (Gdańsk-Warszawa - Zakopane) do obrzeży miasta wynosi około 8 km. Lokalna sieć drogowa łączy poszczególne wsie z Sędziszowem i ułatwia mieszkańcom okolicznych sołectw dotarcie do znajdujących się w nim urzędów i instytucji takich jak: urząd gminy, banki, ośrodki zdrowia, apteki, poczta.

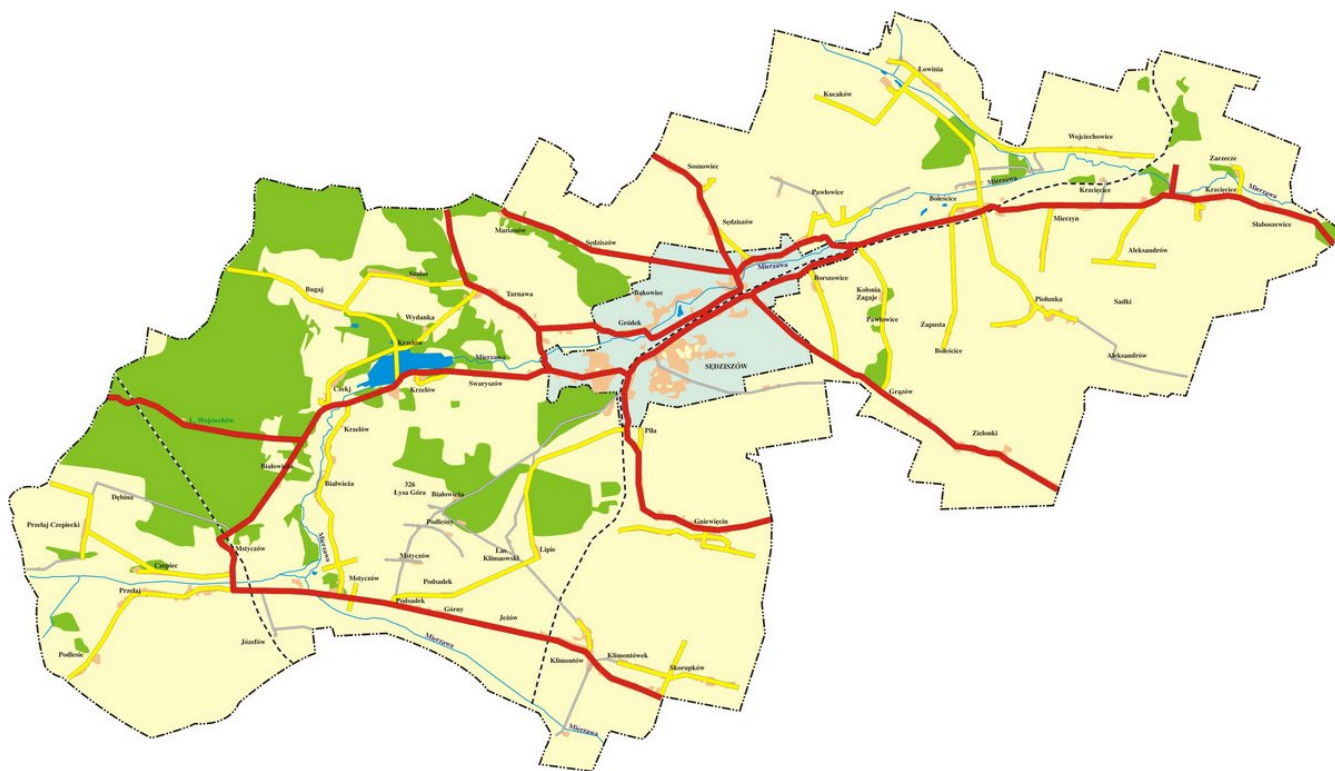
Gmina wykonuje swoje zadania poprzez utworzone jednostki organizacyjne. W mieście funkcjonuje Samorządowe Centrum Kultury, Biblioteka Publiczna, Ośrodek Zdrowia, Przychodnia Rodzinna, Przychodnia „Eskulap”. Tu również mieści się przedszkole samorządowe, dwie szkoły podstawowe, liceum ogólnokształcące i technikum. Miasteczko stanowi również ośrodek handlowo – usługowy dla mieszkańców gminy. Gmina Sędziszów jest przede wszystkim obszarem rolniczym, powierzchnia użytków rolnych to 11.036 ha. W gminie zlokalizowanych jest 1.794 indywidualnych gospodarstw rolnych o średniej powierzchni 8 ha.

Na terenie miasta ma swoją siedzibę Fabryka Kotłów „Sefako” S.A. – jedna z większych w kraju firm produkujących i montujących kotły przemysłowe, zatrudniająca ponad 1.000 pracowników. Na terenie gminy znajduje się jeszcze kilkanaście drobniejszych firm. Gaspol, lider rynku LPG w Polsce, otworzył w roku 2019 terminal przeładunkowy gazu płynnego w gminie Sędziszów, w miejscowości Pawłowice.

Spośród innych gmin regionu, Sędziszów wyróżnia się mało przekształconym środowiskiem naturalnym i krajobrazem. Najcenniejsze przyrodniczo na tym obszarze są doliny rzeczne Mierzawy i jej dopływów oraz towarzyszące im starorzecza i tereny podmokłe, na których wykształciły się interesujące florystycznie zbiorowiska łąkowo-szuwarowobagiennie. Podmokłe siedliska są miejscem występowania rzadkich gatunków awifauny (zwłaszcza ptaków wodno-błotnych). Cała dolina Mierzawy posiada wysokie walory krajobrazowe. Czyste środowisko naturalne, brak większych źródeł skażenia przemysłowego i niski stopień zużycia środków chemicznych w rolnictwie sprzyjać powinny produkcji „zdrowej” żywności. W części zachodniej szanse rozwoju posiada również turystyka (zwłaszcza agroturystyka) rozwijana w oparciu o lokalne walory przyrodniczo-krajobrazowe (obszar chronionego krajobrazu, lasy, rzeki, zbiorniki wodne) a także inicjatywy lokalne związane z wykorzystaniem miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego. Zasoby leśne gminy są ubogie. Lasy koncentrują się głównie w zachodniej części gminy (okolice miejscowości Mstyczów, Białowieża, Bugaj i Tarnawa). Na obrzeżach lasów i miedzach uprawnych ukształtowały się liczne zarośla krzewiaste z dominującą leszczyną i tarniną. Gmina Sędziszów położona jest w zlewni Nidy.

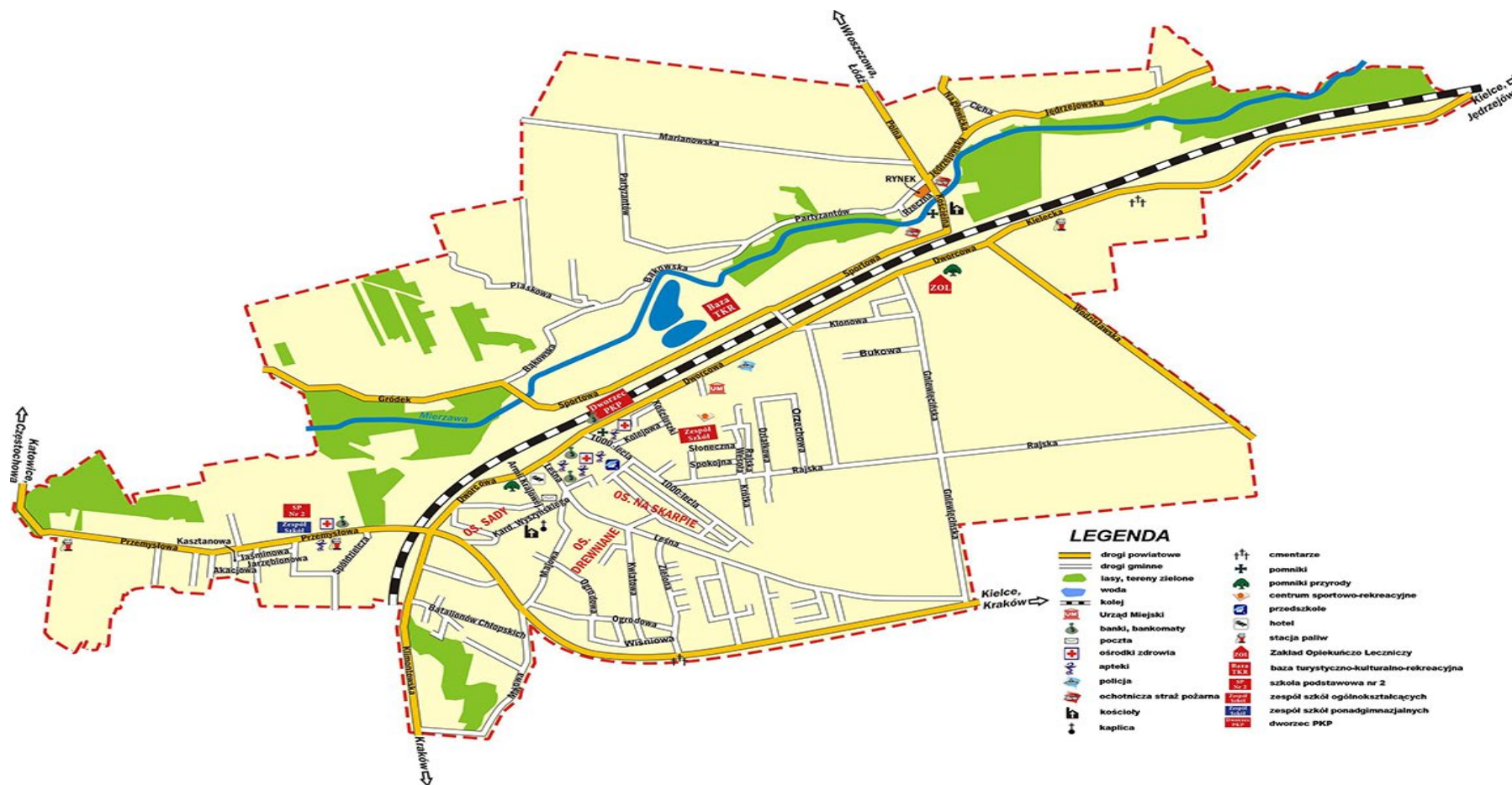
Poniżej zaprezentowano plan gminy oraz plan miasta Sędziszów.

Rysunek 1. Plan gminy Sędziszów

Źródło. Lokalny Program Rewitalizacji

Rysunek 2. Plan miasta Sędziszów

Źródło. Lokalny Program Rewitalizacji

2.1.2. Demografia

Demografia stanowi bardzo ważny element analizy strategicznej każdej gminy w Polsce. Zasoby, ranga oraz rola kapitału ludzkiego uwarunkowane są nie tylko liczebnością populacji czy osób zatrudnionych, lecz również poziomem wiedzy, umiejętności, kreatywnością, przedsiębiorczością, stanem zdrowia itp. Aktualna struktura demograficzna, która jest rezultatem przeszłych procesów, determinuje przyszłe kształtowanie zjawisk demograficznych i społecznych. Od liczby ludności, przekroju grup wiekowych, wskaźnika przyrostu naturalnego oraz dalszych prognoz powinny zależeć kolejne decyzje władz samorządowych, które wpłyną na kierunki podejmowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Gmina Sędziszów ma 12 226 mieszkańców (stan na 27 grudnia 2022 roku), co oznacza zmniejszenie o 673 osoby względem roku 2016 – 5,2%.

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Sędziszów w latach 2016-2022.

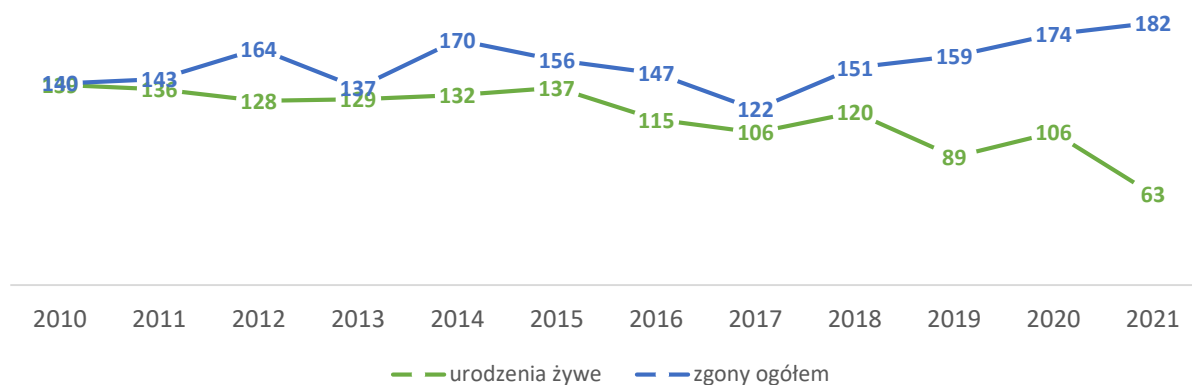
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych UM Sędziszów.

Zmniejszenie liczby ludności gminy jest zjawiskiem niepożądanym, w dłuższej perspektywie czasu mogącym w negatywny sposób odbić się między innymi na budżecie gminy. Sama dynamika zmian liczby mieszkańców nie oddaje pełnego obrazu gminy w kontekście zmian demograficznych. Koniecznym jest jeszcze ustalenie struktury demograficznej gminy, do czego służy analiza jakościowa. Znając powody spadku liczby ludności można pokusić się o oszacowanie prognoz demograficznych na kolejne lata. Dopiero pełny obraz pozwala na określenie potencjałów oraz zagrożeń, które mogą mieć w gminie. Wskaźnikami obrazującymi dynamikę zmian w strukturze demograficznej gminy jest przyrost naturalny oraz saldo migracji – wskaźniki te stanowią podstawową odpowiedź na wahania liczby ludności gminy. Przyrost naturalny określa różnicę między liczbą urodzeń żywych

a liczbą zgonów na przestrzeni konkretnego roku. W ostatnich dwunastu latach przyrost naturalny był zawsze ujemny. Jak wynika z poniższego wykresu, najczęściej mieszkańców gminy zmarło w roku 2020 oraz 2021. Sytuację tę należy powiązać z epidemią SARS-CoV-2. Jednoczesne znaczne zmniejszenie liczby nowo narodzonych dzieci powoduje, że w Gminie Sędziszów w 2021 roku przyrost naturalny wyniósł rekordowe: -119.

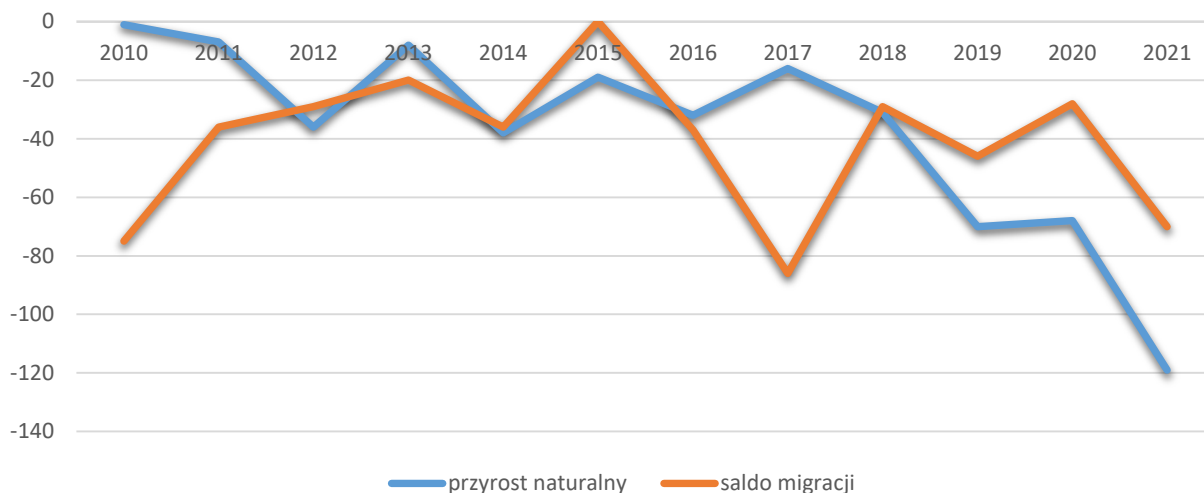
Wykres 2. Liczba urodzeń oraz zgonów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tożsama sytuacja ma miejsce w przypadku analizy ruchów migracyjnych. W ciągu tych dwunastu lat z gminy wyprowadziło się więcej mieszkańców niż do niej wprowadziło (dane Głównego Urzędu Statystycznego nie obejmują roku 2015 stąd na wykresie wartość „0”). Sumując negatywne saldo migracji z ujemnym przyrostem naturalnym otrzymujemy niepokojący trend demograficzny. Dalsza analiza będzie miała na celu odpowiedzieć na pytanie: czy jest szansa na zahamowanie tych tendencji.

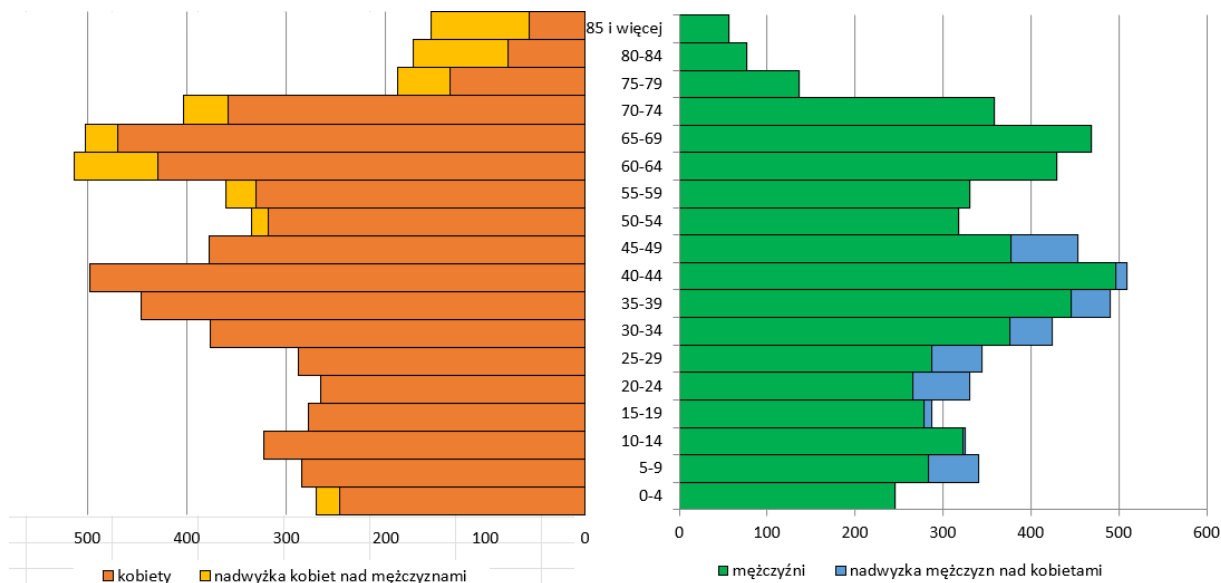
Wykres 3. Saldo migracji oraz przyrost naturalny w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Dalszą część diagnostyczną należy rozpocząć od analizy struktury wiekowej z podziałem na płeć mieszkańców -tzw. piramida wieku. Prezentuje ona rozkład ludności w poszczególnych grupach wieku. Piramidy te dzielimy na progresywne, regresywne i zastojowe. Piramida typu progresywnego pokazuje zwiększanie się liczby ludności, typu zastojowego obrazuje sytuację w której liczba dzieci jest taka sama jak liczba dorosłych, typu regresywnego obrazuje zmniejszanie się liczby ludności.

Wykres 4. Piramida wieku GUS

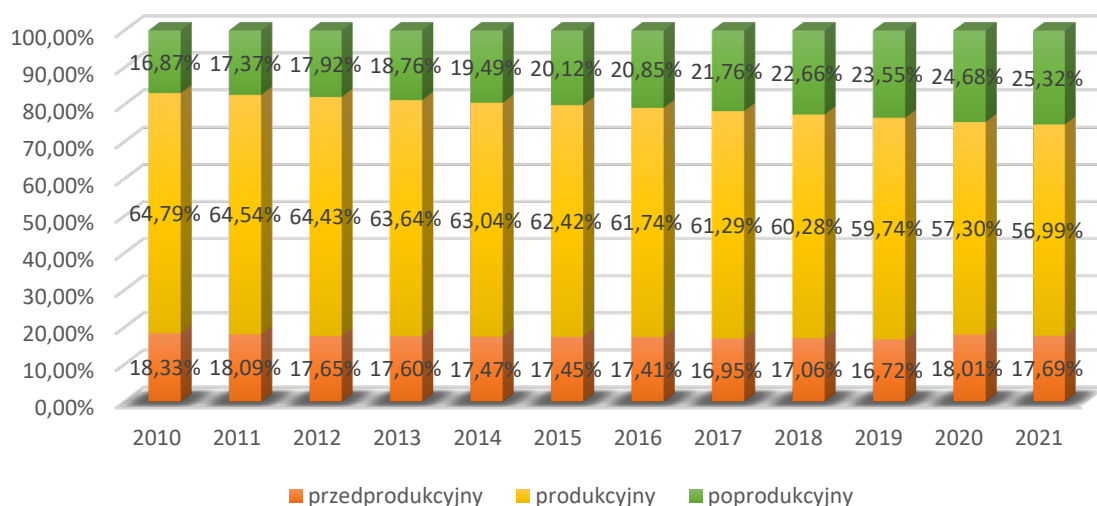
Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jak wynika z piramidy wieku, Gmina Sędziszów jest przykładem społeczeństwa zastojowego z przesunięciem grup wiekowych w kierunku społeczeństwa regresywnego. W większości grup wiekowych przeważają mężczyźni, zwłaszcza w tych o największym znaczeniu reprodukcyjnym. Dopiero wśród osób powyżej 50 roku życia zaczyna się przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn.

Średni wiek mieszkańców wynosi 42,5 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego mieszkańcy gminy Sędziszów zawarli w 2020 roku 42 małżeństw, co odpowiada 3,4 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa świętokrzyskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,1 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 27,4% mieszkańców gminy Sędziszów jest stanu wolnego, 58,7% żyje w małżeństwie, 2,6% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,1% to wdowy/wdowcy.

Ważnym elementem struktury demograficznej ludności mającym wpływ na przebieg procesów demograficznych jest wiek ludności, przekładający się na odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni ostatnich 12 lat zmniejszyła się liczebność osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym. Wzrósł natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta stanowi potwierdzenie niekorzystnej sytuacji demograficznej Gminy Sędziszów.

Wykres 5. Ekonomiczne grupy wieku w Gminie Sędziszów w latach 2010-2021

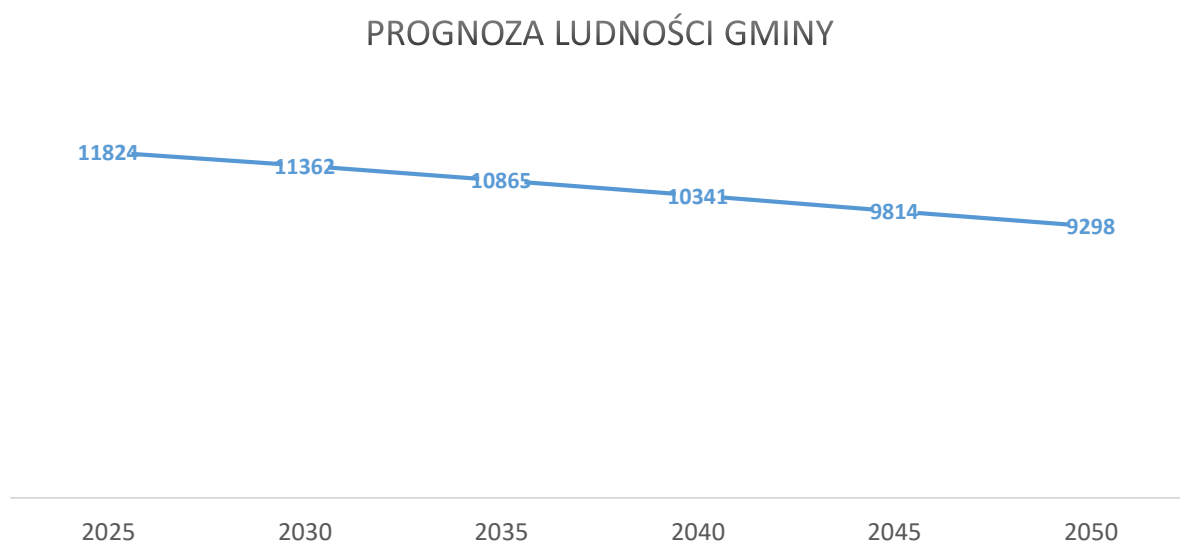

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Przyjmuje się, że daną społeczność można określić jako „starzejącą się”, jeżeli odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wynosi przynajmniej 20%. Jak wynika z powyższego wykresu, w przypadku Gminy Sędziszów już co piąta osoba jest właśnie w tej grupie wiekowej. Niestety, liczba urodzeń nie jest w stanie nie tylko odwrócić ten trend w przyszłości, ale choćby go zrekompenzować.

Mając obraz demograficzny gminy oraz znając strukturę ludności można spróbować oszacować liczbę mieszkańców gminy w kolejnych dwudziestu latach. Główny Urząd Statystyczny, korzystając z danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, w roku 2014 opracował prognozy demograficzne dla wszystkich powiatów w Polsce. W niniejszej prognozie dla Gminy Sędziszów oparto się na tej prognozie GUS z dodatkowymi modyfikacjami, wynikającymi z przeprowadzonej diagnozy. Założono korektę względem szacowanej liczby mieszkańców powiatu o 2% w roku 2025, 3% w roku 2030, 4% w roku 2035, 5% w roku 2040, 6% w roku 2045 oraz 7% w roku 2050. Dodatkowo założono zmniejszenie się udziału mieszkańców Gminy Sędziszów w ogóle ludności powiatu z 14,54% w roku 2020 do 14,48% w roku 2050 (co 5 lat spadek wskaźnika o 0,01).

Wykres 6. Prognoza liczby ludności Gminy Sędziszów w latach 2025-2050

Źródło. Opracowanie własne

Z przeprowadzonej prognozy wynika, że w roku 2050 liczba mieszkańców Gminy Sędziszów może zmniejszyć się do 9298. Należy przy tym założyć, że zwiększy się również udział osób w wieku poprodukcyjnym – do nawet 35%.

2.1.3. Edukacja

System edukacji w Polsce obejmuje szkolnictwo publiczne i niepubliczne. Kształcenie i wychowanie przyszłych pokoleń jest istotnym zadaniem, w którym każda gmina bierze udział. W obecnych trudnych czasach, charakteryzujących się dynamiką zmian społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych zadanie to staje się nie lada wyzwaniem dla społeczności lokalnych i tym samym dla samorządów. System edukacyjny, aby dobrze spełniał swoją rolę, musi być dopasowany do bieżących i przyszłych potrzeb społecznych. Dotyczy to zarówno procesu kształcenia, opieki i wychowania, jak i warunków w jakich ten proces się odbywa. Baza materialna placówek oświatowych musi więc spełniać najnowsze wymogi i tym samym być przyjazna uczniom, również tym z niepełnosprawnością. Końcowym efektem, dawanym przez sprawny i efektywny system edukacyjny, jest wszechstronne wykształcenie kolejnych pokoleń i tym samym zapewnienia im równego startu w życiu zawodowym. Należy przy tym wziąć pod uwagę odgórne wytyczne, którym gminny system oświaty podlega, w tym np. podstawie programowej, którą wszyscy nauczyciele muszą realizować. Wprowadzona w 2017 roku reforma systemu edukacji nałożyła na samorzady lokalne dodatkowe obowiązki związane z reorganizacją systemu oświaty. W Polsce wypracowany podział kompetencji w sferze zarządzania państwa, nakłada na samorzady lokalne zadania związane

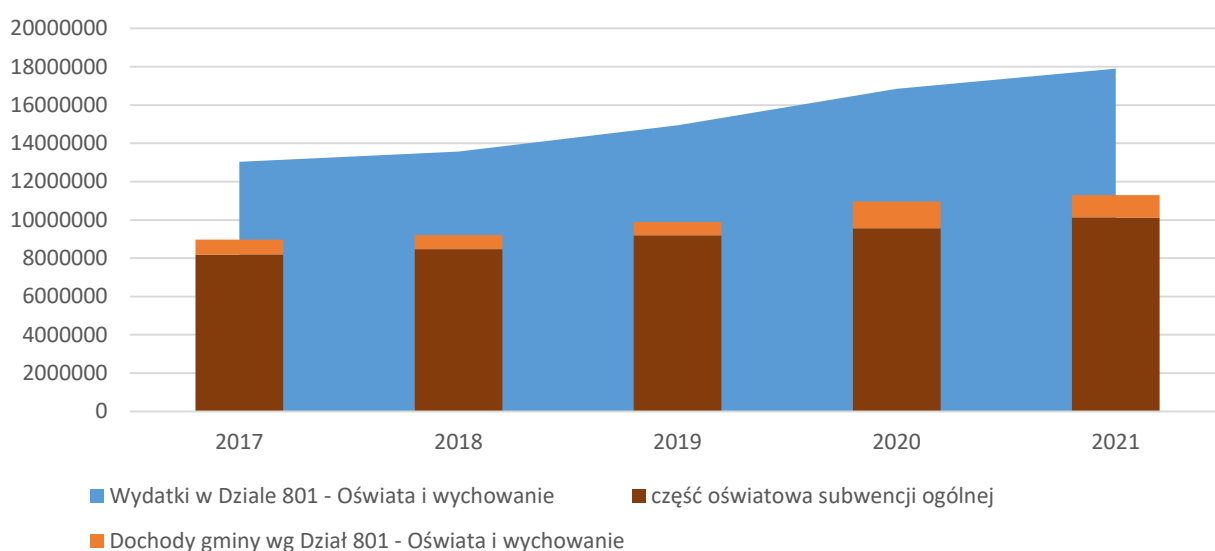
z prowadzeniem edukacji na poziomie przedszkolnym oraz podstawowym. Do obowiązków każdej gminy w tym zakresie należy m.in.:

- zapewnienie właściwych warunków działalności edukacyjnej, wychowawczej i opiekuńczej placówek oświatowych;
- prowadzenie remontów i działań inwestycyjnych;
- wyposażać placówki w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania i innych celów strategicznych.

Najistotniejszym źródłem finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w Polsce jest część oświatowa subwencji ogólnej. Z założeń Rozporządzenia Ministra Oświaty wynika, iż subwencja ogólna dla samorządów gminnych powinna zaspokajać wydatki na prowadzenie oświaty, w szczególności na bieżącą działalność szkół podstawowych, nie uwzględniając:

- dowozu uczniów,
- przedszkoli,
- stołówek,
- świetlic.

Wykres 7. Część oświatowa subwencji ogólnej oraz dochody i wydatki budżetu w dziale 801

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Od 2017 roku wysokość części oświatowej subwencji ogólnej stale rośnie i osiągnęła wartość 10,1 mln zł w roku 2021. W ostatnim roku zmniejszyły się dochody gminy klasyfikowane w dziale 801 – Oświata i wychowanie. Jak wynika z powyższego wykresu stale rosłą wydatki ponoszone przez Gminę Sędziszów na realizację zadań związanych z edukacją i wychowaniem.

Na terenie Gminy Sędziszów edukacja ukierunkowana jest głównie na kształcenie obejmujące jej pierwsze etapy, ale umożliwia również dalszą edukację na poziomie ponadpodstawowym. Poniższa tabela zawiera liczbę uczniów w latach szkolnych od 2020 oraz 2021 roku wg spisu Systemu Informacji Oświatowej z dnia 30 grudnia.

Tabela 1. Wykaz uczniów szkół i przedszkoli w Gminie Sędziszów

	2020/2021	2021/2022
Przedszkole Samorządowe w Sędziszowie	144	168
Szkoła Podstawowa Nr 1 w ZSO w Sędziszowie (oddział przedszkolny)	39	46
Szkoła Podstawowa Nr 2 w Sędziszowie (oddział przedszkolny)	47	49
Szkoła Podstawowa w Pawłowicach (oddział przedszkolny)	9	12
Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Boleścicach	16	15
Niepubliczne Przedszkole w Tarnawie	75	67
Niepubliczne Przedszkole w Mstyczowie	43	42
Niepubliczne Przedszkole w Krzęcicach	31	38
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Sędziszowie	412	438
Szkoła Podstawowa Nr 2 w Sędziszowie	233	240
Szkoła Podstawowa w Pawłowicach	104	103
Liceum Ogólnokształcące w Sędziszowie	89	70
Szkoła Podstawowa w Tarnawie	63	72
Szkoła Podstawowa w Krzęcicach	52	54
Szkoła Podstawowa w Mstyczowie	69	70

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raport o stanie Gminy Sędziszów

W roku 2021 w gminie Sędziszów mieściło się 5 przedszkoli (4 niepubliczne) oraz trzy punkty przedszkolne, do których łącznie uczęszczało 437 dzieci (404 w roku poprzednim) spośród wszystkich 508 w wieku przedszkolnym. Główną częścią gminnego systemu edukacji są szkoły podstawowe. Gmina Sędziszów jest organem prowadzącym dla trzech szkół podstawowych a dla kolejnych trzech jest to Fundacja „Z Uśmiechem”. Ogółem do szkół podstawowych na terenie Gminy Sędziszów uczęszcza 977 uczniów, a do Liceum Ogólnokształcącego w Sędziszowie – 70 uczniów. Wymienione powyżej szkoły i przedszkola są placówkami ogólnodostępnymi, które realizują również kształcenie specjalne dla uczniów, którzy posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez publiczne poradnie psychologiczno – pedagogiczne.

Uczniowie dalszą naukę mogą kontynuować we wspomnianym Liceum Ogólnokształcącym w Sędziszowie (prowadzonym przez Gminę Sędziszów), Zespole Szkół w Sędziszowie lub Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego Im. Macieja Rataja w Krzelowie (dla obu szkół organem prowadzącym jest Powiat Jędrzejowski).

2.1.4. Kultura

Samorządowe Centrum Kultury w Sędziszowie jest gminną instytucją kultury, której organizatorem jest gmina Sędziszów, utworzoną na mocy uchwały Nr I/1/2001 Rady Miejskiej w Sędziszowie z dnia 29 stycznia 2001 roku. Centrum posiada osobowość prawną i samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową. Podstawowym zadaniem Centrum jest zaspakajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej. W 2021 roku działalność kulturalna została mocno ograniczona ze względu na sytuację epidemiczną, jak i trwającą modernizację budynku SCK. Obiekt SCK po modernizacji został przekazany w sierpniu 2021 r. Uroczyste otwarcie nowego obiektu odbyło się 10 września 2021 r. i zbiegło się z obchodami 30 – lecia nadania praw miejskich. Pomimo dużych utrudnień w 2021 roku zostały zorganizowane następujące wydarzenia z udziałem publiczności jak i on-line:

- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy (on-line) – stacjonarna skarbona;
- Koncert Kolęd (on-line) – studio piosenki i orkiestra dęta;
- Koncert z okazji Dnia Kobiet (on-line);
- Koncert Orkiestry Dętej z okazji Dnia Kobiet (on-line);

- Koncert z okazji Dnia Matki (on-line);
- Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej (on-line);
- Koncert z okazji obchodów 3 Maja (on-line);
- Udział w projekcie oraz w konkursie chórów w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach 2021 – Śpiewająca Polska;
- Udział w organizacji letniego wydarzenia „Wianki” (baza TKR);
- Współorganizacja spotkania dla seniorów (baza TKR);
- Współorganizacja Pikniku Rodzinnego na zakończenie wakacji;
- Narodowe Czytanie wspólnie z ZSO;
- Współorganizacja XXI Dni Sędziszowa;
- Wystawa z okazji 30 – lecia nadania praw miejskich i otwarcia budynku SCK;
- XV Ogólnopolski Festiwal Młodych Wykonawców Piosenki LAUR 2021;
- Jesienny Koncert Operetkowy;
- Koncert Papieski;
- Wystawa „Karol Wojtyła – Narodziny”;
- Udział w koncercie „Dzieci Dzieciom” w Filharmonii Krakowskiej w ramach Programu Chóralna Polska;
- Koncert Patriotyczny;
- Wystawa z okazji „Dnia Niepodległości”;
- Udział w akcji „Niepodległa do hymnu”;
- Cecyliada;
- Wystawa o Stanie Wojennym 1981 – 1983;
- Wystawa „Stanisława Lem – 100 rocznica urodzin”;
- Współorganizacja „Mikołajek”;
- Wystawa stroików bożonarodzeniowych;
- Kiermasz bożonarodzeniowy;

- Nagranie pastoralki „Pierwsza Gwiazda”;
- Spektakle teatralne dla dzieci;
- Kino objazdowe – 10 seansów;
- Koncert profilaktyczny;
- Wystawa prac młodych artystów z kółka plastycznego.

Ważnym elementem działalności Samorządowego Centrum Kultury są prowadzone kółka zainteresowań: Studio Piosenki; Orkiestra Dęta; Kółko plastyczne; Kółko fotograficzne; Klub odkrywców Eko przyrody; Kółko szachowe; Świetlica Wiejska w Mstyczowie (siłownia, piłkarzyki, bilard, tenis stołowy), zajęcia świetlicowe dla dzieci; nauka gry na gitarze; formacja tańca; język angielski.

Biblioteka Publiczna w Sędziszowie w 2021 roku działała w niezmienionej strukturze. W ramach sieci bibliotecznej funkcjonowały trzy filie:

- Filia Rynek;
- Filia w Tarnawie;
- Filia w Krzcięcicach.

Jednym z głównych celów Biblioteki Publicznej w Sędziszowie jest popularyzacja książek i czytelnictwa między innymi poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów. W dobie wszechobecnej cyfryzacji, która wypiera tradycyjne czytelnictwo, utrzymanie zainteresowania wśród czytelników jest niezwykle ważnym zadaniem każdej placówki bibliotecznej. Działania promujące czytanie dotyczą przeważnie osób młodych, które są najbardziej narażone na wtórny analfabetyzm, spowodowany między innymi słabnącą popularnością książek. Od września biblioteka wznowiła swoją działalność po remoncie i przerwie związanej z uporządkowaniem księgozbioru. W 2021 roku liczba czytelników wyniosła 722. Ogółem wypożyczono 10267 książek, czasopism. Bibliotekę odwiedziło 3594 osoby. Przybyło ogółem 2293 woluminy. Do września wszystkie wydarzenia związane z działalnością biblioteki były w formie on-line (ogółem: 21). Imprezy stacjonarne w IV kwartale: Dzień Postaci z Bajek (warsztaty i zajęcia z maluchami z „Krainy Maluszka”); Dzień Misia; Wystawa twórczości Stanisława Lema; Wystawa książek o stanie wojennym; Spotkanie autorskie z Panem Poetą (SP nr 1 i 2); Gminne Dyktando dla Dorosłych „O pióro burmistrza Sędziszowa”; Udział biblioteki w ogólnopolskiej akcji „Przepisujemy Tolkiena”

organizowanej przez Bibliotekę w Wawrze; Wznowienie działalności przez grupę zabawową; Cykliczne spotkania z przedszkolakami; Zajęcia „Grupy zabawowej” dla dzieci z rodzicami; Dyskusyjny Klub Książki.

2.1.5. Sport i rekreacja

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej jaką jest gmina, w zakresie kultury fizycznej, turystyki, w tym terenów rekreacyjnych, urządzeń sportowych jest bardzo ważnym zadaniem. Działania samorządu zmierzają w kierunku popularyzowania aktywnych form wypoczynku aby sport, w różnych formach, stał się ogólnie dostępny i powszechny. Jednostką powołaną do wykonywania zadań gminy w zakresie kultury fizycznej i sportu jest Ośrodek Sportu i Rekreacji. Wśród obiektów zarządzanych przez Ośrodek znajdują się: pełnowymiarowa hala sportowo-widowiskowa, boiska zewnętrzne, siłownia oraz obiekt letni, w skład którego wchodzi między innymi kąpielisko strzeżone (czynne od 1 lipca do 31 sierpnia). Istnieje również możliwość wynajęcia pokoi gościnnych oraz sali konferencyjnej. W 2022 roku w wyniku pożaru zniszczony został kompleks basenów. Atrakcja ta cieszyła się dużym zainteresowaniem mieszkańców gminy oraz gmin ościennych.

Dbałość o aktywność fizyczną mieszkańców wymaga ciągłych nakładów w infrastrukturę, dlatego z inicjatywy Gminy powstają kolejne place zabaw, zewnętrzne siłownie, boiska. W samym 2021 roku: zakupiono i zamontowano 4 urządzenia zabawowe i 2 urządzenia sprawnościowe oraz 6 sztuk ławek na placach zabaw w mieście oraz w Zielonkach, Gniewięcinie, Jeżowie i Klimontowie; wykonano naprawę i wymianę uszkodzonych części przy urządzeniach zabawowych na placach zabaw przy bloku nr 3 osiedla Sady oraz przy bloku nr 16 osiedla Na Skarpie a także na Osiedlu Drewnianym, ulicy Partyzantów, w Borszowicach i Gniewięcinie; wykonano projekt przeniesienia placu zabaw na ul. Klonowej; zakupiono piasek do piaskownic i na strefy bezpieczne wokół urządzeń zabawowych na placach zabaw.

2.1.6. Organizacje pozarządowe

Spółceństwo obywatelskie obejmuje w Polsce dwa obszary: obywatelską aktywność grupową – działalność organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i samorządowych, nieformalnych grup i ruchów społecznych oraz świadomość obywatelską Polaków.

Spółceństwo obywatelskie potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Podstawową cechą jest świadomość jego członków potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności oraz poczucie odpowiedzialności

za jego dobro. Za najlepsze podwaliny pod sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie uważane są organizacje obywatelskie. Wzmacniają oraz urzeczywistniają one prawa obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym i samorealizacji we wszystkich aspektach życia. Społeczeństwo obywatelskie realizuje więc to wszystko, co nie jest zabronione przez prawo i akceptowane, obowiązujące w danym społeczeństwie zasady moralne. To co dozwolone, jednostki mogą robić zgodnie z własną inwencją, jedynym ograniczeniem jest realizacja celów statutowych, dla jakich organizacja została powołana do życia. Dywersyfikacja sposobów realizacji usług społecznych, szeroko pojętych, jest korzystna z perspektywy mieszkańców gminy ze względu na łatwiejszy do nich dostęp, możliwość współtworzenia oraz współuczestnictwa w procesach decyzyjnych, realizację potrzeby przynależności. Sprawnie funkcjonujące społeczeństwo obywatelskie to również podwalina do skutecznej, odpowiadającej realnym potrzebom mieszkańców realizacji polityki na szczeblu samorządowym dzięki partycypacji obywateli.

Organizacje pozarządowe stanowią niezwykle ważny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Świadczą określone usługi, spójne z celami statutowymi organizacji, a dzięki swojej specyfice często mogą to robić w sposób bardziej efektywny niż inne podmioty, zwłaszcza publiczne. Efektywność ta wynika z samej genezy organizacji pozarządowych, które częstokroć są oddolnymi inicjatywami lokalnej społeczności, które w toku realizacji zadań przybierają formę zorganizowaną, instytucjonalną. Taka forma powoduje, że działania są odpowiedzią na realnie istniejące problemy społeczne, a sposób ich realizacji jest optymalnie dostosowany do możliwości i potrzeb lokalnej społeczności, do której jest kierowany. Według ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, organizacjami pozarządowymi są jednostki niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych oraz nie działające w celu osiągnięcia zysku. Najlichnieszymi formami prawnymi, w jakich zakładane są organizacje pozarządowe są stowarzyszenia i fundacje. Działalność organizacji pozarządowych jest bardzo ważna w sferze pomocy społecznej. Stanowi niejako uzupełnienie i rozszerzenie oferty jednostek administracji samorządowej i rządowej. Na terenie Gminy Sędziszów działają organizacje pozarządowe o bardzo różnorodnym zakresie:

- Fundacja Perspektywy i Rozwój;
- Fundacja „Pokonać Bariery”;
- Fundacja „Dea Salus”;
- Stowarzyszenie „Sami Swoi”;

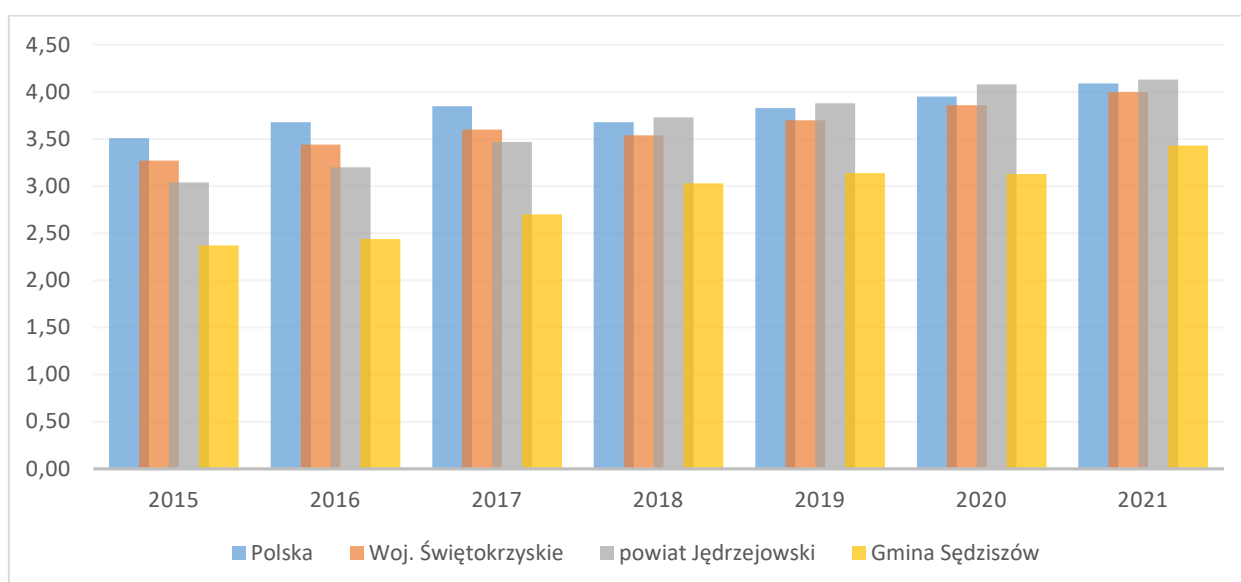
- Stowarzyszenie Osiedla Rynek;
  - Stowarzyszenie Osiedla Sady;
  - Stowarzyszenie SKARPA;
  - Stowarzyszenie FANACTIVE;
  - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Oświaty;
  - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Sędziszowa;
  - Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów;
  - Stowarzyszenie „Mierzyniak”;
  - Stowarzyszenie „Aktywne Zielonki”;
  - Stowarzyszenie HDK Sędziszów;
  - Świętokrzyskie Stowarzyszenie Hodowców Królików Rasowych i Drobno Inwentarza;
  - Stowarzyszenie Amazonki Sędziszów;
  - Związek Pszczelarzy – Koło w Sędziszowie;
  - Polski Związek Działkowców Rodzinne Ogrody Działkowe „ Stokrotka-Kolejarz”;
  - Polski Związek Wędkarski: Koło Sędziszów Miasto, Koło Sędziszów Kolejarz, Koło Sefako;
  - MKS „UNIA” Sędziszów;
  - UKS „HERKULES”;
  - Klub Łuczniczy „KARIMA”;
  - Koła Gospodyń Wiejskich: KGW w Borszowicach, KGW w Czekaju, KGW w Gniewięcinie, KGW w Jeżowie, KGW w Klimontowie – Klimontówku, KGW w Krzęcicach, KGW w Łowini, KGW w Marianowie, KGW w Mierzynie, KGW w Mstyczowie, KGW w Pawłowicach, KGW w Przełaju, KGW w Pile, KGW w Piołuncie, KGW w Swaryszowie, KGW w Słaboszowicach, KGW w Szałasie, KGW w Tarnawie, KGW w Zielonkach;
  - Ochotnicze Straże Pożarne: OSP w Boleścicach, OSP w Borszowicach, OSP w Gniewięcinie, OSP w Krzęcicach, OSP w Klimontowie, OSP w Łowini, OSP w Mstyczowie, OSP w Piołuncie, OSP w Przełaju, OSP w Sędziszowie, OSP w Słaboszowicach, OSP w Swaryszowie, OSP w Zielonkach, OSP w Tarnawie.
- Ponadto na terenie gminy działają organizacje pozarządowe z siedzibą poza terenem gminy:
- Fundacja na Rzecz Wspierania Rodzin oraz Dzieci i Młodzieży „Fundacja z Uśmiechem” w Kielcach;
  - Polski Związek Niewidomych;

- Fundacja CARITAS Diecezji Kieleckiej;
- Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых;
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski;
- Stowarzyszenie Związek Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego;
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Jędrzejowska – Gryf”;
- Związek Międzygminny „Ekologia”;
- Świętokrzyska Rybacka Lokalna Grupa Działania.

W 2021 roku na terenie Gminy Sędziszów działały Koła Łowieckie wydzierżawiające następujące obwody łowieckie: Koło Łowieckie „Wilkomija” w Jędrzejowie; Koło Łowieckie „Szarak” w Słupi; Koło Łowieckie „Mozgawa” w Wodzisławiu; Koło Łowieckie nr 4 „Jeleń” w Kielcach; Koło Łowieckie „Prawidłowego Myślistwa” w Kielcach i Koło Łowieckie obwód łowiecki nr 3 Nadleśnictwa Miechów.

Starając się oszacować skalę działalności organizacji pozarządowych należy posłużyć się wskaźnikiem przedstawiającym liczbę organizacji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Analizując pod tym kątem potencjał gminy Sędziszów łatwo zauważyć, że gmina wypada najgorzej w porównaniu z powiatem, województwem oraz krajem. Pozytywem jest fakt, że odsetek organizacji społecznych z roku na rok się zwiększa oraz zmniejsza się różnica między gminą a grupą porównawczą.

Wykres 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

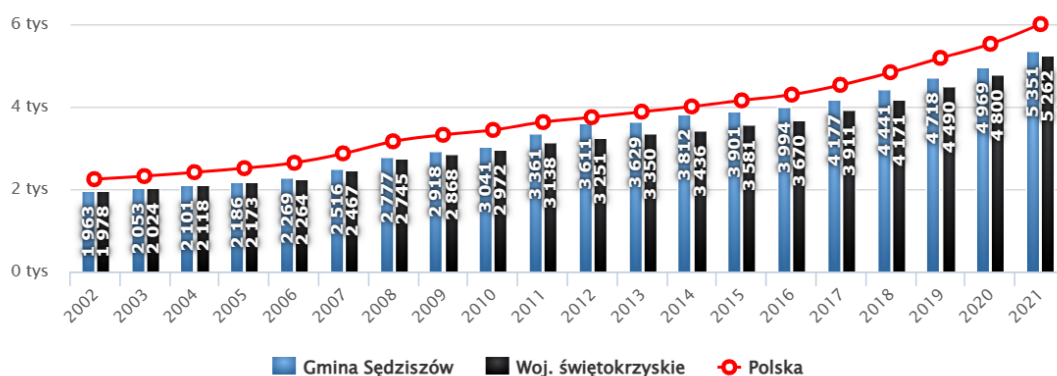
Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

2.1.7. Lokalny rynek pracy

Polityka społeczna gminy połączona jest nierozdzielnie z lokalną sytuacją gospodarczą. W największym stopniu to właśnie rynek pracy wpływa na profil rodzin korzystających z pomocy społecznej, między innymi poprzez zjawisko bezrobocia, ubóstwa wynikającego z niskich wynagrodzeń, pracy na „czarno”, długotrwałej rozłąki z rodziną itp. Władze gminy nie mają bezpośrednich narzędzi do kreowania lokalnego rynku pracy, ale poprzez swoje kompetencje mogą wpływać na jego rozwój. Jednym ze sposobów jest przyciągnięcie przedsiębiorstw i zachęcenie ich do prowadzenia działalności gospodarczej. Dzięki temu nie tylko wzrastają dochody własne gminy przez zwiększenie jej wpływów z podatku od nieruchomości i z udziałów w PIT i CIT, ale również przyczynia się to do powstania nowych miejsc pracy i zmniejszenia liczby osób bezrobotnych na obszarze tej jednostki samorządu terytorialnego. Bezrobocie wiąże się nie tylko z koniecznością pomocy materialnej rodzinie, ale również ze zmniejszeniem wpływów podatkowych z tytułu udziału w podatkach centralnych.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku w gminie Sędziszów na 1000 mieszkańców pracowało 210 osób, z czego 32,1% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 67,9% mężczyźni. W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Sędziszów wynosiło 5351,00 PLN, co odpowiadało 89,00% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce i było wartością wyższą o 89 zł od średniej dla województwa świętokrzyskiego.

Wykres 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w gminie Sędziszów w latach 2002-2021 wg GUS

Źródło. www.polskawliczbach.pl

Ocena lokalnego rynku pracy przez poszczególnych mieszkańców jest subiektywnym odczuciem i często ma charakter negatywny. To co można obiektywnie opisać to ilość oraz struktura przedsiębiorczości na obszarze gminy. Służą do tego dane Głównego Urzędu

Statystycznego wskazujące ilość podmiotów gospodarki narodowej na danym terytorium. Pod pojęciem "podmiotów gospodarki narodowej" należy rozumieć osoby prawne, jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej (również ich zakłady, oddziały, filie stanowiące ich jednostki lokalne) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W Gminie Sędziszów na przestrzeni ostatnich lat wzrosła liczba podmiotów z 771 w 2015 roku do 933 w roku 2021. Oznacza to przyrost o 21%.

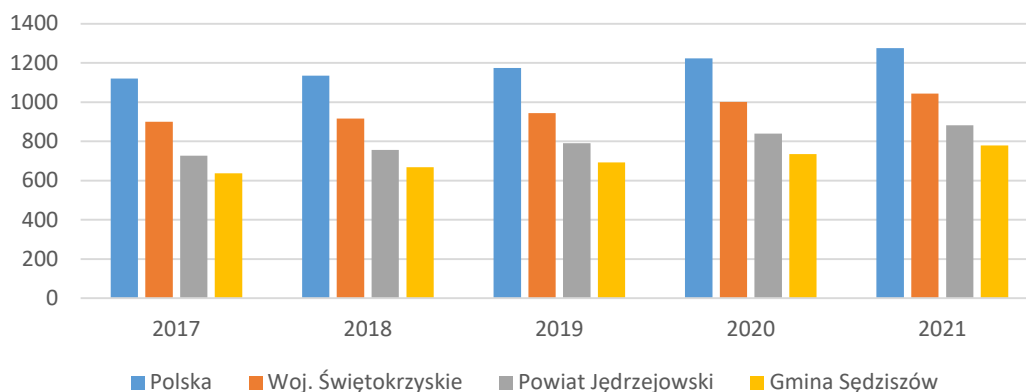
Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Sędziszów w latach 2015-2022

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jednym ze sposobów mierzenia przedsiębiorczości lokalnej społeczności jest przedstawienie wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów gospodarki narodowej przypadających na określoną liczbę ludności. W przypadku Gminy Sędziszów wskaźnik ten wypada niekorzystnie w porównaniu ze średnią liczoną dla powiatu jędrzejowskiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju, nawet pomimo ciągłego wzrostu. W 2021 roku w Gminie Sędziszów przypadało 780 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców, co stanowiło 61% wartości dla kraju oraz 88% średniej powiatowej.

Wykres 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2021 roku spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów na terenie gminy, najwięcej (23,58%) funkcjonowało w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle. Drugą najliczniejszą branżą jest przetwórstwo przemysłowe (16,93%). Szczegółowy udział podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba podmiotów wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021)

Sekcja PKD2007	Liczba firm
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	26
górnictwo i wydobywanie	2
przetwórstwo przemysłowe	158
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4
budownictwo	116
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	220
transport i gospodarka magazynowa	38
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	22
informacja i komunikacja	7
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	24
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	50
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	63
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	16
edukacja	28
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	36

działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	15
pozostała działalność usługowa	89
organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Sam przekrój sektorowy nie informuje w pełni o specyfice lokalnej przedsiębiorczości. Istotnym zagadnieniem jest również kwestia własnościowa podmiotów. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego sektor prywatny stanowi prawie 97,4% lokalnego rynku pracy. Spośród niego największą grupę pracodawców stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co ukazuje siłę i potencjał tkwiący w tej części gospodarki. Warty uwagi jest fakt funkcjonowania na terenie Gminy Sędziszów zakładu zatrudniającego przynajmniej 1000 osób - Fabryka Kotłów „Sefako” S.A.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Sędziszów 1 315 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 717 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy. 56,2% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Sędziszów pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 17,9% w przemyśle i budownictwie, a 7,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,1% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Powyższe dane wskazują na rolniczy charakter gminy. W 2021 roku w Gminie funkcjonowały 2344 gospodarstwa.

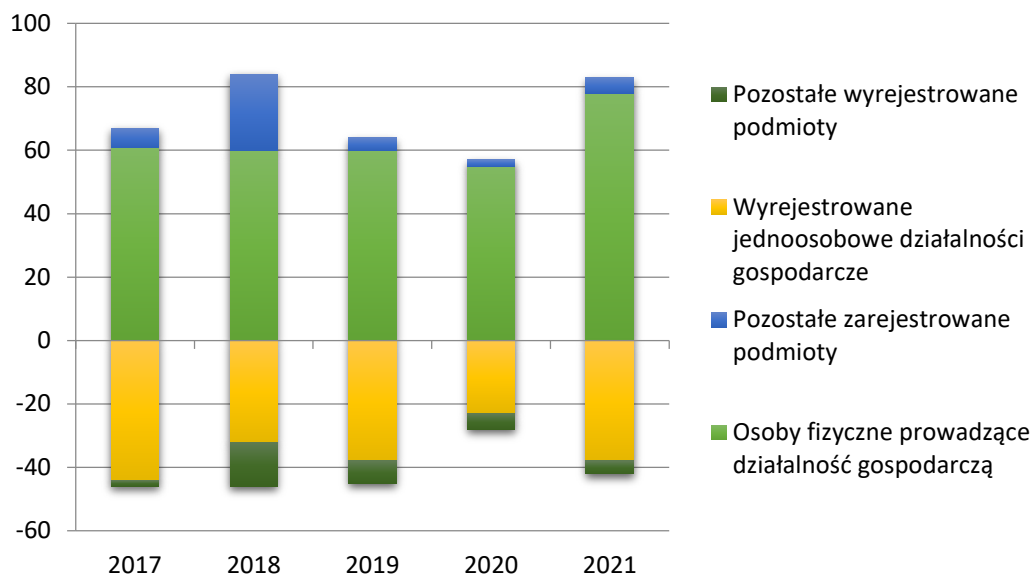
Tabela 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych

Lp.	Powierzchnia gospodarstw	Ilość gospodarstw		
		2020	2021	Różnica rdr
1	1-2ha	914	921	+7
2	2-5ha	958	959	+1
3	5-7ha	198	201	+3
4	7-10ha	125	122	-3
5	10-15ha	90	83	-7
6	15-20ha	16	19	+3
7	20-50ha	29	31	+2
8	50-100ha	6	6	0
9	pow. 100ha	2	2	0
Razem :		2338	2344	+ 6

Źródło. Dane Urzędu Miejskiego w Sędziszowie.

Trwająca od 2020 roku pandemia Covid – 19 spowodowała wiele trudności przedsiębiorcom w prowadzeniu działalności gospodarczej. Obostrzenia i przestoje skutkowały znacznym ograniczeniem działalności gospodarczej różnych branż. Z racji na wysoki udział jednoosobowych działalności gospodarczych w ogóle podmiotów, to właśnie ten rodzaj działalności cechował największy zakres wahań podmiotów nowo zarejestrowanych do podmiotów wyrejestrowanych.

Wykres 12. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2017-2021

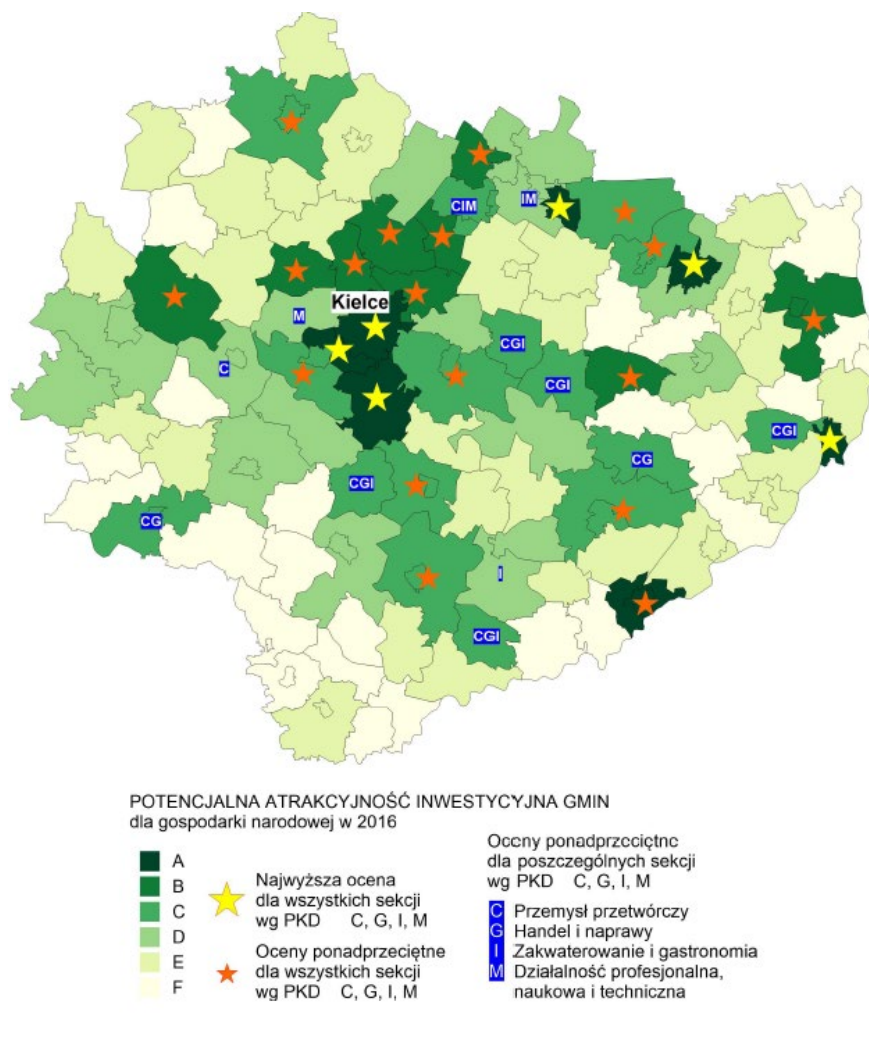

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jak wynika z powyższego wykresu, pierwszy rok pandemii wpłynął negatywnie na liczbę nowo otwartych firm. Nie da się jednak stwierdzić, że pandemia wpłynęła na zwiększoną liczbę zamkniętych działalności gospodarczych na terenie Gminy Sędziszów

Szansą na rozwój Gminy Sędziszów jest między innymi pozyskiwanie nowych inwestorów, którzy wspomogą lokalną gospodarkę zarówno nowymi miejscami pracy jak i środkami odprowadzanymi do budżetu gminy w postaci podatków. Z raportu przygotowanego w listopadzie 2017 roku na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. przez Instytut Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie można zapoznać się z oceną atrakcyjności inwestycyjnej regionów województwa świętokrzyskiego. Gmina Sędziszów została oceniona na wartość C w skali od A do F, co oznaczało najwyższą ocenę spośród wszystkich gmin powiatu jędrzejowskiego. Jako ponadprzeciętne, oceniono sektory związane z przetwórstwem przemysłowym oraz handlem i naprawami.

Rysunek 3. Zróźnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

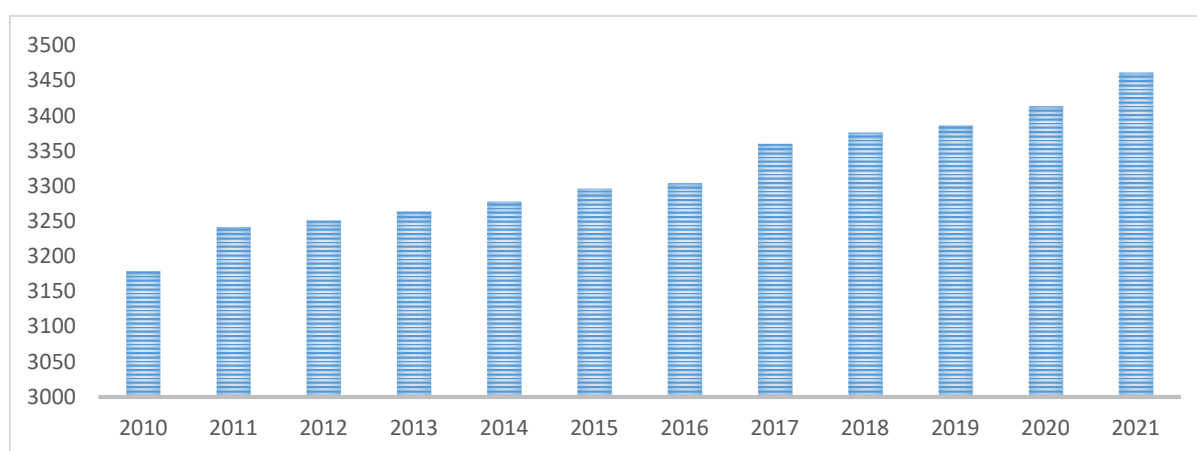
Źródło. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 – Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Należy pamiętać, że powyższa analiza dotyczy zróźnicowania wewnętrznego województwa świętokrzyskiego. Osobna analiza została przygotowana dla zobrazowania potencjału inwestycyjnego województw w kraju, co umożliwi porównaniu obszarów w całej Unii Europejskiej. W publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej”, pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, województwo świętokrzyskie otrzymało bardzo niską ocenę atrakcyjności inwestycyjnej (klasa E) na tle regionów Unii Europejskiej szczebla NUTS 2. Spośród 275 regionów, nasze województwo otrzymało 249 lokatę. Jako silną stronę województwa świętokrzyskiego wskazano jedynie mikroklimat, który otrzymał najwyższą możliwą klasę A.

2.1.8. Mieszkalnictwo

Dla prawidłowego rozwoju rodziny koniecznym jest zapewnienie warunków mieszkaniowych. Brak swojego mieszkania bywa powodem wstrzymującym decyzję młodych małżeństw o powiększeniu rodziny. Z danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że corocznie budowane są nowe mieszkania na obszarze Gminy Sędziszów. W samym 2021 roku w gminie oddano do użytku 48 mieszkań. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2021 roku w Gminie było 3461 mieszkań. W przeciągu analizowanego okresu oddano do użytku łącznie 282 mieszkania – średnio 24 rocznie. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 71,4m².

Wykres 13. Budynki mieszkalne w Gminie Sędziszów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 88% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 80,60% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 76,54% mieszkań posiada łazienkę a 68,17% korzysta z centralnego ogrzewania. Na terenie Gminy nie występuje sieć gazowa.

Wykres 14. Budynki mieszkalne podłączone do urządzeń sieciowych (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
wodociąg	87,0	87,0	87,1	87,1	87,2	87,5	87,5	87,7	87,8	87,8	88,0	bd
ustęp spłukiwany	79,4	79,4	79,5	79,6	79,7	79,8	79,8	80,1	80,3	80,4	80,6	bd
łazienka	75,1	75,1	75,2	75,3	75,4	75,5	75,6	76	76,2	76,3	76,5	bd
centralne ogrzewanie	66,3	66,3	66,5	66,6	66,8	66,9	67,1	67,6	67,8	67,9	68,2	bd
gaz sieciowy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	bd

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

2.1.8.1 Zasób mieszkaniowy Gminy Sędziszów

Mieszkaniowym zasobem gminy zarządza Burmistrz Sędziszowa, natomiast od dnia 1 lipca 2007 roku zgodnie z Uchwałą Nr VIII/52/2007 Rady Miejskiej w Sędziszowie z dnia 30 maja 2007 roku bieżące administrowanie lokalami i budynkami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu gminy, pomieszczeniami wchodzącymi w skład zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy i obsługę najemców sprawuje Administrator, którym jest Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie Sp. z o. o.. Sprawy związane z przeprowadzeniem postępowania o przydział lokali, przygotowanie i zawieranie umów najmu lokali mieszkalnych, najmu socjalnego lokali i tymczasowych pomieszczeń realizuje Wydział RDG Urzędu Miejskiego.

Aktywna pomoc w zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych członków wspólnoty samorządowej Gminy Sędziszów odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 611 z późn. zm.) oraz uchwale Nr XXII/201/2020 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 26 czerwca 2020 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Sędziszów oraz zasad wynajmowania tymczasowych pomieszczeń wchodzących w skład zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy Sędziszów i uchwale Nr XXXV/304/2021 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 29 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXII/201/2020 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 26 czerwca 2020r. w sprawie ustalania zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy Sędziszów oraz zasad wynajmowania tymczasowych pomieszczeń wchodzących w skład zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy Sędziszów. Przy wynajmie lokali mieszkalnych komunalnych wymagana od najemcy jest wpłata kaucji zabezpieczającej należności z tytułu najmu, która wynosi dwunastokrotność miesięcznego czynszu za dany lokal, obliczonego wg stawek obowiązujących w dniu zawierania umowy. W zawieranych umowach na najem socjalny lokali, najem pomieszczeń tymczasowych oraz przy zamianie lokali nie pobierana jest kaucja.

Z uwagi na zasadę racjonalnego gospodarowania zasobem mieszkaniowy Gminy Sędziszów podjęta jest uchwała Nr XXXII/283/2021 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Sędziszów oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń Gminy Sędziszów na lata 2021 – 2025, która obejmuje wszystkie istotne zagadnienia i problematykę związaną z wdrożeniem

i realizację planowanej polityki mieszkaniowej Gminy a w szczególności: prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy, oraz zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy w poszczególnych latach, analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikający ze stanu technicznego budynków i lokali oraz tymczasowych pomieszczeń, z podziałem na kolejne lata, planową sprzedaż lokali w kolejnych latach, zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu, sposób i zasady zarządzania lokalami i budynkami wchodzącymi w skład mieszkaniowego zasobu gminy oraz pomieszczeniami wchodzącymi w skład zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy oraz przewidywane zmiany w zakresie zarządzania mieszkaniowym zasobem gminy oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń w kolejnych latach, źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej w kolejnych latach, wysokość wydatków w kolejnych latach, z podziałem na koszty bieżącej eksploatacji, koszty remontów oraz koszty modernizacji lokali i budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy oraz pomieszczeń wchodzących w skład zasobu tymczasowych pomieszczeń gminy, koszty zarządu nieruchomościami wspólnymi, których gmina jest jednym ze współwłaścicieli, a także wydatki inwestycyjne, opis innych działań mających na celu poprawę i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń gminy.

Mieszkaniowy zasób Gminy Sędziszów wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. wynosił 121 lokali mieszkalnych i jedno pomieszczenie tymczasowe: 95 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 2.945,53 m² usytuowane w 10 budynkach stanowiących własność gminy, 26 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni użytkowej 1142,73 m² usytuowane w 15 budynkach stanowiących współwłasność gminy, 1 pomieszczenie tymczasowe o łącznej powierzchni użytkowej 15,00 m² usytuowane w budynku stanowiącym własność gminy, położonym na terenie miasta.

Na dzień 31.12.2021 r. w Referacie Gospodarki Komunalnej i Lokalowej Urzędu Miejskiego zarejestrowanych było czterdzieści trzy wnioski oczekujące na przydział lokalu komunalnego i przydział na najem socjalny lokalu. Liczba wniosków o lokale mieszkalne kształtuje się na poziomie ok. 4 – 6 wniosków rocznie i należy uznać, iż taki stan będzie kształtował się w najbliższych latach. W 2021 roku przeprowadzono siedem postępowań w sprawie przydziału lokali komunalnych i podpisano 7 umów najmu na lokale komunalne z najemcami w tym dokonano 2 zamiany lokali. Podpisano 5 umów na lokale komunalne z najemcami którzy zamieszkiwali w lokalach na podstawie najmu socjalnego lokalu. Ilość lokali odzyskiwanych w wyniku naturalnego ruchu ludności jest minimalna.

Liczba pozyskanych w ten sposób lokali w ramach istniejącego zasobu nie zabezpiecza zapotrzebowania na realizację nałożonego na gminę obowiązku zapewnienia lokali. Ze względu na brak wystarczającej liczby lokali w porównaniu do potrzeb, zasadnym jest podjęcie działań w celu zwiększenia poprawy dostępności lokali mieszkalnych. W ramach SIM powstanie co najmniej 70 nowych mieszkań. Gmina wyznaczać będzie zasady i kryteria naboru mieszkańców oraz prowadzić będzie nabór najemców. Z osobami wskazanymi przez Gminę spółka podpisze umowy najmu. Lokale te nie będą wchodzić w skład mieszkaniowego zasobu gminy.

W dniu 30.04.2021 r. Burmistrz Sędziszowa podpisał umowę powołania spółki SIM SMS Sp. z o. o. z siedzibą w Jędrzejowie, która zrealizuje na terenie gminy budowę dwóch budynków mieszkalnych wielorodzinnych z około 71 mieszkaniami, o umiarkowanym czynszu z możliwością wykupu na własność. Wspólnikami Spółki są Krajowy Zasób Nieruchomości oraz siedem jednostek samorządu terytorialnego: Sędziszów, Jędrzejów, Końskie, Staszów, Małogoszcz, Zawiercie i Klucze. Gmina Sędziszów wniosła do Spółki aport w postaci stanowiących jej własność nieruchomości położonych w Sędziszowie przy ul. Spółdzielczej działka nr 646/6 o pow. 0,3355 ha i ul. Gniewięcińskiej działka nr 2/63 o pow. 0,1509 ha i działka nr 2/66 o pow. 0,1655 ha.

2.1.9 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Organizują ją zarówno organy administracji rządowej jak i samorządowej, współpracując z organizacjami społecznymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi.

2.1.9.1 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie

---

W Gminie Sędziszów w zakresie pomocy społecznej działa **Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie**. Celem pomocy społecznej realizowanym przez Ośrodek jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Ośrodek wykonuje zatem:

- ✓ zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, kieruje się ustaleniami burmistrza,
- ✓ zadania zlecone z zakresu administracji rządowej;
- ✓ koordynację realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych
- ✓ działania ośrodka mają na względzie utrzymanie spójności rodziny, społeczności lokalnej i są ukierunkowane na wzmacnianie samodzielności i aktywności tak rodzin jak i społeczności celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Każda osoba oraz rodzina nie będąca w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów ma prawo zwrócić się z prośbą o pomoc do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Prawo do wsparcia udzielanego przez Ośrodek mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. Pomoc udzielana przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może mieć charakter finansowy i niepieniężny. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych przez ośrodek należy zaliczyć:

- Pracę socjalną - udzielana jest osobom/ rodzinom na rzecz poprawy ich funkcjonowania w środowisku lokalnym, może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. Udzielana jest bez względu na posiadany dochód, również osobom/ rodzinom nie korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej.
- Składki na ubezpieczenie zdrowotne.
- Sprawienie pogrzebu odbywa się w sposób ustalony przez gminę, zgodnie z wyznaniem zmarłego, w przypadku gdy rodzina nie jest w stanie zorganizować pogrzebu lub jest brak rodziny.
- Schronienie. MGOPS udziela pomocy osobom bezdomnym w postaci zapewnienia schronienia w schronisku lub noclegowni. Możliwa jest forma pomocy w postaci przyznania zasiłku celowego z przeznaczeniem na opłacenie pobytu w ośrodku.
- Posiłek - Zgodnie z ustawą Ośrodek zapewnia gorący posiłek osobom, które własnym staraniem nie mogą go sobie zapewnić. Od kilku lat ośrodek realizuje program dożywiania dzieci w szkołach.
- Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Udzielane są one osobom, które z powodu wieku, choroby itd. potrzebują pomocy osób trzecich.

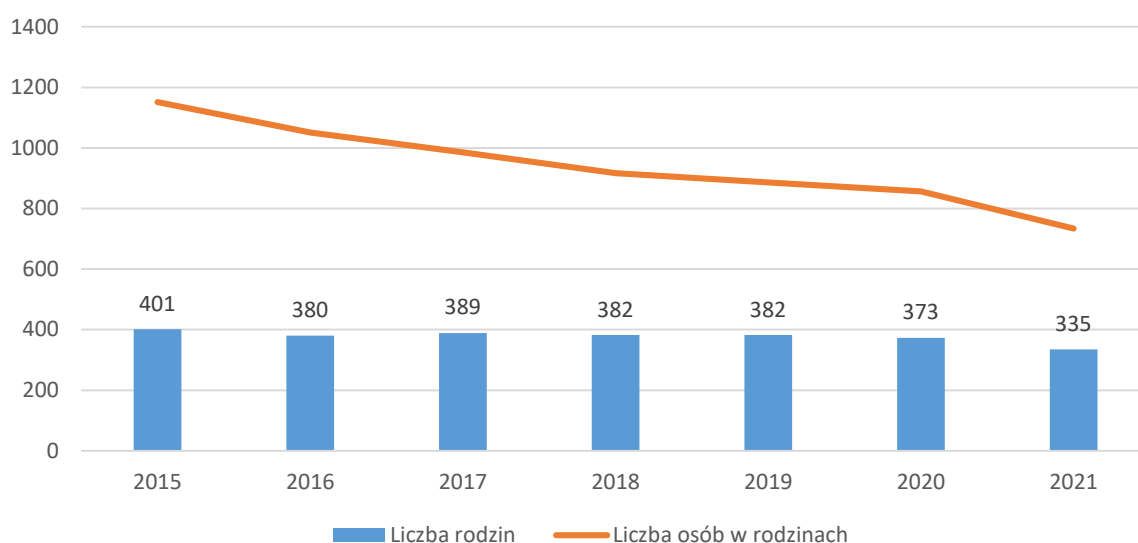
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze – dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i świadczone w miejscu ich zamieszkania.

Do świadczeń o charakterze pieniężnym należy wymienić:

- Zasiłek celowy - pomoc w tej formie przeznaczona jest głównie na zakup żywności, opału, opłaty za energię. W przypadku stwierdzenia marnotrawstwa przyznanych świadczeń pomoc jest ograniczana lub odmawiana. Z uwagi na dobro osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o pomoc finansową w przypadku marnotrawstwa przyznawana jest pomoc w formie niepieniężnej, np. zakupu żywności. Szczególnym rodzajem zasiłku celowego (niezależnie od dochodu) jest zasiłek celowy z powodu zdarzenie losowego.
- Specjalny zasiłek celowy - przysługuje w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy dochód rodziny przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie.
- Zasiłek okresowy - pomoc w formie zasiłków okresowych przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, itd., w przypadku, gdy dochód rodziny jest niższy od kryterium dochodowego określonego w ustawie.
- Zasiłek stały - przysługuje pełnoletniej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W 2021 roku w Miejsko-Gminny Ośrodku Pomocy Społecznej w Sędziszowie zatrudnionych były 23 osoby (stan na 31 grudnia). W roku tym z pomocy i wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej skorzystało 335 rodzin, co było najniższym rezultatem w analizowanym ośmioletnim okresie. Zmieniła się również struktura rodzin otrzymujących pomoc. Różnorodność ta dotyczy między innymi liczebności gospodarstw domowych, typów rodzin, obszarów problemowych czy struktury wiekowej klientów. Należy przy tym zaznaczyć, że zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej spowodowana jest wzrostem dochodów mieszkańców (w tym wzrastającej płacy minimalnej) przy zachowaniu kryteriów dochodowych.

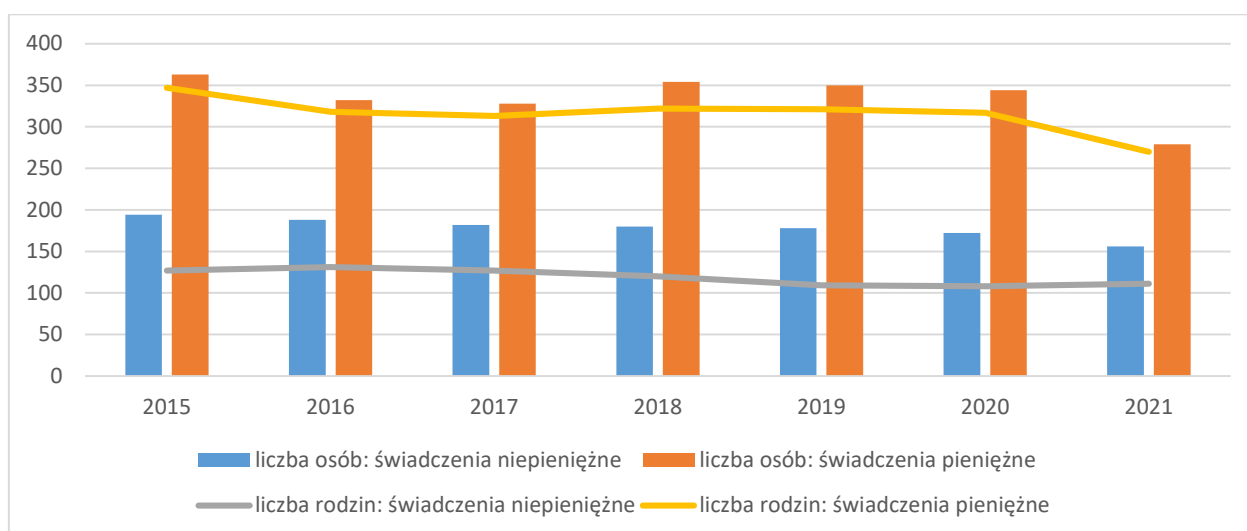
Wykres 15. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystający z pomocy społecznej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

Najczęstszą formą pomocy są świadczenia. Świadczenia pomocy społecznej są zróżnicowane, niektóre z nich mają charakter obligatoryjny, a inne fakultatywny. Każdy rodzaj świadczenia ma ustawowo określone przesłanki będące podstawą ich przyznania. Wyodrębnić można następujące rodzaje świadczeń: w naturze, pieniężne oraz usługi. Wszystkie świadczenia udzielane są bezpłatnie, odpłatnie lub za częściową odpłatnością w zależności od kryterium dochodowego rodziny. Poniższy wykres prezentuje liczbę osób oraz rodzin, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2015-2021. Cześć tych rodzin otrzymywała oba rodzaje świadczeń.

Wykres 16. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

Na powyższym wykresie można zauważyć trend malejący, oznacza to, że na przestrzeni tych lat, liczba rodzin i osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejszyła się. Największa różnica miała miejsce w ostatnim roku w przypadku świadczeń pieniężnych. To właśnie ten rodzaj świadczeń był częściej przyznawanym przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie. Powody przyznawania pomocy były różnorodne, uzależnione od indywidualnej sytuacji każdej osoby/rodziny. Poniższa tabela przedstawia te powody w latach 2015-2021. Jak można zauważyć, poza 2015 rokiem, najczęstszym powodem przyznawania pomocy była długotrwała lub ciężka choroba.

Tabela 4. Powody przyznania pomocy w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Długotrwała lub ciężka choroba</i>	211	221	238	247	256	234	216
<i>Ubóstwo</i>	182	173	148	127	123	118	111
<i>Bezrobocie</i>	220	192	165	145	142	140	127
<i>Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych</i>	37	42	40	47	52	65	59
<i>Niepełnosprawność</i>	126	120	125	122	136	126	115
<i>Potrzeba ochrony macierzyństwa</i>	43	39	36	37	38	35	29
<i>Alkoholizm</i>	29	29	32	29	35	35	34
<i>Zdarzenie losowe</i>	10	21	8	6	7	3	5
<i>Przemoc w rodzinie</i>	3	5	2	7	5	3	1
<i>Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK</i>	7	8	7	3	4	4	8
<i>Bezdomność</i>	7	8	9	9	7	5	7
<i>Sytuacja kryzysowa</i>	0	0	0	4	4	4	2
<i>Kłęska żywiołowa lub ekologiczna</i>	1	68	0	1	1	0	1
<i>Narkomania</i>	0	1	1	0	0	0	0
<i>Sieroctwo</i>	2	4	3	0	0	0	0
<i>Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi</i>	0	0	0	0	0	0	0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

Dużą część klientów pomocy społecznej stanowią osoby długotrwale korzystające z wsparcia. Jest to często związane z trudną sytuacją materialną tych rodzin oraz z nieumiejętnością odnalezienia się w obecnych realiach społeczno-gospodarczych. Osoby te wymagają podjęcia szczególnych działań mających na celu usamodzielnienie ich od pomocy społecznej.

Opisana struktura klientów ośrodka pomocy społecznej odzwierciedla potrzebę utrzymania dotychczasowego poziomu nakładów ponoszonych przez Gminę Sędziszów na wsparcie finansowe mieszkańców, gdyż ich sytuacja ekonomiczna w najbliższym czasie nie ulegnie poprawie ze względu na ograniczone możliwości pozyskania dodatkowych dochodów własnych, pogarszającą się sytuację ekonomiczną rodzin, starzenie się społeczeństwa, niskie emerytury oraz rosnące koszty utrzymania, wynikające z inflacji i kosztów energii. Poniżej scharakteryzowano część świadczeń realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie.

Świadczenia rodzinne i opiekuńcze

Poszczególne świadczenia rodzinne mają różny charakter: w większości wypłacane są na określony czas, ale również jednorazowo (dodatek z tytułu urodzenia dziecka) lub raz w ciągu pewnego okresu (dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego). Część spośród świadczeń rodzinnych występuje samoistnie (zasiłek rodzinny, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne), natomiast otrzymanie dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od posiadania prawa do zasiłku rodzinnego.

Świadczenia rodzinne przysługują obywatelom polskim oraz cudzoziemcom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne. Przyznawanie większości świadczeń rodzinnych uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna,
- świadczenie rodzicielskie,
- świadczenie „Za życiem”

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku rodzinnego przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się (pełnoletniej osobie uczącej się, niepozostającej na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Przyznanie zasiłku rodzinnego jest ściśle związane z dochodem w przeliczeniu na osobę w rodzinie i przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

W 2021 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie wypłacił zasiłek rodzinny dla 219 rodzin z terenu gminy. W porównaniu z rokiem 2015 było to o 120 rodzin mniej, czyli około 35%. Kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami zmniejszyła wyniosła 1 017 915,57 zł w roku 2021. Była to kwota o niemal 620 tysięcy złotych niższa niż w rekordowym 2017 roku.

Tabela 5. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	339	359	377	404	335	257	219
Kwota (w mln zł)	1,26	1,49	1,63	1,59	1,39	1,12	1,01

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

Najwięcej zasiłków rodzinnych wypłacanych było na dzieci powyżej 5 roku życia do uzyskania pełnoletności. Zgodnie z przepisami prawa, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie oprócz zasiłków rodzinnych wypłacał również dodatki do nich:

- z tytułu urodzenia się dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,

- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Świadczenia opiekuńcze

Wśród świadczeń opiekuńczych wyróżniamy następujące rodzaje wsparcia:

- specjalny zasiłek opiekuńczy,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny,
- zasiłek dla opiekuna.

Według definicji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, oraz w oparciu o art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny jest świadczeniem, które przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Przysługuje on:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat i nie jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać może tylko w sytuacji, w której osoba uprawniona do świadczenia zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności (wobec osoby tej konieczne jest sprawowanie stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy w związku z jej znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, jak również konieczny jest stały współdziałal na co dzień opiekuna w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji), albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do pobierania świadczenia pielęgnacyjnego uprawnieni są:

- Rodzice niepełnosprawnej osoby;
- Opiekun faktyczny dziecka;

- Osoba należąca do rodziny zastępczej spokrewnionej na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Inne osoby, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Dodatkowo świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest tylko wówczas, gdy niepełnosprawność osoby, nad którą uprawniony sprawuje opiekę, powstała:

- nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Tabela 6. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń				Kwota świadczeń (w tys. PLN)			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
świadczenie pielęgnacyjne	482	593	796	1008	706,8	928,7	1416,5	1969,1
specjalny zasiłek opiekuńczy	206	151	56	0	107,9	92,6	34,1	0
Zasiłek pielęgnacyjny	4744	4963	4819	4903	749,9	940,5	1039,3	1058,0

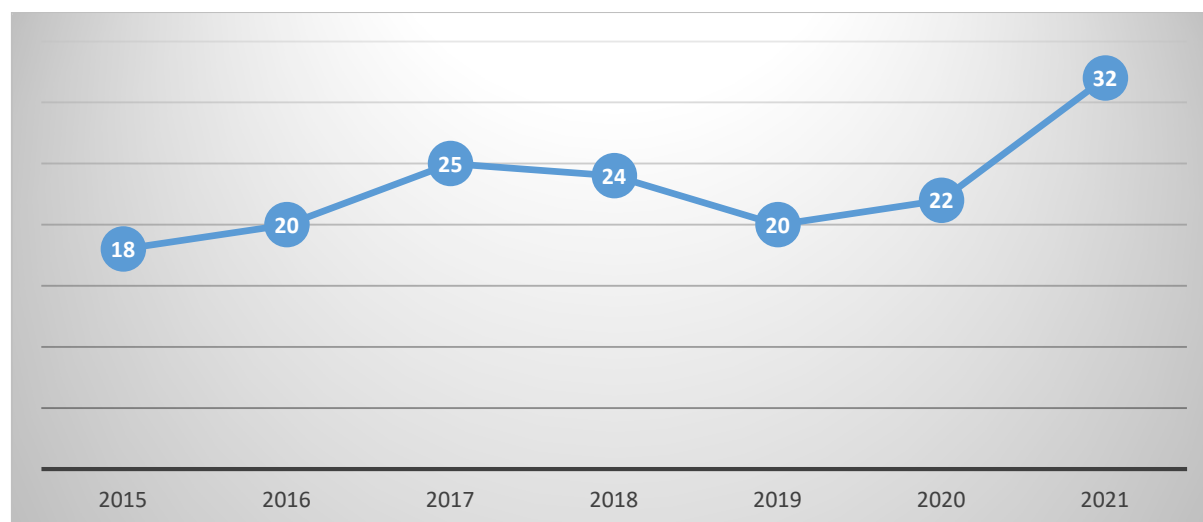
Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Z roku na rok wzrasta liczba rodzin korzystających z świadczenia pielęgnacyjnego – w roku 2021 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie zrealizował 1008 takich świadczeń, czyli aż o 526 więcej niż w roku 2018. Najpopularniejszą formą wsparcia spośród wszystkich świadczeń opiekuńczych jest zasiłek pielęgnacyjny, który przyznawany jest w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, w tym do zakupu leków, pokrycia kosztów dodatkowej rehabilitacji itp. W 2021 roku nie wypłacono żadnego specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania udzielane są osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Usługi te są odpłatne w części lub całości, jeżeli dochód osoby zainteresowanej przekracza kryterium dochodowe. Zgodnie z art. 50 Ustawy o pomocy społecznej, osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. W 2021 roku z usług opiekuńczych korzystało 32 mieszkańców gminy, czyli o 14 więcej niż w roku 2015.

Wykres 17. Usługi opiekuńcze w latach 2015-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem. Rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, kwalifikacje osób świadczących te usługi oraz warunki i tryb ustalania i pobierania opłat za specjalistyczne usługi świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi określa w drodze rozporządzenia minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego. W ostatnich latach zwiększyła się liczba mieszkańców Gminy korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2017 było 6 takich osób przy 11 w roku ostatnim.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobom uprawnionym w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów, stwierdzonej przez komornika w okresie dwóch ostatnich miesięcy. Świadczenie to przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej. W przypadku posiadania przez osobę uprawnioną orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje bez względu na jej wiek – bezterminowo.

Wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego, koszty obsługi związane z ich wypłatą oraz koszty podejmowanych wobec dłużników działań, finansowane są w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Tabela 7. Świadczenia alimentacyjne w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba osób	66	64	67	59	47	49	52
liczba rodzin	46	45	47	42	35	35	36
kwota świadczeń	339174	326205	335769	295718	245090	289174	294841

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W ciągu ostatnich lat liczba dzieci korzystających z Funduszu Alimentacyjnego zmniejszyła się. Wpływ na to ma skomplikowana procedura uzyskania wsparcia oraz kryterium dochodowe, które jest za niskie w porównaniu nawet z pensją minimalną. W 2020 roku wprowadzono między innymi zasadę „złotówka za złotówkę”, dzięki czemu osoby

przekraczające limit dochodu uprawniający do pobierania świadczenia nadal mogą je otrzymać, ale pomniejszone o kwotę przekroczenia.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego mają charakter zwrotny. Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej, łącznie z ustawowymi odsetkami za zwłokę, które naliczane są od pierwszego dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia, do dnia spłaty całości należności dłużnika wobec gminy z tego tytułu. W 2021 roku od dłużników alimentacyjnych wyegzekwowano kwotę 146.096,12 zł. Była to niewielka suma w porównaniu z całkowitym stanem zadłużenia, które na dzień 31 grudnia 2021 roku wynosiło 4.213.480,69 złotych.

Karta Dużej Rodziny

Rządowy Program „Karta Dużej Rodziny” został zapoczątkowany 16 czerwca 2014 roku. W ramach programu członkom rodzin wielodzietnych, na ich wniosek, przyznawane są Karty Dużej Rodziny. Karty te upoważniają do korzystniejszego od ogólnie obowiązującego dostępu do towarów i usług lub innych form działalności. Karty przyznawane są członkom rodziny wielodzietnej, gdzie na utrzymaniu jest co najmniej troje dzieci. Karta wydawana jest rodzicom na czas nieokreślony, dziecku do ukończenia 18 roku życia, dziecku powyżej 18 roku życia odpowiednio do końca roku szkolnego lub akademickiego w którym jest planowane ukończenie nauki w danej placówce, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia a dziecku legitymującemu się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wieku powyżej 18 roku życia na okres ważności orzeczenia.

Od 1 stycznia 2019 roku miała miejsce zmiana, dzięki której prawo do posiadania Karty przysługuje członkowi rodziny wielodzietnej, przez którą rozumie się rodzinę, w której rodzic (rodzice) lub małżonek rodzica mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Niezależnie od ogólnopolskiej karty dużej rodziny, również Gmina Sędziszów Zarządzeniem nr 42/2015 Burmistrza Sędziszowa wprowadziła program pod nazwą „Karta Dużej Rodziny”. W programie tym uczestniczyć mogą rodziny wielodzietne, w tym rodziny zastępcze zamieszkałe na terenie Gminy Sędziszów mające na utrzymanie troje lub więcej dzieci. Posiadacze Karty mają możliwość korzystania z szerokiego katalogu ofert usługowych oferowanych przez gminę, inne podmioty z terenu gminy a także przez prywatnych przedsiębiorców.

Tabela 8. Realizacja rządowego oraz gminnego programu „Karta Dużej Rodziny”

	2020	2021
Karta Dużej Rodziny	192	1231
Gminny Program Karta Dużej Rodziny	60	37

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sędziszowie.

Realizacja Programu „Posiłek w szkole i w domu”

Od 2019 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie realizuje rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”, który jest kontynuacją wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W ramach programów Gmina Sędziszów zapewniała posiłki oraz zasiłki celowe dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz pozostałym uprawnionym osobom. Do pomocy kwalifikowały się osoby, których dochód nie przekracza 150% kryterium dochodowego z ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 9. Realizacja Wieloletniego Programu „Posiłek w szkole i w domu”

	2019	2020	2021
Liczba osób korzystających z posiłku w ramach Programu	141	167	107
W tym dzieci	135	156	90
Kwota świadczeń w złotych	96829	63741	70935
Zasiłek celowy w ramach Programu	175	175	166
Kwota świadczeń w złotych	231326	249567	264020

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Program ten jest niezwykle istotną inicjatywą, pozwalającą na zapewnienie gorącego posiłku dzieciom oraz młodzieży szkolnej. W ostatnim roku zmniejszyła się jednak liczba osób korzystających z programu, zwłaszcza z posiłku – powiązane jest to z kryterium dochodowym.

Dodatki mieszkaniowe i energetyczne

Osoba znajdująca się w trudnej sytuacji materialnej może skorzystać z pomocy w formie dodatku mieszkaniowego przeznaczonego na utrzymanie posiadanego lub wynajmowanego mieszkania lub domu jednorodzinnego. Warunkiem uzyskania takiej pomocy jest spełnienie kryteriów dochodowych. Mieszkanie lub dom musi także spełniać kryteria powierzchniowe.

Od 1 stycznia 2014 r. istnieje możliwość otrzymania przez tzw. odbiorcę wrażliwego energii elektrycznej - dodatku energetycznego. Odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy w rozumieniu przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych.

Tabela 10. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dodatek mieszkaniowy							
Liczba osób	131	102	63	43	36	31	38
kwota	122554	98450	65951	52241	44650	46510	62449
Dodatek energetyczny							
Liczba osób	85	56	25	11	7	7	6
kwota	6448	4329	2726	1007	1003	1004	906

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W ciągu analizowanych lat zmniejszyła się liczba gospodarstw otrzymujących dodatek mieszkaniowy – z 131 do 38. Ostatni rok przełamał trend malejący i był pierwszym, w którym zwiększyła się liczba osób korzystających z dodatku. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku dodatku energetycznego. W związku z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 roku o dodatku osłonowym, wnioski o wypłatę dodatku energetycznego, złożone od dnia 4 stycznia 2022 do 31 grudnia 2022 r., pozostają bez rozpoznania. W tym czasie świadczenie zostało zastąpione dodatkiem osłonowym.

2.1.9.2 Środowiskowy Dom Samopomocy w Sędziszowie

Środowiskowy Dom Samopomocy w Sędziszowie powstał 2 października 1998 roku i przeznaczony jest dla 24 osób z przewlekłymi zaburzeniami psychiatrycznymi (TYP A) oraz dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym, umiarkowanym i lekkim (TYP B). Podstawowym i nadrzędnym celem Środowiskowego Domu Samopomocy jest zapewnienie wsparcia społecznego osobom mającym trudności z kształtowaniem swoich stosunków ze środowiskiem. Umożliwienie uczestnikom pełnienia różnorodnych ról społecznych i zapewnienia im pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Realizacja zaplanowanych celów odbywa się w ramach codziennych zajęć w oparciu o przygotowany przez zespół wspierająco – aktywizujący indywidualny plan, który jest dostosowany do możliwości psychofizycznych

i zainteresowań uczestników oraz jest przez nich akceptowany. W 2021 roku kadra Środowiskowego Domu Samopomocy liczyła 8 osób.

2.1.10. Opieka zdrowotna

Jednym z zadań gminy służącym zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie ochrony zdrowia publicznego, jest m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa i ginekologii oraz stomatologii zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Sędziszów świadczy Miejsko – Gminny Ośrodek Zdrowia w Sędziszowie. Ośrodek Zdrowia ma pod swoją opieką blisko 4.000 pacjentów zapisanych na liście aktywnej oraz ok 3.500 pacjentów zapisanych do pielęgniarki środowiskowo – rodzinnej. W 2021 roku udzielono 19048 porad lekarskich dla 3572 pacjentów. Podpisane kontrakty obejmowały usługi medyczne w zakresie:

- podstawowej opieki zdrowotnej,
- pielęgniarstwa środowiskowo-rodzinnego,
- pielęgniarstwa w środowisku nauczania,
- specjalistycznej opieki w zakresie ginekologii oraz chirurgii.

Jako główne problemy zdrowotne trapiące mieszkańców Gminy Sędziszów należy wskazać przewlekłe choroby układu krążenia (wśród których dominuje nadciśnienie tętnicze i niedokrwienne choroba serca), nowotwory, infekcje górnych dróg oddechowych oraz cukrzycę.

Bliskość do Jędrzejowa, Kielc oraz Krakowa powoduje, że mieszkańcy gminy mają dostęp do szerszego zakresu usług medycznych. Miejsko – Gminny Ośrodek Zdrowia w Sędziszowie nie jest jedynym podmiotem świadczącym usługi medyczne dla mieszkańców. Wśród innych podmiotów zlokalizowanych na terenie Gminy należy wymienić:

- **Przychodnia Rodzinna** ul. Dworcowa 23, 28-340 Sędziszów;
- **Przychodnia Lekarska „Eskulap”** ul. Przemysłowa 9b, 28 – 340 Sędziszów;
- **"Stomed"** Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej s.c. Os. Na Skarpie 17 a, 28-340 Sędziszów;
- **Optomerysta Paweł Zientara** ul. Leśna 2b, 28-340 Sędziszów;
- **Pracownia Optyczna** Os. Na Skarpie 19, 28 – 340 Sędziszów;
- **Apteka Prywatna Anna Gajos-Jaworska** Ul. Leśna 7, 28 – 340 Sędziszów;

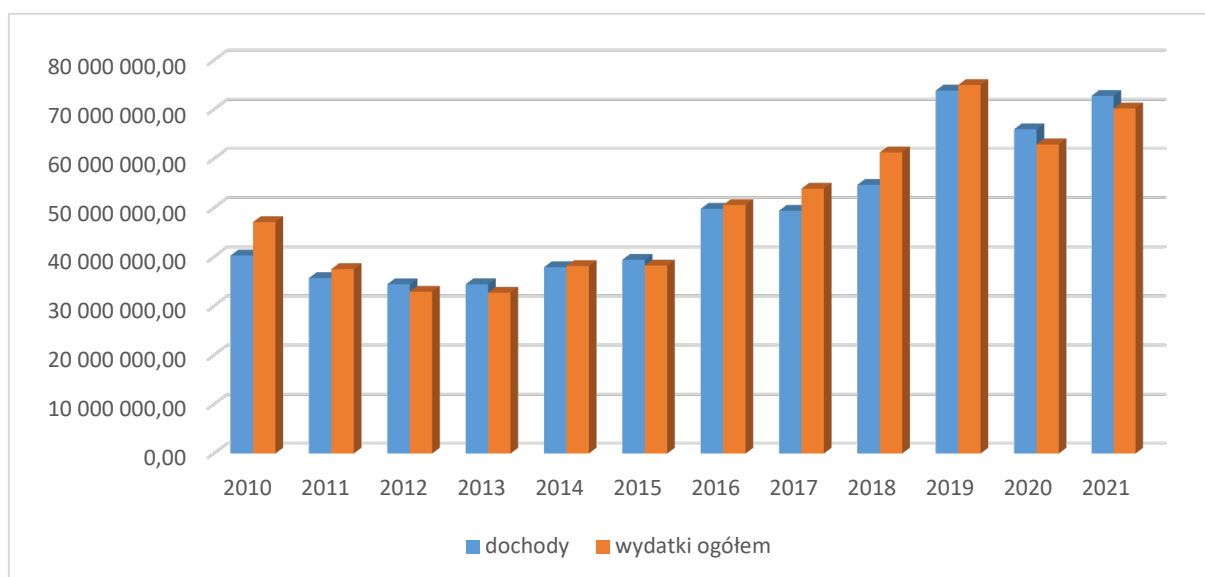
- **Apteka Prywatna Zbigniew Golec** Osiedle na Skarpie 17, 28 – 340 Sędziszów;
- **Apteka Prywatna Anna Kupska** Osiedle Na Skarpie 19/15, 28 – 340 Sędziszów;
- **Apteka Nova Sędziszów Sp. z o.o.** Ul. Przemysłowa 1, 28 – 340 Sędziszów;
- **Apteka Kolorowa Agata Erdman** ul. Dworcowa 23, 28 – 340 Sędziszów.

Profilaktyczna opieka zdrowotna jest bardzo istotnym czynnikiem, umożliwiającym między innymi wczesne wykrywanie nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Profilaktyka zdrowotna to działania mające na celu zapobieganie chorobom poprzez ich wczesne wykrycie i leczenie. Niezmiernie istotne jest utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia nie tylko u siebie, ale również u naszych najbliższych, w tym zwłaszcza wśród najmłodszych mieszkańców. Gmina Sędziszów aktywnie działa w obszarze realizacji programów prozdrowotnych. W ostatnich zrealizowano między innymi badania mammograficzne i cytologiczne, bezpłatne konsultacje ginekologiczne, badanie słuchu, wykrywania cukrzycy itp.

2.1.11. Finanse publiczne

Stan finansów gminy jest elementem determinującym rozwój lokalny jako proces zmian społeczno-gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich 12 lat zauważalny był znaczny wzrost dochodów gminy, a co za tym idzie również wydatków. Porównując rok 2021 do roku 2010 dochody gminy wzrosły o 80%, a wydatki o 49%. Na przestrzeni analizowanych lat, deficyt łączny wyniósł 11,8 mln złotych.

Wykres 18. Dochody i wydatki Gminy Sędziszów w latach 2010-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Suma wydatków z budżetu gminy Sędziszów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje 5,7 tys. złotych. Oznacza to wzrost wydatków o 12.9% w porównaniu do roku 2020. Największa część budżetu gminy Sędziszów - 25.5% została przeznaczona na Dział 801 - Oświata i wychowanie. Dużą część wydatków z budżetu przeznaczona została na Dział 750 - Administracja publiczna (8.7%) oraz na Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (8.6%). Wydatki inwestycyjne stanowiły 9,4 mln złotych, czyli aż 13,4% wydatków ogółem.

Największa część dochodów wygenerował Dział 756 - Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (30.2%). Duża część wpływów pochodzi z Działu 758 - Różne rozliczenia (25.8%) oraz z Działu 700 - Gospodarka mieszkaniowa (6.3%). W budżecie gminy Sędziszów wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 851 złotych na mieszkańca (14,3%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wynosił 100 złotych na mieszkańca (1,7%). Jak wspomniano wcześniej, obecność nowych mieszkańców przyczyni się do zwiększenia dochodów budżetowych. Wysokie dochody podatkowe wpływają na wzmocnienie zaplecza finansowego gminy co przedkłada się na możliwość realizacji różnorodnych zadań publicznych.

W momencie opracowywania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Regionalna Izba Obrachunkowa w Kielcach pozytywnie zaopiniowała projekt uchwały budżetowej Gminy Sędziszów na 2023 rok. Zaplanowano wydatki w wysokości 79 mln złotych, przy wpływach budżetowych na poziomie 73,88 mln złotych. Powstały deficyt budżetowy w większości ma zostać pokryty obligacjami komunalnymi.

2.2. Charakterystyka lokalnych problemów społecznych

Niniejszy rozdział poświęcony jest analizie problemów społecznych w kontekście lokalnym. Wskazano główne problemy na obszarze Gminy Sędziszów oraz opisano działania podejmowane przez gminę celem pomocy mieszkańcom w ich przezwyciężeniu.

Celem statystycznego określenia istotności lokalnych problemów społecznych posłużono się analizą metodą Pareto-Lorenza, która oparta jest na zasadzie, że często tylko kilka składników wpływa na większość skutków. Ogólnie rzecz ujmując można stwierdzić, iż niewielka liczba przyczyn odpowiada za większość występujących zjawisk. Skorygowaniem tych czynników można w skali ogółu znacznie poprawić jakość całego zjawiska, dlatego niezwykle istotnym jest ich identyfikacja, aby nie marnować zbędnych potencjałów na małoistotne przyczyny. Diagram Pareto-Lorenza nazywany jest również metodą ABC lub

prawem 20-80. Zasada Pareto umożliwia znalezienie 20% przyczyn przynoszących 80% strat. Podane wartości procentowe są umowne, gdyż równie dobrze może chodzić np. o proporcję 75-25. Analiza ABC jest metodą porządkowania i grupowania elementów analizowanych zbiorów ze względu na wybrane kryterium. W wyniku grupowania elementy grupy A mają największą wartość, natomiast grupy C marginalne znaczenie.

Przy użyciu metody Pareto-Lorenza można wskazać kilka głównych przyczyn, z powodu których przyznawana jest pomoc przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie. To właśnie te przyczyny są najbardziej istotne dla kwestii lokalnego systemu pomocy społecznej. Należy jednak mieć na uwadze, że korzystając z tej metody opieramy się tylko i wyłącznie na danych statystycznych wygenerowanych przez system pomocy społecznej. W celu dokonania analizy pod uwagę zostały wzięte cztery ostatnie lata.

Tabela 11. Problemy społeczne w Gminie Sędziszów w latach 2018-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza

Powód	Liczba rodzin Σ 2018-2021	Udział w grupie	Wartość skumulowana	Kategoria
Długotrwała lub ciężka choroba	953	30,92%	31	A
Bezrobocie	554	17,98%	49	
Niepelnosprawność	499	16,19%	65	
Ubóstwo	479	15,54%	80	
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	223	7,24%	87	B
Potrzeba ochrony macierzyństwa	139	4,51%	92	
Alkoholizm	133	4,32%	96	
Bezdomność	28	0,91%	97	C
Zdarzenie losowe	21	0,68%	98	
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z ZK	19	0,62%	99	

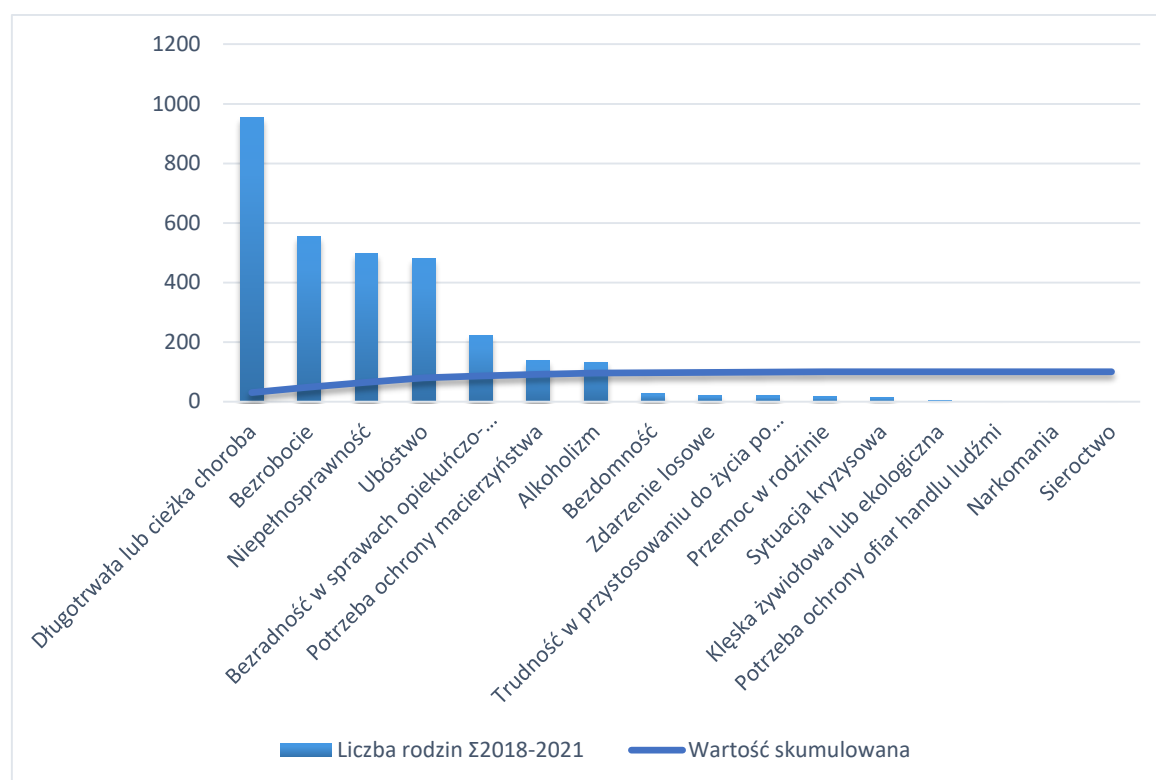
Przemoc w rodzinie	16	0,52%	100
Sytuacja kryzysowa	14	0,45%	100
Kłeska żywiołowa lub ekologiczna	3	0,10%	100
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0,00%	100
Narkomania	0	0,00%	100
Sieroctwo	0	0,00%	100

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Wyniki analizy metodą Pareto-Lorenzo prezentowane powinny być za pomocą diagramu składającego się z dwóch głównych części.

- wykres słupkowy – histogram uszeregowany w porządku malejącym.
- wykres liniowy – prezentuje skumulowany procentowy udział przyczyn przyznania pomocy.

Wykres 19. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Na podstawie powyższej tabeli oraz wykresu można zauważyć, iż cztery pierwsze powody przyznawania pomocy, tj. długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność oraz ubóstwo odpowiadają za 80% wszystkich przyczyn. Dołączając do tego kolejny powód przyznania pomocy tj. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzebę ochrony macierzyństwa oraz alkoholizm otrzymujemy 96% wszystkich przypadków. Pozostałe czynniki odpowiadają zatem łącznie za 4% powodów przyznania pomocy na przestrzeni lat 2018-2021.

2.2.1. Długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność

Długotrwała choroba bardzo często bywa przyczyną trudnej sytuacji życiowej osoby oraz jej rodziny. Najczęściej problem ten dotyczy osób starszych, ale zdarzają się również przypadki chorób nawet wśród osób w młodym wieku. Za długotrwałą chorobę należy uznać dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie nadal trwał. Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba natomiast to taka, która zagraża życiu człowieka. Otrzymanie pomocy społecznej z powodu długotrwałej choroby jest uzależnione również od tego, w jakim stopniu posiadane schorzenie utrudnia życie wnioskodawcy. Uwzględniane są takie okoliczności jak: wydatki ponoszone w związku z zakupem leków, wydatki związane z wyjazdami do specjalistów, utrudnienie w podjęciu zatrudnienia.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba niejednokrotnie są ze sobą ściśle powiązane. W modelu medycznym za niepełnosprawność uznaje się bowiem bezpośrednią konsekwencję choroby lub uszkodzenia. Zgodnie z modelem społecznym, niepełnosprawność powstaje w skutek ograniczeń, jakich doznają osoby nią dotknięte w środowisku zamieszkania. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne to również te, które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia. Niepełnosprawność jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych szczególnie uwzględnione zostaną płaszczyzny:

psychologiczna i społeczna. Już sam fakt uszkodzenia funkcji życiowych znacząco utrudnia, a niekiedy wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań społecznych, co jest powodem pogłębiania stanu izolacji psychicznej. Osoby niepełnosprawne niemal każdego dnia borykają się ze skutkami barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych. Problemy zdrowotne nasilają się z wiekiem człowieka, dlatego też, wraz ze starzeniem się społeczeństwa problem niepełnosprawności będzie narastał. Konieczne będą zatem większe nakłady na zapewnienie tym ludziom opieki, rehabilitacji oraz integracji z resztą społeczności. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, przewidujące wydłużenie życia można spodziewać się w przyszłości, że wzrośnie udział świadczeń udzielanych w ramach pomocy społecznej, które podyktowane są długotrwałą chorobą lub niepełnosprawnością.

Tabela 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Powód przyznania pomocy	Długotrwała lub ciężka choroba				
Liczba rodzin	238	247	256	234	216
Powód przyznania pomocy	Niepełnosprawność				
Liczba rodzin	125	122	136	126	115
Razem	363	369	392	360	331

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Długotrwała lub ciężka choroba była najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w analizowanych latach. Analizując liczbę rodzin otrzymujących pomoc z obu wymienionych w rozdziale powodów, można zauważyć, że na przestrzeni ostatnich pięciu lat liczby te zmniejszyły się.

Niepełnosprawnej osobie pełnoletniej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy zgodnie z orzeczeniem ZUS lub legitymującej się orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje zasiłek stały. Wysokość zasiłku stałego uzależniona jest od dochodów rodziny lub osoby samotnie gospodarującej i przysługuje w wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem osoby/rodziny. W Gminie Sędziszów liczba osób otrzymujących zasiłek stały utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W większości przypadków zasiłek ten przysługiwał dla osób samotnie gospodarujących. Oczywiście, nie wszystkie zasiłki stałe przedstawione w tabeli dotyczyły osób niepełnosprawnych.

Tabela 13. Zasiłki stałe w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	42	38	43	43	40
Kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	200484	180551	203547	220500	201657

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

Kolejną z form pomocy jest wypłata zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności bądź z tytułu długotrwałej choroby. Okres na jaki przyznawany jest zasiłek okresowy uzależniony jest od indywidualnej sytuacji osoby czy rodziny. Każdorazowo określa go Ośrodek Pomocy Społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania, na podstawie wywiadu środowiskowego.

Tabela 14. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
z tytułu długotrwałej choroby	10	10	5	5	5
z tytułu niepełnosprawności	2	2	4	3	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Jak wynika z powyższej tabeli, zasiłek okresowy jest przyznawany niezwykle rzadko i częściej dotyczy długotrwałej choroby. W roku 2021 łącznie sześć osób otrzymało zasiłki okresowe. Osoba samotna, która z powodu wieku, niepełnosprawności, choroby lub innej przyczyny, wymaga pomocy innych osób i jednocześnie jest jej pozbawiona, może ubiegać się o pomoc Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w postaci usług opiekuńczych. Szerzej o zakresie tych usług napisano w rozdziale „2.1.9 Pomoc społeczna”.

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie w okresie od 01 marca 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. był realizatorem Programu „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” – edycja 2021. Działania podejmowane w ramach Programu miały na celu poprawę funkcjonowania w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami, ograniczanie skutków niepełnosprawności, stymulację do podejmowania wszelkiego rodzaju aktywności przez osoby niepełnosprawne oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Program cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców Gminy. W ciągu roku przyznano usługi asystenta dla 65 osób w tym: dla 45 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i 20 osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Ogólna liczba wykonanych godzin usług asystenta wyniosła 11 970. Usługi były świadczone przez 30 asystentów wskazanych przez osoby niepełnosprawne. Pomoc asystentów w czynnościach dnia codziennego, zakupach, załatwianiu spraw

urzędowych oraz możliwości korzystania z dóbr kultury umożliwiło wielu osobom niepełnosprawnym z terenu naszej Gminy prowadzenie bardziej aktywnego i samodzielnego trybu życia. Spośród osób objętych Programem zdecydowana większość twierdzi, że wsparcie asystenta poprawiło ich sprawność fizyczną, motywację oraz komunikatywność. Osoby te uważają, iż asystenci posiadają odpowiednie podejście do potrzeb osób niepełnosprawnych, są elastyczni, komunikatywni i dobrze się z nimi współpracuje. Najczęstsze sugestie naszych podopiecznych dotyczące realizowanych usług w naszej Gminie to: kontynuacja realizacji Programu i możliwość wzięcia w nim udziału w kolejnych latach.

Wsparcie osób niepełnosprawnych jest obszarem polityki społecznej, który może być uzupełniany przez organizacje pozarządowe. Na terenie Gminy Sędziszów funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy prowadzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej. Celem ŚDS jest osiągnięcie, przy aktywnym udziale uczestników, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, w tym w zakresie czynności dnia codziennego oraz w kontekście ich funkcjonowania w życiu społecznym poprzez rozwijanie zaradności życiowej i zwiększenie samodzielności uczestników domu. Caritas Diecezji Kieleckiej prowadzi również Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Sędziszowie. Zakład dysponuje 25 miejscami i powstał w listopadzie 2009 roku. Jest placówką całodobową, realizującą świadczenia zdrowotne na podstawie ustawy o świadczeniach zdrowotnych oraz umowy zawartej z NFZ. Zadaniem ZOL jest okresowa opieka dla osób, które wymagają kontynuacji leczenia, przeszły hospitalizację, mają zakończony proces diagnozowania, leczenia operacyjnego lub intensywnego leczenia zachowawczego. Chorzy mają zapewnioną opiekę lekarską, pielęgniarską, działania fizjoterapeutyczne i terapeutyczne, usprawnianie ruchowe, niezbędną konsultację specjalistyczną oraz niezbędne badania kontrolne. Jednym z zadań jest również upowszechnianie edukacji zdrowotnej wśród podopiecznych i ich rodzin. Podopieczni mają zapewnioną również pomoc w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych oraz duchowych.

Według Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) jedna na siedem młodych osób w wieku od 10 do 19 lat cierpi na zdiagnozowane zaburzenia psychiczne. Organizacja łączy to bezpośrednio ze skutkami pandemii: zakłócenie dotychczasowego trybu życia, edukacji i rekreacji, jak również obawy o dochody rodziny i zdrowie powodują strach, gniew i troski o przyszłość. Zaburzenia te mogą mieć postać zaburzeń lękowych, depresji, problemów behawioralnych itp. Wpływ pandemii jest zatem poważny i będzie odczuwalny

przez wiele kolejnych lat. Promowanie zdrowia psychicznego młodych ludzi jest ważnym wkładem w ich dobre samopoczucie, rozwój oraz udział w społeczeństwie.

2.2.2. Bezrobocie

Bezrobociem określa się stan, w którym część zasobów pracy w wieku produkcyjnym jest zdolna do pracy, poszukuje jej, ale nie znajduje zatrudnienia. Innymi słowy, to efekt nierównowagi pomiędzy popytem na pracę a jej podażą. Na bezrobocie mają wpływ dwa rodzaje czynników: płacowe i pozapłacowe. Pierwsze są mechanizmem regulacji rozmiaru bezrobocia płacą realną. Czynniki pozapłacowe natomiast ograniczają popyt na pracę lub zwiększają jej podaż.

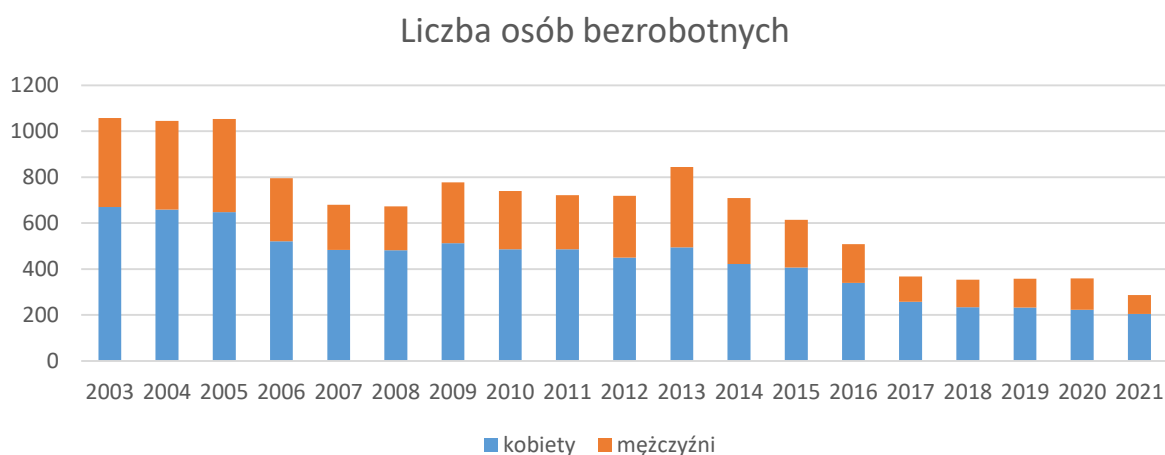
Bezrobocie kojarzy się z wymiarem materialnym, ponieważ długotrwałe pozostawanie bez pracy wiąże się z finansowymi konsekwencjami, które mogą zagrażać podstawowej egzystencji. Nie mniej ważne są również aspekty społeczne i zdrowotne, zarówno te widoczne na bieżąco, jak i te odkładane w czasie. Ekonomiczne skutki bezrobocia wiążą się ściśle ze skutkami społecznymi i nie można ich od siebie rozdzielić. Bezrobocie jest bowiem jednym z zasadniczych czynników wpływających na samopoczucie osoby bezrobotnej i jej otoczenia. Oddziałuje w sposób wielowymiarowy na zdrowie i kondycję psychiczną. Oddziaływanie to może być analizowane w wymiarze makrospołecznym i jednostkowym. W przypadku niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uwaga zostanie skupiona na tym drugim aspekcie. Indywidualne koszty bezrobocia to koszty, które ponosi bezpośrednio osoba bezrobotna (i jej rodzina) w związku z utratą pracy. Następuje gwałtowne obniżenie poziomu życia rodziny osoby bezrobotnej, konieczność rezygnacji z zaspokajania wielu dotychczas realizowanych potrzeb, w tym związanych z edukacją i kulturą. Długotrwałe bezrobocie może znacząco odbić się na wykształceniu dzieci i ich rozwoju intelektualnym, co w konsekwencji spowoduje obniżenie ich „pozycji wyjściowej” w procesie wchodzenia na rynek pracy. Osoba długo pozostająca bez pracy również traci kwalifikacje zawodowe z powodu swojej bezczynności zawodowej, co przedkłada się na jeszcze większe trudności ze znalezieniem pracy, bądź wręcz wymaga obniżenia standardu poszukiwanego źródła zarobku. Niektóre rodziny szukając wyjścia z trudnej sytuacji ekonomicznej decydują się na emigrację zarobkową przynajmniej jednego z rodziców. Ta sytuacja jest w stanie poprawić warunki finansowe rodziny, jednak może przyczynić się do wielu szkód moralnych: nostalgii, kłopotów wychowawczych z dziećmi, obciążeniem obowiązkami domowymi jednego z rodziców. Finalnie może prowadzić to do rozbitcia rodziny. Koszty natury psychologicznej jakie ponosi osoba bezrobotna to przede wszystkim: stres związany z degradacją pozycji społecznej,

osłabienie więzi społecznych, izolacja z otoczeniem a nawet konflikty. W skrajnych przypadkach może dotyczyć godności osoby bezrobotnej i doprowadzić do prób samobójczych. Szczególnie niebezpiecznym jest bezrobocie wśród osób młodych, ponieważ może skutkować degradacją moralną oraz zniekształceniem procesu wchodzenia w dorosłe życie. Bezrobocie lat 90 pokazało, że to właśnie to zjawisko stanowiło podłoże patologiom społecznym, które prowadziły do potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego, przez co część osób pozostająca bez pracy nie jest ujęta. Z drugiej strony zdarzają się przypadki wpisania w szeregi bezrobotnych osób, które wykonują pracę zawodową w tzw. „szarej strefie”, czyli bez płacenia podatków. Należy też pamiętać, że istnienie dużej liczby bezrobotnych pogarsza sytuację osób zatrudnionych, co przejawia się tym, że często są oni zmuszani do gorszych warunków pracy, a także do zawierania mniej korzystnych umów o pracę. W teorii ekonomii funkcjonuje również pojęcie naturalnej stopy bezrobocia, która informuje, jaka część siły roboczej nie chce podjąć pracy za wynagrodzenie płacone w momencie równowagi na rynku pracy. Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia są wskaźnikami pokazującymi stan bezrobocia na określony moment. W poszczególnych krajach do ustalania liczby bezrobotnych stosowane są różne metody.

W Polsce podstawą szacunków są dane urzędów pracy oparte o rejestr osób bezrobotnych. W przypadku Gminy Sędziszów dane dotyczące osób bezrobotnych rejestrowane są przez Powiatowy Urząd Pracy w Jędrzejowie oraz Główny Urząd Statystyczny. Analizując liczbę osób bezrobotnych w latach 2003-2021 można łatwo zauważyć, że jest ona obecnie na historycznie niskim poziomie.

Wykres 20. Bezrobocie w latach 2003-2021

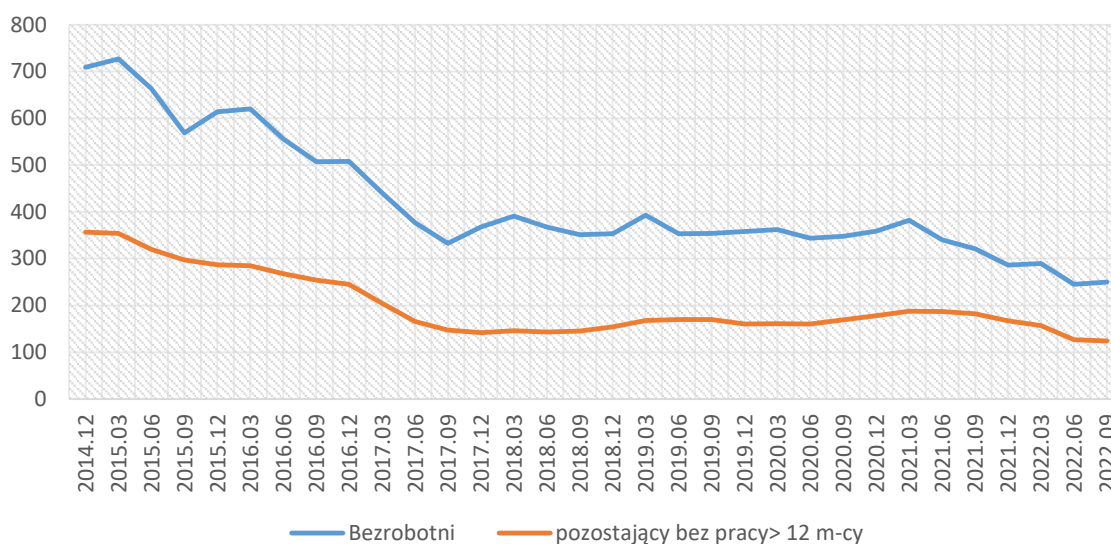

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na koniec tego okresu z Gminy Sędziszów zarejestrowanych było 286 osób bezrobotnych, z czego ponad 71% stanowiły kobiety. Zestawiając to z wcześniej zaprezentowaną piramidą wieku, z której można było odczytać, że w grupach osób w wieku produkcyjnym przeważają mężczyźni, można wyciągnąć wnioski, że to kobiety są w gorszej sytuacji na rynku pracy.

Powiatowy Urząd Pracy w Jędrzejowie dysponuje kwartalnymi danymi charakteryzującymi bezrobocie na terenie gmin powiatu jędrzejowskiego. Dzięki krótkiemu interwałowi czasu możemy spojrzeć na to zjawisko pod kątem sezonowości, co prezentuje kolejny wykres liniowy.

Wykres 21. Bezrobotni w Gminie Sędziszów w ujęciu kwartalnym

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie.

W Gminie Sędziszów można zauważyć wzrost liczby osób rejestrujących się w urzędzie pracy w pierwszym oraz ostatnim kwartale roku kalendarzowego. Są to miesiące wyłączone z możliwości pracy w części branż, takich jak rolnictwo lub budownictwo. Warto również zauważyć, że od momentu wprowadzenia pierwszych obostrzeń sanitarnych związanych z epidemią COVID-19 (marzec 2020) liczba osób bezrobotnych nie zwiększyła się (z wyjątkiem stanu na koniec marca 2021 roku – rok po rozpoczęciu pandemii).

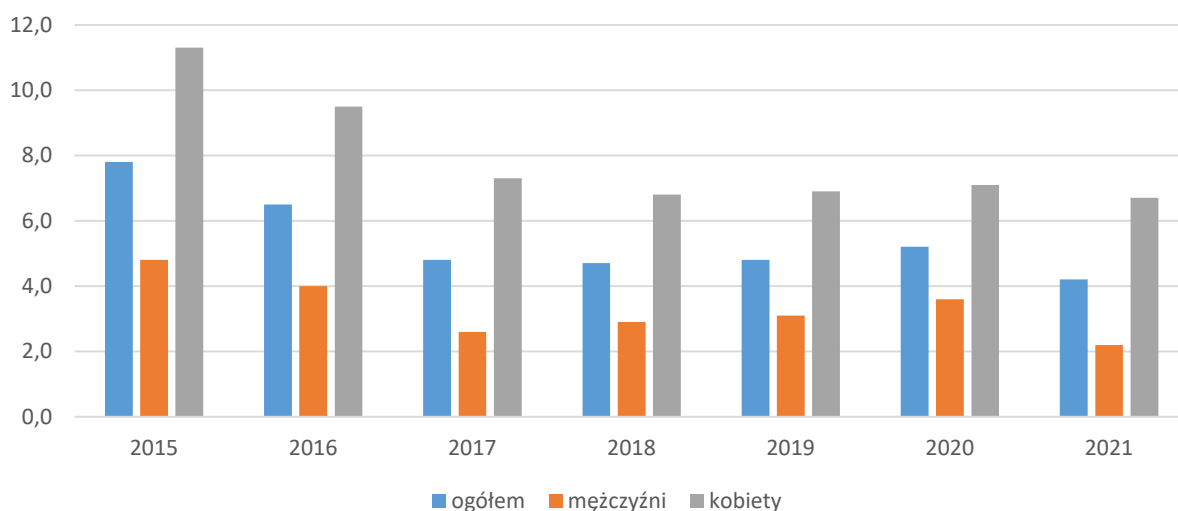
Jak wyjaśniono wcześniej, długotrwałe pozostawanie bez pracy niesie ze sobą szczególne zagrożenie dla osoby bezrobotnej oraz w sposób pośredni dla całej rodziny, która odczuwa skutki tego problemu. Zjawisko to wiąże się często z obniżeniem stopy życiowej rodziny oraz niejednokrotnie, jest nierozzerwalnie powiązane z innymi problemami, takimi jak

np. ubóstwo, alkoholizm, przemoc w rodzinie itp. Przedłużający się okres bezrobocia może te zjawiska dodatkowo nasilać. Początkowy szok spowodowany zwolnieniem z pracy zastępowany jest niejednokrotnie krótką fazą optymizmu i wiary w znalezienie nowego zatrudnienia, a następnie okresem pesymizmu i utraty nadziei. Ostatecznie długotrwałe bezrobocie prowadzi do bezradności co może mieć w dłuższej perspektywie destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Obecnie, jako osobę długotrwałe bezrobotną należy traktować mieszkańca, aktywnie poszukującego pracę przynajmniej przez 12 miesięcy. Przez ostatnie lata osoby takie stanowiły od 37% do 58% wszystkich bezrobotnych z terenu Gminy Sędziszów. Jak wynika z powyższego wykresu, liczba osób długotrwałe pozostających bez pracy utrzymuje się na zbliżonym poziomie, czyli niemal co drugi mieszkaniec Gminy Sędziszów zarejestrowany w urzędzie pracy jest długotrwałe bezrobotny. Osoby takie mogą mieć większe problemy z powrotem na rynek pracy. Chęć ich aktywizacji wymaga również większego zaangażowania powiatowych służb zatrudnienia oraz pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Spadek bezrobocia, będący pozytywnym zjawiskiem, nie powinien być utożsamiany ze wzrostem zatrudnienia. Malejąca liczba osób bezrobotnych nie musi bowiem oznaczać poprawy sytuacji na rynku pracy ani zwiększenia liczby osób pracujących. Celem dokładniejszego zbadania tego problemu można zestawić liczbę osób bezrobotnych z ludnością w wieku produkcyjnym.

Wykres 22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%) z podziałem na płeć

Źródło. Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jak wynika z powyższego wykresu w roku 2015 bezrobotni stanowili blisko 8% wszystkich mieszkańców Gminy Sędziszów będących w wieku produkcyjnym. W latach 2017-2020 wskaźnik ten utrzymywał się na niemal stałym poziomie by spaść w roku 2021 do poziomu 4,2%. Jak łatwo zauważyć, kobiety nie dość, że stanowiły większość osób bezrobotnych to jeszcze ich procentowy udział wśród kobiet w wieku produkcyjnym był zdecydowanie wyższy niż w przypadku mężczyzn.

Bezrobocie należy oczywiście rozpatrywać również w kategorii problemów ekonomicznych, ponieważ powoduje trudności finansowe, kłopoty w spłatach kredytu i zadłużenia osoby bezrobotnej, która często popada w prawdziwą pętlę kredytową. Z pomocy finansowej Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie wypłacanej w formie zasiłku mógł skorzystać niewielki odsetek bezrobotnych: między 4,54% - 9,67%.

Wykres 23. Bezrobotni z prawem do zasiłku z powiatowego urzędu pracy

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Jędrzejowie.

Dodatkowo Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie udzielał wsparcia mieszkańcom gminy z powodu bezrobocia. Do 2020 roku systematycznie malała liczba rodzin, która otrzymała pomoc z tego powodu. Ostatni analizowany rok przyniósł wzrost o 3 w stosunku do roku poprzedniego.

Tabela 15. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	220	192	165	145	142	140	127

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W okresie od czerwca 2019 do maja 2021 r. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej uczestniczył: w 1 projekcie z EFS „Projekt Nowe Umiejętności - Lepsze Jutro” w partnerstwie z Zakładem Doskonalenia Zawodowego w Jędrzejowie. Celem projektu był wzrost aktywności społecznej, zawodowej oraz edukacyjnej u 30 osób, w tym osób z niepełnosprawnością zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wielomodułowe kursy zawodowe, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, poradnictwo prawne, psychologiczne oraz 5 miesięczne płatne staże zorganizowane u lokalnych pracodawców dla 15 osób.

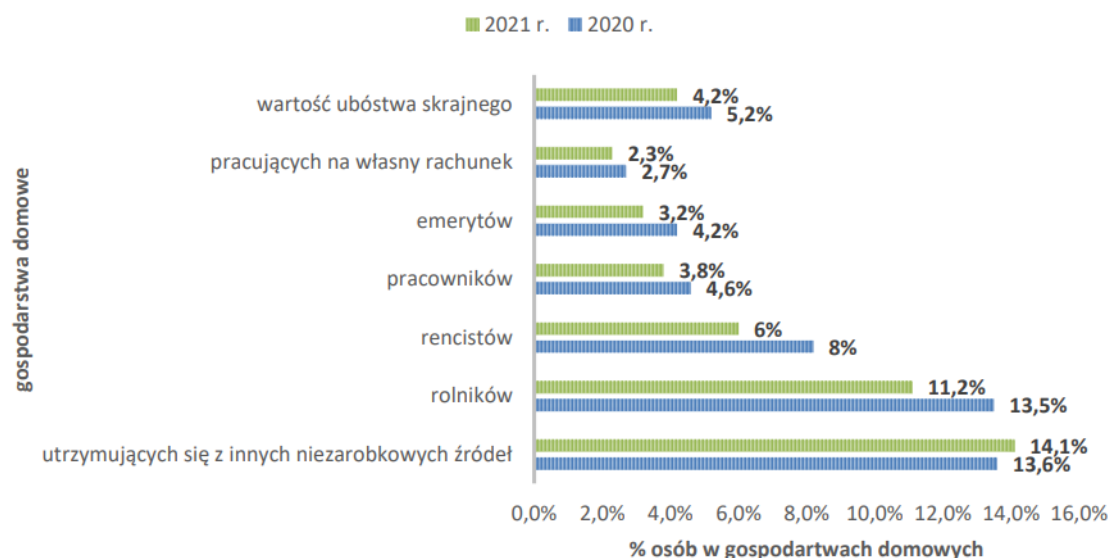
2.2.3. Ubóstwo

Jednym z głównych problemów społecznych trapiących rodziny w Gminie Sędziszów jest ubóstwo. Ma ono charakter przyczynowo – skutkowy, czyli przyczyny i skutki tego zjawiska wzajemnie na siebie oddziałują. Ubóstwo często powiązane jest z innymi problemami społecznymi: bezrobociem, niepełnosprawnością, uzależnieniami, starzeniem się społeczeństwa. Również liczne indywidualne aspekty mogą się przyczynić do występowania tego zjawiska: wielodzietność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych, przewlekła choroba, niski status wykształcenia itp. W wielu przypadkach problemy te niestety nie występują pojedynczo, tylko są ze sobą ściśle powiązane.

Jedną z metod mierzenia skali ubóstwa jest przyjęcie tzw. ekonomicznej definicji ubóstwa. Określa ona sytuację, gdy osoba/rodzina nie ma wystarczających dochodów (bieżących, z poprzednich okresów, zgromadzonych zasobów materialnych) aby móc zaspokoić swoje podstawowe potrzeby. W tym przypadku, poza definicją zostają aspekty kulturowe i socjologiczne życia w ubóstwie, związane między innymi z wyłączeniem z życia społecznego. W 2021 roku szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa głównie z innych niezarobkowych źródeł oraz rolnicy. Jak wynika z poniższego wykresu, zasięg ubóstwa wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej.

Wykres 24. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup społeczno-ekonomicznych

Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup społeczno-ekonomicznych

Źródło. Indeks Wewnętrznyregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w Województwie Świętokrzyskim

Problem ubóstwa w województwie świętokrzyskim corocznie opisywany jest przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Na moment przygotowania niniejszej Strategii dostępne jest opracowanie: „Indeks Wewnętrznyregionalnego Zagrożenia Ubóstwem w województwie świętokrzyskim za 2021 rok”. W opracowaniu tym przy użyciu szeregu wskaźników przygotowano Indeks zagrożenia ubóstwem dla wszystkich powiatów województwa świętokrzyskiego. Dla powiatu jędrzejowskiego stopień zagrożenia ubóstwem określono jako bardzo wysoki (52,2 przy 52,8 w roku 2020). Autorzy Indeksu wskazują na konieczność długofalowych interwencji pomocowych skierowanych do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem. Zakres działań musi być dopasowany do konkretnych kategorii osób lub rodzin i uwzględniać ich rzeczywiste potrzeby. Również opracowanie sygnałne Głównego Urzędu Statystycznego na temat Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 roku potwierdza wcześniejsze ustalenia. Województwami o najwyższej stopie ubóstwa były województwa: warmińsko-mazurskie, małopolskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Należy jednak odnotować znaczący spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego. Znaczący spadek zasięgu ubóstwa zaobserwowano zwłaszcza wśród rodzin wielodzietnych, gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstw z głową rodziny o niskim stopniu wykształcenia. Pomimo poprawy sytuacji, grupy te ciągle należą do najbardziej zagrożonych ubóstwem.

W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego jako czynniki przyczyniające się do spadku zasięgu ubóstwa wymieniono: wzrost wynagrodzeń, spadek bezrobocia oraz wprowadzenie świadczenia wychowawczego oraz Programu Rodzina 500 plus. W ostatnich liczbach rodzin, którym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie udzielił pomocy z powodu ubóstwa stale malała.

Tabela 16. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z MGOPS z powodu ubóstwa

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	182	173	148	127	123	118	111

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Kolejną formą wsparcia osób najuboższych są stypendia socjalne. Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Zostało one wprowadzone w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji oraz umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Stypendium przyznawane jest w formie refundacji poniesionych kosztów, a jego wysokość uzależniona jest od sytuacji dochodowej oraz występowania w rodzinie okoliczności takich jak: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, rodzina niepełna lub wystąpienie zdarzenia losowego. Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego i może być przyznany raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

Tabela 17. Stypendia i zasiłki szkolne w latach 2019-2021

Rok	2019		2020		2021	
	I-VI	IX-XII	I-VI	IX-XII	I-VI	IX-XII
Liczba stypendystów	119	94	90	80	82	58
Liczba zasiłków szkolnych	22	11	9	15	2	4

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportu o Stanie Gminy Sędziszów.

Powyższa tabela przedstawia liczbę przyznanych stypendiów oraz zasiłków szkolnych, uwzględniając okresy szkolnego roku nauki. W 2021 roku Gmina Sędziszów przyznała jedynie 58 stypendiów, gdzie jeszcze dwa lata wcześniej uczniów uprawnionych było 119. Ograniczenie dostępności stypendium ma związek z niskim progiem dochodowym uprawniającym do jego uzyskania.

2.2.4. Sytuacja osób starszych

Z przeprowadzonej analizy demograficznej wynika, że Gminę Sędziszów należy postrzegać jako społeczeństwo starzejące się. Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, przy założeniu dalszego spadku liczby mieszkańców, jeszcze się powiększy w perspektywie kolejnych 20-30 lat. Starzenie się społeczeństwa, jakie obecnie obserwujemy, jest częstym zjawiskiem wśród państw rozwiniętych. Jednym z powodów są postępujące zmiany społeczno-ekonomiczne, przenoszące się na wzrost stopy życiowej ludności, zmianą struktury rodziny (z 2+3 na 2+1), wydłużeniem długości życia. Osoby starsze, z czasem mogą borykać się z wieloma trudnościami: obniżoną samodzielnością, chorobami i niepełnosprawnością, gorszą sytuacją materialną itp. Wymienione czynniki mogą powodować marginalizację osób starszych. Jest ona szczególnie widoczna po przekroczeniu wieku emerytalnego, co często wiąże się z eliminacją takiej osoby z jej aktywnego życia zawodowego i społecznego. W ogólnym odczuciu społeczeństwa starość często powiązana jest z niedołącznością oraz chorobą. Poczucie takie wynika między innymi z cech charakteryzujących starość, czyli spadku zdolności adaptacyjnych, nasilaniu zależności od innych osób spowodowanej postępującemu ograniczaniu samodzielności życiowej itp. Korzyści związane z lepszym zdrowiem społeczeństwa oraz wzrostem średniej długości życia mają zasadniczy wpływ na procesy związane ze starzeniem się społeczności.

Dzisiejsze postrzeganie starości różni się od tego sprzed jeszcze 20 lat. Coraz więcej osób w podeszłym wieku chce jak najdłużej funkcjonować samodzielnie. Aby było to możliwe muszą zachować swoją aktywność – fizyczną i społeczną, co jest zarówno w interesie jednostki jak również całego społeczeństwa. Aktywizacja osób starszych jest zatem ważnym zadaniem władz publicznych oraz organizacji społecznych. Dla części osób środowiskiem aktywizującym będzie najbliższa rodzina. Niestety model rodziny wielopokoleniowej, w którym osoby starsze mogą liczyć na opiekę najbliższych, jest zastępowany modelem 2+1, czyli rodzice oraz jedno dziecko. Dlatego osoby odchodzące na emeryturę mają prawo czuć się osamotnione, a powstałe zasoby czasu wolnego muszą wykorzystać w nowym, zastępczym

środowisku. Cele zapewnienia takim osobom wsparcia, udziału z życiu społecznym gminy oraz możliwości wzięcia udziału w rozwijaniu swoich pasji i umiejętności w 2020 roku utworzono „Klub Senior +”. Jest to miejsce w którym 30 seniorów z Gminy Sędziszów może rozwijać swoje zainteresowania, korzystać z szeregu zajęć terapeutycznych oraz z pomocy fizjoterapeuty.

W zasobach Gminy znajduje się również Rodzinny Dom Pomocy w Tarnawie, który zapewnia miejsce dla 8 kobiet po 60 roku życia. Zadaniem rodzinnych domów pomocy jest zapewnienie całodobowej wzmoczonej opieki, szczególnie osobom wymagającym jej ze względu na znaczne ograniczenie w codziennym funkcjonowaniu, wynikające z podeszłego wieku. Niestety, ale pomoc instytucjonalna dla osób starszych oraz ich rodzin w Polsce jest w dalszym stopniu niewystarczająca. Jednym z rozwiązań jest pobyt osoby starszej w domu pomocy społecznej. Głównym problemem tej formy wsparcia jest koszt utrzymania mieszkańca domu pomocy społecznej, który często nie może zostać w całości pokryty ze świadczenia emerytalno-rentowego. W takich przypadkach koszt pobytu w domu pomocy społecznej spoczywa głównie na gminie, a w nielicznych przypadkach na członkach rodziny wskazanych w ustawie o pomocy społecznej i na jej zasadach. W 2021 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie skierował cztery osoby do domu pomocy społecznej. Oznaczało to, że łącznie 19 mieszkańców gminy przebywało w DPS, w tym: 5 osób przewlekle chorych w Rodzinnym Domu Pomocy w Tarnawie, 6 osób psychicznie chorych, 1 osoba niepełnosprawna intelektualnie, 7 osób przewlekle chorych. Łączny koszt jaki poniosła Gmina za pobyt tych osób w roku 2021 wyniósł niemal 529 tys. złotych.

Konsekwencją starzenia się społeczeństwa jest wzrost zapotrzebowania na pracę z ludźmi w podeszłym wieku, co przekłada się między innymi na wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. Obecnie świadczone są usługi opiekuńcze przez opiekunki zatrudnione na umowę o pracę i umowy zlecenie oraz przez oligofrenopedagogów.

Zgodnie z uchwałą NR XXXI/211/2017 Rady Miejskiej Sędziszów z dnia 12 maja 2017 r. Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie jest koordynatorem Programu „Sędziszowska Karta Seniora 60+”. Jest to inicjatywa własna pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, dzięki której, mieszkańcy Gminy, którzy ukończyli 60 rok życia mogą skorzystać z wielu ulg i rabatów oferowanych przez instytucje i firmy z terenu Gminy Sędziszów. W samym 2020 roku wydano 30 takich kart a w roku kolejnym – 22.

Ważną inicjatywą, skierowaną głównie do osób starszych i niepełnosprawnych samotnie gospodarujących jest „Koperta Życia”. Inicjatywa ta polega na umieszczeniu w lodówce, w specjalnej kopercie informacji o przyjmowanych lekach, sposobie leczenia itp. Na lodówkę naklejana jest specjalna naklejka informująca o tym. Ma to na celu usprawnić pomoc medyczną w przypadku utrudnionego kontaktu z osobą wymagającą pomocy. Lekarz po dotarciu do pacjenta w domu, wie, że w lodówce znajdzie wszystkie niezbędne informacje, które znacząco mogą wpłynąć na podejmowane decyzje.

2.2.5. Uzależnienia

Zgodnie z definicją Encyklopedii PWN uzależnienia oznaczają zaburzenie zdrowia, stan psychologicznej albo psychicznej i fizycznej zależności od jakiegoś psychoaktywnego środka chemicznego, przejawiający się okresowym lub stałym przymusem przyjmowania tej substancji w celu uzyskania efektów jej działania lub uniknięcia przykrych objawów jej braku (abstynencyjne objawy). Potocznie definicja ta odnosi się do narkotyków, alkoholu czy leków, jednak termin ten ma szersze znaczenie. Może dotyczyć między innymi hazardu, gier czy internetu. Jest to zagadnienie z pogranicza medycyny oraz socjologii. Uzależnienie to choroba utrudniająca prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Bardzo często osoba uzależniona nie zdaje sobie sprawy ze zgubnych skutków swojego nałogu i swoje działania ukierunkowuje na wykonywaniu jakiejś czynności bądź zażywaniu konkretnego środka. Nową grupą uzależnień są uzależnienia behawioralne, które wiążą się z nałogowym wykonywaniem pewnych czynności. Ich realizacja prowadzi do osiągnięcia krótkotrwałej euforii. Następnie pojawia się silniejsza potrzeba powtórzenia tej czynności, co ostatecznie prowadzi do uzależnienia. Działania takie mają negatywny wpływ zarówno na zdrowie fizyczne jak i psychiczne.

Uzależnieniem najczęściej „identyfikowanym” przez społeczeństwo jest alkoholizm. Uznawany jest on za chorobę, której skutkiem jest psychiczne i fizyczne uzależnienie. Przejawia się ono okresowym spożywaniem alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikające z jego odstawienia. Objawy fizyczne związane są ze wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad ilością wypijanych napojów alkoholowych oraz występowaniem Alkoholowego Zespołu Abstynencji po odstawieniu alkoholu. Najczęściej spotykanymi zagrożeniami związanymi z nadużywaniem alkoholu są:

- Rozpad rodziny;

- Łamanie norm obyczajowych i prawnych;
- Zagrożenie życia;
- Utrata pracy.

Alkoholizm jest problemem ogólnopolskim, który w równym stopniu dotyka zarówno obszary miejskie jak i wiejskie. Picie alkoholu często postrzegane jest jako sposób na życie, na rozwiązywanie problemów. Należy stwierdzić, że alkohol we wszystkich jego postaciach jest łatwo dostępny i nie ma problemu z jego nabyciem. Niepokojącym zjawiskiem jest obniżający się wiek inicjacji alkoholowej, gdyż organizm młodego człowieka w większym stopniu narażony jest na popadnięcie w nałóg. Istnieje również ścisły związek między wczesną inicjacją alkoholową a spożywaniem dużych ilości alkoholu, zażywania narkotyków i przestępczością. Skala problemu uzależnień jest trudna do zmierzenia, ponieważ osoby których problem ten dotyczy bezpośrednio często starają się ukrywać ten fakt przed innymi ludźmi. W związku z tym niezwykle trudno określić jest dokładną liczbę uzależnionych mieszkańców. Według wyliczeń Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, problem uzależnienia dotyczy ok. 2% mieszkańców Polski. 4% Polaków to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika. Identyczny odsetek dzieci wychowuje się w rodzinach alkoholików. Ponad 5%, ale nie więcej niż 7 % populacji kraju to osoby pijące szkodliwe, zaś ok. 66% członków rodzin alkoholików (zarówno dorosłych jak i dzieci) staje się ofiarami przemocy domowej.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie udzielał pomocy i wsparcia mieszkańcom z powodu alkoholizmu. W 2021 roku z tego powodu pomoc uzyskały 34 rodziny a na przestrzeni ostatnich siedmiu lat liczba ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie i wahała od 29 do 35. Porównując poniższą tabelę do szacowanej skali alkoholizmu wynika, iż pomoc trafia jedynie do niewielkiego odsetka osób uzależnionych oraz ich rodzin.

Tabela 18. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z powodu alkoholizmu

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	29	29	32	29	35	35	34

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, której podstawowym zadaniem jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w szczególności poprzez:

- podejmowanie czynności mających na celu zmotywowanie osoby z problemem uzależnienia od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
- podejmowanie czynności zmierzających do wydania orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu;
- opiniowanie zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- udział przedstawicieli komisji w pracach grup roboczych zespołu interdyscyplinarnego.

W 2021 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odbyła 14 posiedzeń. W przeciągu roku do Komisji wpłynęło 20 wniosków o leczenie odwykowe, co stanowiło mniej niż połowę wniosków w roku 2019. W toku prac Komisji, do lekarza biegłego i psychologa skierowano 21 osób. W przypadku orzeczeniu o konieczności leczenia szpitalnego Komisja ma możliwość złożenia do sądu wniosku o zobowiązanie do leczenia odwykowego. Jest to ostatni etap, podejmowany jedynie, gdy wcześniejsze działania są nieskuteczne a osoba nadużywa alkoholu w sposób charakterystyczny dla uzależnienia. W roku 2021 do sądu złożono 14 wniosków. Członkowie GKRPA kontrolowali również punkty sprzedaży napojów alkoholowych oraz opiniowali lokalizację punktów ich sprzedaży.

Tabela 19. Podsumowanie prac GKRPA w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Posiedzenia GKRPA (ogółem)	13	12	14
Kontrole punktów sprzedaży	11	18	23
Opiniowanie lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych	4	18	13
Przeprowadzono rozmów motywujących	29	13	17
Wniosków o leczenie odwykowe:	42	23	20
zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	48	13	21
wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	27	13	14

Źródło. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie.

Ważnym aspektem rozwiązywania problemów alkoholowych są działania profilaktyczne mające na celu zapobieganiu uzależnieniom. Planując takie działania dla dzieci i młodzieży można wykorzystać proces uczenia się rówieśniczego, który umożliwia

samodzielne wyciągnięcie wniosków dotyczących szkodliwości alkoholu. GKRPA koordynowała i finansowała również wiele szkoleń oraz programów profilaktycznych i edukacyjnych. Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży w roku 2019 to programy profilaktyczne rekomendowane przez PAPRA, np.: DEBATA, warsztaty profilaktyczne „Wirtualnej rzeczywistości”, „Mechanizmy powstawania uzależnień oraz zagrożenia jakie niosą za sobą alkohol, substancje psychoaktywne i urządzenia telekomunikacyjne”, „Agresja”, „Stop agresji – przemoc”, „Trening asertywności: Jestem sobą, mam własne zdanie” oraz w ogólnopolskich kampaniach „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Bezpieczna rodzina” (ilość osób uczestniczących: 1141 uczniów i 52 nauczycieli). W roku „pandemicznym”- 2020 zrealizowano programy rekomendowane, np.: DEBATA, warsztaty profilaktyczne „Jestem, ale nie chcę być”, „Kryzys w izolacji, a substancje psychoaktywne”, „FAS – nauka odpowiedzialności”, „Komunikacja w rodzinie a współczesne zagrożenia”, „Smaki życia” oraz wzięto udział w ogólnopolskich kampaniach np.: „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Przeciw pijanym kierowcom” (ilość osób uczestniczących: 592 uczniów i 36 nauczycieli). W roku 2021 były to natomiast: „Debata”, „Unplugged”, „Cukierki”, „Tolerancja i szacunek – mój wizerunek”, „Trening redukcji stresu”, „Trening zachowań asertywnych”, „Warsztaty profilaktyczne dotyczące rozwiązywania konfliktów i przyjaznej komunikacji”, „Zło dobrem zwyciężaj”, warsztaty dla nauczycieli: „Niech moc będzie z Tobą”, „Jestem ale nie chcę być”, oraz konsekwentnie wzięto udział w ogólnopolskich kampaniach np.: „Zachowaj trzeźwy umysł” (ilość osób uczestniczących: 354 uczniów i 21 nauczycieli). W tych latach członkowie GKRPA, pracownicy MGOPS i świetlice uczestniczyli również: odpowiednio w latach 2019 i 2020 w 4 szkoleniach, a w roku 2021, wpływającym pod znakiem reorganizacji po pandemicznej- łącznie w 14 szkoleniach.

Równie ważnym elementem gminnego systemu jest działalność Punktu Konsultacyjnego. W ramach punktu odbywały się dyżury psychologa, policjanta oraz pracownika socjalnego. Z porad mogły skorzystać między innymi rodziny z problemami alkoholowymi. Podstawowe formy pomocy punktu konsultacyjnego to: motywowanie osób uzależnionych oraz współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w zakładach leczenia odwykowego, kierowanie do leczenia specjalistycznego, motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych do zmiany szkodliwego wzoru picia, udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym. W 2021 roku takich rodzin było 41, przy 44 w roku 2020 oraz 64 w roku 2019.

Na terenie Gminy Sędziszów działa ponadto grupa samopomocowa Anonimowych Alkoholików. Stanowi ona wspólnotę osób i została utworzona w celu utrzymywania trzeźwości własnej i wspierania innych w jej osiągnięciu, poprzez dzielenie się swoim doświadczeniem.

2.2.6. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Podstawową komórką społeczną jest rodzina. Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki oraz jego wychowanie w celu przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym uczy się nawiązywać kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania. Bezradność występować może w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak specjalistycznego wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Tabela 20. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	37	42	40	47	52	65	59

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

W latach 2015-2020 zwiększała się liczba rodzin, którym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie udzielił pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Dopiero w ostatnim roku liczba ta zmniejszyła się do 59.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych czy przemoc domowa. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w formie asystenta rodziny. Asystentura rodziny polega na towarzyszeniu rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny, zasobów rodziny bliskiej i dalszej, społeczności lokalnej i zasobów instytucjonalnych. Głównym celem asystentury jest zwiększenie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Efektem takiego działania powinno być usamodzielnienie się rodziny oraz wypełnianie roli rodzica w sposób sprzyjający bezpieczeństwu w środowisku rodzinnym oraz umożliwiający rozwój dziecka. Aby to osiągnąć niezbędnym jest aktywny udział rodziny podczas każdego etapu metodycznego działania od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy i jego realizację po ocenę końcową. Prace powinny być indywidualnie dopasowane do możliwości i kontekstu życia rodziny objętej wsparciem. W 2021 roku na terenie Gminy Sędziszów pracowało dwóch asystentów rodziny, którzy pod swoją opieką mieli 26 rodzin. Najwięcej rodzin wymagających pomocy asystenta rodziny było w latach 2017-2018. Ostatnie dwa lata były wyjątkowo trudne w pracy asystenta. Sytuacja epidemiologiczna wymusiła zmianę formy kontaktu na telefoniczny oraz poprzez komunikatory społecznościowe. Dzięki temu asystenci utrzymywali stały kontakt zarówno z rodzinami, szkołami, służbą zdrowia i innymi instytucjami, monitorując sytuację oraz dając rodzinom poczucie bezpieczeństwa, upewniając ich w tym, że nie są pozostawieni sami ze swoimi problemami.

Tabela 21. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych wsparciem w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba asystentów rodziny	1	2	3	3	3	2	2
Liczba rodzin objętych wsparciem	16	18	29	30	24	27	26

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Potencjalne działania podejmowane w ramach asystentury ukierunkowane są na wspieranie środowiska rodzinnego oraz profilaktykę ustrzegającą przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest przymus opuszczenia przez dziecko własnej rodziny.

Jednym z zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Nie jest to jednak równoznaczne z rozwiązaniem problemu rodziny. Jest jedynie formą przejściową, mającą na celu zabezpieczenie dziecka podstawowych warunków. Więzy rodzinne oraz emocjonalny stosunek dziecka do środowiska lokalnego jest motywatorem dla rodziców, mającym na celu stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej, dając tym samym szansę na jego powrót do domu. Pomimo bieżącej pracy jak i szeroko prowadzonej pracy socjalnej w 2021 roku w różnych formach pieczy zastępczej przebywało 8 dzieci, za które Gmina Sędziszów ponosiła częściową odpłatność w kwocie 127.295,91 złotych.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. W Gminie Sędziszów nie ma aktualnie takich rodzin. Funkcjonuje jednak placówka wsparcia dziennego – Świetlica Środowiskowo-Socjoterapeutyczna. W świetlicy pracuje 2 wychowawców, opiekujących się trzydziestką dzieci, w tym piątką dzieci z rodzin alkoholowych.

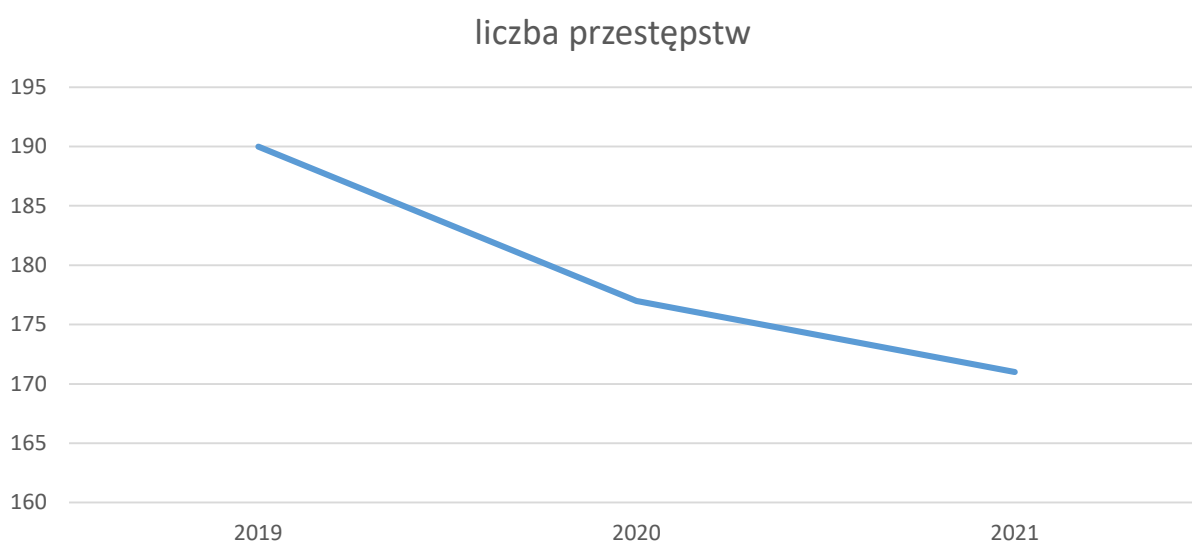
2.2.7. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka i grup społecznych. Odnacza się akceptowalnym poziomem ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Poziom bezpieczeństwa wpływa na możliwość swobodnego rozwoju człowieka. Kwestia poczucia bezpieczeństwa, jako subiektywnego odczucia, wraz z faktycznym stanem bezpieczeństwa wpływa w dużym stopniu na decyzje podejmowane przez mieszkańców. Nie mówimy o bezpieczeństwie globalnym lub krajowym, lecz o tym lokalnym dotyczącym drobnej przestępczości lub działalności grup zorganizowanych. Według opracowania „Inicjatywy i projekty samorządu terytorialnego w kształtowaniu bezpiecznych przestrzeni lokalnych” autorstwa Andrzeja Pieczywoka, poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z najważniejszych potrzeb społecznych, utrzymuje się zazwyczaj na niezadowolającym poziomie. Wynika to z faktu, że w opinii wielu osób, zachowanie młodzieży bywa postrzegane jako niebezpieczne. Mowa o nałogach, przestępczym stylu życia czy też zachowaniu przekraczającym normy społeczne. Zjawiska te funkcjonują w opinii społecznej jako groźne i narastające. Poczucie

bezpieczeństwa mieszkańców gminy zależy także m.in. od prawdopodobieństwa wystąpienia katastrof naturalnych, pożarów, awarii technicznych, od organizacji ruchu drogowego i skuteczności funkcjonowania służb ratowniczych. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, obowiązkiem gminy jest dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny. Nad bezpieczeństwem mieszkańców Gminy Sędziszów czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Sędziszowie, podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Jędrzejowie. Działania policjantów ukierunkowane były na zapobieganie oraz eliminację przestępstw i wykroczeń.

Wykres 25. Liczba przestępstw (wszczętych postępowań) w latach 2019-2021

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Sędziszów

W ostatnich trzech latach zmniejszyła się liczba przestępstw popełnionych na terenie Gminy Sędziszów: z 190 do 171, co oznacza spadek o 10% względem roku 2019. Niestety zmniejszyła się wykrywalność sprawców: 88% w roku 2019, 95,36% w roku 2020, 78,50% w roku 2021. Policja w swoich statystykach wskazuje na 7 przestępstw mających wpływa na stan bezpieczeństwa i porządku na terenie gminy. Są to: kradzieże cudzej rzeczy, kradzieże z włamaniem, bójki i pobicia, rozboje, kradzieże pojazdów, uszczerbek na zdrowiu i uszkodzenie mienia. Szczegółowy udział tych kategorii prezentuje poniższa tabela.

Tabela 22. Przestępczość w siedmiu podstawowych kategoriach na terenie Gminy Sędziszów

	2019	2020	2021
kradzieże cudzej rzeczy	9	8	9
kradzieże z włamaniem	13	5	7
bójki i pobicia	2	1	1

rozboje, wymuszenia	0	0	2
kradzieże pojazdów	0	0	0
uszczerbek na zdrowiu	5	2	0
uszkodzenie mienia	3	2	3
RAZEM	32	18	22

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Sędziszów.

Z powyższej tabeli można zauważyć znaczny spadek liczby przestępstw spośród wymienionych wcześniej siedmiu kategorii. W 2019 roku na terenie Gminy Sędziszów popełniono 32 przestępstwa, przy 22 w roku ubiegłym. Rekordowo niski wskaźnik odnotowano w roku 2020. Ważnym aspektem poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, które to, jak wspomniano wcześniej ma mocno subiektywny oddźwięk, jest tzw. „widoczność policji”. W samym 2021 roku funkcjonariusze Komisariatu Policji w Sędziszowie zrealizowali 2674 służby patrolowo/obchodowe. Podjęli łącznie 1782 interwencje, czyli o 136 mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Aktywność i zaangażowanie policjantów prewencji, pionu kryminalnego oraz ruchu drogowego wpłynęło na ograniczenie wzrostu przestępczości.

Policja nie jest jedyną służbą dbającą o bezpieczeństwo mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonuje również 14 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, z których trzy należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego: OSP Krzcięcice, OSP Przełaj i OSP Sędziszów. Są one bardzo ważnym elementem lokalnego środowiska, skupiając wokół siebie zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, w tym coraz częściej kobiety. Strażacy biorą udział nie tylko w akcjach ratowniczo-gaśniczych ale również prowadzą działania pokazowo-szkoleniowe oraz aktywnie udzielają się w życiu kulturalnym gminy. Aktywność strażaków ochotników wynika z konieczności podejmowania interwencji na zaistniałe zdarzenia. W 2021 roku na terenie Gminy Sędziszów jednostki OSP uczestniczyły ogółem w 134 zdarzeniach, z czego 44 realizowane były poza granicami administracyjnymi Gminy

---

2.2.8. Przemoc domowa

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie *przemoc w rodzinie* (zwana także przemocą domową zgodnie z projektem nowelizacji ustawy), *to jednorazowe albo cyklicznie powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia, naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu,*

osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących narażające te osoby w szczególności na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Wyróżnia się przemoc fizyczną (naruszenie nietykalności fizycznej), przemoc psychiczną (naruszenie godności osobistej), przemoc seksualną (naruszenie intymności), przemoc ekonomiczną (naruszenie własności) oraz zaniedbanie (naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich).

Skala przemocy jest trudna do oszacowania, ponieważ stereotypy obyczajowe, często funkcjonujące w środowisku lokalnym czynią przemoc wobec kobiet ze strony partnerów nadal akceptowaną formą podporządkowania i przestrzegania wyznaczonych społecznie ról.

Tabela 23. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	3	5	2	7	5	3	1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Z powyższej tabeli może wynikać, że skala przemocy domowej w Gminie Sędziszów ma jedynie marginalne znaczenie. Bardziej wartościowym statystycznym odwzorowaniem istniejącej sytuacji będą dane z Policji oraz Zespołu Interdyscyplinarnego, który został powołany zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Podstawowym zadaniem Zespołu jest realizacja działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Poza tym, do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy między innymi:

- ✓ kompleksowe zajmowanie się rodzinami, w których dochodzi do przemocy;
- ✓ podejmowanie interwencji w przypadku przemocy domowej oraz podejmowanie procedur mających na celu jej powstrzymanie;
- ✓ monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, a w szczególności organizowanie współpracy służb;
- ✓ zbieranie i przekazywanie informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieska Karta” (NK) i nie wymaga zgody osoby dotkniętej

przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieska Karta” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, Policji, Oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

W latach 2019-2021 Policja podjęła łącznie 339 interwencji domowych, z czego w ostatnim roku aż 214. Spośród tych wszystkich interwencji 76 dotyczyło przemocy domowej. Jak wynika ze statystyk Policji, najczęściej sprawcami przemocy są mężczyźni (w ponad co drugim przypadku będący pod wpływem alkoholu) a ofiarami kobiety.

Tabela 24. Liczba interwencji oraz charakterystyka sprawców i ofiar przemocy

	2019	2020	2021
Liczba interwencji domowych	65	60	214
Liczba interwencji dotyczących przemocy w rodzinie	27	25	24
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	32	38	34
○ Kobiety	18	26	20
○ Mężczyźni	8	8	6
○ Małoletni do 13 r. ż.	2	2	5
○ Nieletni w przedziale 13 – 18 lat	4	2	3
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem:	27	25	24
○ Kobiety	5	6	6
○ Mężczyźni	22	19	18
○ Nieletni	0	0	0
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu:	18	12	10
○ Kobiety	1	1	0
○ Mężczyźni	17	11	10
○ Nieletni	0	0	0
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	6	b. d.	8

Źródło. Komisariat Policji w Sędziszowie

To właśnie policjanci najczęściej sporządzali Niebieską Kartę. W 2019 sporządzono ogółem 33 NK w tym przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej 6, Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 1 i Policję 26. W 2020 sporządzono 31 NK, w tym przez: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej 5, Placówkę szkolną 1 i Policję 25. Natomiast w 2021 sporządzono 31 NK, w tym przez: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej 7 i Policję 24. Po zakończeniu procedury "Niebieskiej Karty" pracownicy socjalni nadal monitorowali sytuację rodzin dotkniętych przemocą kontynuując współpracę z rodziną. Zakres udzielonej pomocy obejmował m.in. świadczenia pieniężne oraz pracę socjalną.

Z pomocy oferowanej przez opisywany wcześniej Punkt Konsultacyjny w 2021 roku skorzystały 24 rodziny. Do zadań punktu należało między innymi: rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej, gromadzenie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji.

Tabela 25. Rodziny korzystające z pomocy Punktu Konsultacyjnego z powodu przemocy w rodzinie

	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Liczba porad ogółem	118	69	76
Osób korzystających z pomocy w związku z przemocą w rodzinie	29	17	24

Źródło. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie.

Ośrodek prowadził również gabinet psychologiczno – socjologiczny. W 2021 roku psycholog udzielił wsparcia w ramach poradnictwa specjalistycznego 384 osobom oraz 49 osobom z problemem przemocy. Czas pandemii wymusił świadczenie wsparcia mieszkańcom Gminy poprzez tzw. „Telefon Zaufania”. Wsparcia udzielał psycholog/psychoterapeuta i z jego porad skorzystało 50 osób w samym roku 2021.

2.2.8. Potrzeba ochrony macierzyństwa

W obliczu zagrożeń demograficznych, przejawiających się „starzeniem społeczeństwa”, co spowodowane jest między innymi zmniejszającą się liczbą mieszkańców oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń, niezwykle istotnym jest zapewnienie warunków bytowych rodzinom, w tym szczególnie młodym matkom. Według Encyklopedii PWN, ochrona macierzyństwa jest „całościowym zestawem szczególnych uprawnień, które przysługują pracującej kobiecie w okresie ciąży, porodu i wychowania małego dziecka”. Ochrona macierzyństwa jest jednym z celów pomocy

społecznej. Wspierana jest poprzez wypłacanie zasiłków rodzinnych oraz przewidzianych do nich dodatków, takich jak: z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, a także świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla osób niemogących wyegzekwować alimentów na dziecko. Wszystkie te formy pomocy zostały wyszczególnione na wcześniejszych kartach niniejszej Strategii.

Rolą państwa powinno być tworzenie takich warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych, aby zachęcać młodych ludzi do zakładania rodzin. Dodatkowym celem samorządu lokalnego powinno być zapewnienie rodzinom odpowiednich warunków do opieki nad dzieckiem oraz powrotu matki na rynek pracy, co jest niezwykle istotne w przypadku sytuacji demograficznej w jakiej znajduje się Gmina Sędziszów. Jednym ze sposobów jest zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach.

W zasobach infrastrukturalnych Gminy Żłobek Samorządowy „Kraina Maluszka” w Sędziszowie, który zapewnia opiekę dzieciom w wieku od 9 miesięcy do lat 3. Zadania opieki żłobkowej współfinansowane były z budżetu gminy, opłat rodziców oraz do końca 2021 roku z projektu realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego – „Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3”. Wg danych z grudnia 2021 roku opieką żłobkową objętych było 32 dzieci, w tym 26 zamieszkujących w Sędziszowie i 6 poza nim. W ramach opieki żłobkowej organizowane są różnego rodzaju spotkania, uroczystości, zabawy na świeżym powietrzu, konkursy. Wykorzystywane są różne metody pracy, by każde dziecko mogło bez lęku rozwijać swoje najlepsze strony i rozwijać samodzielność.

W ostatnim analizowanym roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa udzielił wsparcia 29 rodzinom. Jak wynika z poniższej tabeli, była to najmniejsza liczba rodzin w całym siedmioletnim przedziale czasu.

Tabela 26. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	43	39	36	37	38	35	29

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

2.2.9. Bezdomność

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, za osobę bezdomną uważa się „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych i nigdzie niezameldowaną na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych”. Jednak brak formalnego zamieszkania nie jest jedyną oznaką bezdomności. Zdarzają się sytuacje, gdzie z powodu np. konfliktów rodzinnych nie jest możliwym współmieszkanie pod adresem zameldowania. Bezdomność jest problemem, który dotyka zarówno kraje i regiony bogate, jak i te uważane za biedne. Wśród wielu powodów tego zjawiska wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie.

Problem bezdomności na terenie Gminy Sędziszów ma marginalne znaczenie. W ciągu ostatnich pięciu analizowanych lat, z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z tego tytułu korzystało od 1 do 4 osób rocznie.

Tabela 27. Liczba osób, które otrzymały pomoc z MGOPS z powodu bezdomności

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób	7	8	9	9	7	5	7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

2.3. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu badań ankietowych mieszkańców

---

2.3.1. Problemy społeczne występujące w opinii dorosłych mieszkańców

---

Badania obejmowały mieszkańców Gminy Sędziszów, którzy ukończyli osiemnasty rok życia, metoda zastosowana w badaniu to **CAWI** (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to Program CORIGO rekomendowane przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Badania przeprowadzono w II kwartale 2022 roku.

Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie. W badaniu wzięło udział 148 osób, w tym 130 kobiet oraz 18 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 47 lat.

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie;
- występowanie uzależnień substancjalnych oraz behawioralnych i stopień świadomości zagrożeń;
- kwestie bezpieczeństwa publicznego i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem;
- skutki pandemii COVID-19 i izolacji w jej czasie dla mieszkańców i ich dzieci.

W pierwszej części badania poproszono o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Gminy.

Wskazana odpowiedź:	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Uzależnienie od alkoholu	41,89%	33,78%	18,92%	5,41%
Uzależnienie od narkotyków	29,73%	21,62%	24,32%	24,32%
Przemoc domowa	29,73%	27,03%	25,68%	17,57%
Bezrobocie	29,73%	32,43%	27,03%	10,81%
Bieda, ubóstwo	20,27%	37,84%	29,73%	12,16%

Bezdomność	16,22%	16,22%	36,49%	31,08%
Niepełnosprawność	31,08%	41,89%	18,92%	8,11%
Zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży	36,49%	36,49%	17,57%	9,46%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze (rodziców z dziećmi)	35,14%	41,89%	14,86%	8,11%
Bezradność osób w sprawach prowadzenia gosp. domowego	18,92%	43,24%	25,68%	12,16%
Uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej	32,43%	40,54%	18,92%	8,11%
Izolacja społeczna osób starszych	22,97%	32,43%	32,43%	12,16%
Brak poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców gminy	28,38%	24,32%	31,08%	16,22%
Długotrwałe choroby	36,49%	40,54%	17,57%	5,41%
Pogorszenie kondycji psychicznej w związku z izolacją w czasie pandemii	36,49%	29,73%	25,68%	8,11%

- Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców należą: uzależnienie od alkoholu (42% wskazań problemu jako „bardzo istotny” i dalsze 34% jako „raczej istotny”), zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży (36,5% wskazań problemu jako „bardzo istotny” i dalsze 36,5% jako „raczej istotny”) oraz powiązane z nim w oczywisty sposób problemy opiekuńczo - wychowawcze rodziców z dziećmi (35% wskazań problemu jako „bardzo istotny” i dalsze 42% jako „raczej istotny”). Wysoka subiektywna ocena wskazanych problemów może wynikać z ich widoczności

oraz powiązania z sytuacjami szczególnie elektryzującymi opinię publiczną, nawet jeżeli wymiennie nie są one nagminne. Równocześnie wskazać należy, że obiektywny, statystyczny wskaźnik istotności występowania alkoholizmu nie jest nieznaczący, ale regularnie ulega zmniejszeniu od lat dzięki działaniom profilaktycznym GKRPA i MGOPS w Sędziszowie.

- Również po 36,5% respondentów rozpoznana jako „bardzo istotne” problemy lokalnej społeczności występowanie długotrwałych chorób i pogorszenie się kondycji psychicznej mieszkańców w związku z izolacją w czasie pandemii (problemy te uzyskały ponadto odpowiednio 41% i 30% wskazań jako zagrożenia „raczej istotne”). Ponadto mieszkańcy widzą jako istotne w szczególności problemy związane z niepełnosprawnościami mieszkańców oraz uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej (obydwie pozycje wskazało jako istotne łącznie po 73% respondentów). Ta grupa problemów jest dostrzegana jako istotna niemal tak wyraźnie jak problemy nałogowe i wychowawcze, o których mowa powyżej, ale równocześnie nie jest to tematyka „medialna”, nośna w takim stopniu, więc nie dotyczy jej subiektywne przeszacowanie ocen. Wyniki te znajdują również jednoznaczne odzwierciedlenie w danych metrykalnych. Zatem to je należy w całości posiadanych informacji uznać za równie istotne problemy społeczne, co kwestia pomocy dzieciom i młodzieży i – sukcesywnie zwalczany – problem uzależnień.
- Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę jakości relacji sąsiedzkich, mieszkańcy gminy cieszą się w ponad 45% bardzo dobrymi, a w dalszych 45% poprawnymi, przeciętnymi, ale prawidłowymi, Wskazuje to na zdrowe, pielęgnowane na co dzień relacje społeczne i więzi sąsiedzkie. Jest to ważna wartość w zakresie kapitału ludzkiego Gminy.
- Niemal połowa respondentów ocenie pozytywnie sytuację seniorów, a mniej niż 15% jest zdania przeciwnego. Co piąty respondent wskazuje braki w ofercie działań dla seniorów. W szczególności wskazywano na brak miejsca pobytu dziennego czy form wsparcia dla osób starszych z terenów wiejskich.
- Osoby niepełnosprawne na terenie Gminy mają znaczne problemy ze znalezieniem pracy i jakkolwiek są akceptowane jako ludzie, to nie mają możliwości uczestniczenia w głównym nurcie życia społecznego.
- Trzy czwarte respondentów czuje się bezpiecznie na terenie Gminy, zagrożenie odczuwa natomiast 15% pytanych.

- Według ankietowanych zjawisko przemocy w rodzinie w Gminie jest zauważalne. Ponad 40% mieszkańców zna osobiście ofiary przemocy, dalsze 20% ma poważne podejrzenia co do takiego stanu rzeczy. Alarmuje, że ponad połowa ankietowanych nie wie, gdzie może znaleźć pomoc ofiara przemocy domowej.
- Równocześnie wśród mieszkańców funkcjonuje powszechnie obiegowa błędna opinia jakoby nadużywanie alkoholu i picie nałogowe było przyczyną przemocy w rodzinie, a nie współwystępującym problemem, w równym stopniu dysfunkcję i przemoc powodującym i powodowanym przez nie. Bardzo rzadkie są natomiast inne błędne przekonania. W zasadzie mają jednomyślne pewne lub względne przekonanie, że ofiarą przemocy w rodzinie mogą być przedstawiciele obydwójga płci, przemoc nie jest wyłącznie fizyczna, a Policja jest jak najbardziej uprawniona do interwencji w sprawy rodzinne.
- Między 10 a 20 % rodziców hołduje konserwatywnemu, opresyjnemu modelowi wychowania, w szczególności wierzy, że strach dziecka przed rodzicami ma pozytywny walor wychowawczy, a łagodne kary fizyczne nie są przemocą, za to pozytywnie wpływają na rozwój dziecka. Ponad połowa respondentów zdecydowanie stwierdza, że bicie nie jest pomocne wychowawczo, a strach nie buduje zdrowej, „posłusznej” relacji rodzica z dzieckiem, a każda kara fizyczna jest formą przemocy w rodzinie. Równocześnie zasadniczo przyjmują, że bicie stanowi oznakę bezradności w rodzinie.
- Ponad połowa rodziców wśród respondentów w okresie pandemii i po niej następującym wskazuje, że ich dzieci stały się bardziej apatyczne i wycofane bądź przeciwnie – bardziej agresywne.
- Połowa mieszkańców uważa, że ich nastrój nie zmienił się podczas izolacji społecznej ani na lepsze, ani na gorsze. Pogorszenie swojej kondycji emocjonalnej wskazała jedna trzecia respondentów.
- W przytłaczającej większości (ponad 80%) mieszkańcy dostrzegają potrzebę realizacji działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania efektom pandemicznej izolacji, przemocy i uzależnieniom. Kolejno wskazywane były następujące działania:
  - Wsparcie psychologiczne dla rodzin
  - Warsztaty profilaktyczne dla uczniów
  - Pomoc w integracji dzieci po okresie izolacji
  - Konsultacje z terapeutą uzależnień

- o Kampanie profilaktyczne skierowane do społeczeństwa.

2.3.2. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu pracowników socjalnych

Badania obejmowały mieszkańców Gminy Sędziszów, którzy profesjonalnie zajmują się działaniami pomocy społecznej oraz profilaktyką i zwalczaniem uzależnień czy przemocy w środowisku rodzinnym, w szczególności byli to pracownicy Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkowie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Metoda zastosowana w badaniu to CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to Program CORIGO rekomendowane przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Badania przeprowadzono w II i III kwartale 2022 r. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

<i>Liczebność grup badanych</i>	
Osoby zaangażowane w działania pomocy społecznej i profilaktykę	22

- o W doświadczeniu pracowników socjalnych kluczowym, jednogłośnie wskazanym jako bardzo istotny, problemem jest niepełnosprawność (aż 83% wskazań kwestii jako bardzo istotnej) oraz długotrwała choroba (70,83 % wskazań), w dalszej kolejności wyraźnie dostrzegane są bezrobocie oraz bieda i ubóstwo (po 50% wskazań). Na biegunie przeciwnym respondenci wskazali bezdomność, uzależnienie od alkoholu i uznane za niemal nieobecne – uzależnienie od narkotyków.

Wskazane odpowiedzi:	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Uzależnienie od alkoholu	8,33%	4,17%	83,33%	4,17%
Uzależnienie od narkotyków	0,00%	8,33%	58,33%	33,33%
Przemoc domowa	0,00%	91,67%	8,33%	0,00%

Bezrobocie	50,00%	50,00%	0,00%	0,00%
Bieda, ubóstwo	50,00%	45,83%	4,17%	0,00%
Bezdomność	4,17%	12,50%	79,17%	4,17%
Niepełnosprawność	83,33%	12,50%	4,17%	0,00%
Zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży	25,00%	75,00%	0,00%	0,00%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze (rodziców z dziećmi)	37,50%	58,33%	4,17%	0,00%
Bezradność osób w sprawach prowadzenia gosp. domowego	8,33%	79,17%	12,50%	0,00%
Uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej	20,83%	25,00%	54,17%	0,00%
Izolacja społeczna osób starszych	45,83%	25,00%	29,17%	0,00%
Brak poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców gminy	0,00%	20,83%	79,17%	0,00%
Długotrwałe choroby	70,83%	20,83%	8,33%	0,00%
Pogorszenie kondycji psychicznej w związku z izolacją w czasie pandemii	29,17%	58,33%	12,50%	0,00%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	41,67%	50,00%	8,33%	0,00%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	8,33%	4,17%	45,83%	41,67%

- Wyniki te korespondują z odpowiedziami respondentów spośród ogółu pełnoletnich mieszkańców Gminy analizą sytuacji w oparciu o dane metrykalne Gminy i GOPS oraz GUS.

- Najbardziej potrzebnymi formami wsparcia mieszkańców w oczach profesjonalistów są zapewnienie: rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych, wsparcia asystentów osoby niepełnosprawnej oraz osób starszych, poradnictwa prawnego oraz zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych (materialne wsparcie zakupu leków i opału).
- W rozpoznaniu merytorycznych pracowników pomocy społecznej, instytucja ta pomaga w zapobieganiu trudnym sytuacjom życiowym, a władze gminy Sędziszów są dobrze poinformowane o potrzebach pomocowych i wychodzą im naprzeciw.
- Dzięki powyższym sprawnie działającym mechanizmom samorządowym i instytucjonalnym większość potrzeb życia społecznego jest w Gminie zaspokajana. Spośród tych, które w ocenie respondentów wymagają poświęcenia większej uwagi wymagają w szczególności jakość i ilość połączeń transportu osobowego oraz dostęp do opieki zdrowotnej (w ramach świadczeń refundowanych przez NFZ) i na trzecim miejscu – zasób mieszkaniowy. Wszystkie te zagadnienia mają duży wpływ na sytuację społeczną i ekonomiczną mieszkańców Gminy, na skalę zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej, jednak nie znajdują się bezpośrednio w zakresie kompetencji działań MGOPS.
- Odpowiedzi pracowników korespondują z wnioskami sugerowanymi przez dane metrykalne i badania ankietowe wszystkich mieszkańców. Oznacza to najpewniej bardzo dobrą orientację personelu i rzetelne podejście do wykonywanych działań z zakresu opieki i pomocy społecznej.

2.3.3. Problemy dzieci i młodzieży

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

<i>Liczebność grup badanych</i>	
Szkoły Podstawowe klasy 4-6	87
Szkoły Podstawowe klasy 7-8	84

- Niemal wszyscy uczniowie klas najmłodszych czują się w swoich klasach bardzo dobrze lub raczej dobrze. Szczególna uwaga i życzliwość osób dorosłych potrzebna jest w pojedynczych przypadkach – za śladową ilością odpowiedzi w ankiecie kryją się wszak realne osoby, dzieci jeszcze przed okresem dojrzewania czujące się na tyle źle w swojej klasie, że chciałyby ją zmienić na inną, co jest fantazją ucieczkową, świadczącą o dużej emocjonalnej presji. Podobne wyniki dotyczą najstarszych klas szkoły podstawowej i młodzieży ze szkół ponadpodstawowych. Tu jednak ponad jedna czwarta część respondentów wagaruje relatywnie regularnie, ale nie nagminnie. Wskazuje to na dobrą sytuację odnośnie relacji społecznych i atmosfery szkolnej, tworzonej przez samych uczniów, ale i nauczycieli oraz rodziców.
- Uczniom szkół podstawowych (w obydwu badanych grupach wiekowych) niemal obca jest idea wagarowania. Sporadyczne przypadki wynikały głównie z sytuacji takich jak okazjonalna zgoda rodziców na pozostanie w domu zdrowego dziecka albo również okazjonalny pomysł na „uniknięcie” konsekwencji nieprzygotowania do zajęć lekcyjnych.
- Uczniowie klas 4 – 6 w zasadzie pozostają pod okiem rodziców. Wśród uczniów klas 7 – 8 pojawiają się częściej odpowiedzi sugerujące brak wystarczającej uwagi rodzicielskiej, ale w ujęciu statystycznym wynik pozostaje wysoce zadowolający. Odpowiedzi wśród młodzieży szkół średnich odpowiadają wzorcowi rozwoju psychospołecznego dla ich wieku. Czas wolny dzieci spędzają razem ze znajomymi i rodziną lub organizują sobie zajęcia samodzielnie.
- Respondenci wśród wszystkich grup wiekowych uczniów wskazują, że przydałyby się w Gminie nowe lub dostępne darmowo obiekty sportowe, tereny zielone czy przestrzeń spotkań towarzyskich, ale też organizacji młodzieżowych i propozycji wolontariatów.
- Co piąty spośród najmłodszych uczniów rozpoznał, że jego nastrój i relacje z rówieśnikami się pogorszyły w porównaniu z okresem sprzed pandemii. Najstarsi uczniowie SP wskazali taki kierunek w około 30% odpowiedzi, a młodzież szkół średnich w około 40%. Wydaje się, że ta grupa została stosunkowo dobrze zaopiekowana przez dorosłych i samodzielnie również szukała interakcji społecznych, bo wiele dzieci wyszło obronną ręką z okresu izolacji, a nawet ich sytuacja się poprawiła.

- Powszechne okazują się różne formy zmęczenia izolacją społeczną i nauką zdalną. Równocześnie nie można pominąć, że odpowiedzi zasadniczo mieszczące się w przedziale od kilku do nawet 20% dzieci w różnych grupach wiekowych brzmiały: „często odczuwam smutek i przygnębienie” (to zdanie wskazało 35% uczniów szkół średnich), „obawiam się, że w przyszłości nic dobrego mnie nie czeka”, „nie cieszy mnie to, co robię” albo „nic nie daje mi teraz prawdziwego zadowolenia”.
- Nawet wśród najmłodszej grupy dzieci już co dziesiąte zna rówieśnika, który pada ofiarą autoagresji, w tym np. samookaleczeń. W klasach 7 – 8 SP zjawiska doświadcza lub styka się z nim już aż 30% uczniów.
- Połowa najmłodszych uczniów przyznaje, że doświadczyła w szkole przemocy. Blisko 20% wskazuje, że doświadcza jej codziennie lub kilka razy w tygodniu szkolnym (czyli niemal codziennie...). Uczniowie klas 4 – 6 SP doświadczają po równo przemocy fizycznej (np. bicia, szarpania i kopania) oraz psychicznej (w tym zastraszania, przezywania, zabierania pieniędzy). Nieco mniejszy odsetek ofiar przemocy to uczniowie klas starszych SP, co jednak sugeruje pytanie o zmianę z wiekiem roli ofiary na sprawcę.
- Najczęstsze formy przemocy w przestrzeni internetowej jakich ofiarami (a w drugiej kolejności świadkami) są najmłodsi respondenci są hejtowanie, rozumiane jako otrzymywanie złośliwych komentarzy, a także otrzymywanie wiadomości z wyzwiskami. Relatywnie najrzadziej, ale jednak obecne, są umieszczanie filmików lub obrazków, zdjęć, które ośmieszały respondentów lub ich rówieśników, jak również otrzymywanie wiadomości z groźbami lub szantażem. Uczniowie klas 7 – 8 SP wskazują na większe nasilenie wskazanych problemów, a ponadto sygnalizują, że ich prywatne wiadomości są bardzo często udostępnione osobom trzecim wbrew ich woli albo bez ich wiedzy.
- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie można określić na niskim, poziomie ryzyka. Mniej niż 10% najmłodszych ankietowanych ma za sobą inicjację alkoholową, która miała incydentalny charakter. Już młodsi nastolatki z ostatnich klas SP mają za sobą tę inicjację w co czwartym przypadku. Natomiast ponad dwie trzecie ankietowanej młodzieży szkół średnich – ponad 70% respondentów spośród uczniów SPP – przyznaje, że ma za sobą inicjację alkoholową – co o tyle istotne, że badania realizowane były już po zakończeniu nauki przez uczniów roczników maturalnych, a więc odpowiedzi w grupie zostały udzielone w znakomitej większości lub w całości przez osoby nadal niepełnoletnie. Pojawiają się również wśród nich wskazania

o powtarzalności intoksykacji napojami alkoholowymi już w SP. Niemal wszyscy uczniowie SPP piją alkohol z pewnym stopniem powtarzalności, w tym ponad 80% przyznaje, że pije rzadziej niż raz w miesiącu. ale co dziesiąty uczeń (niepełnoletni!) szkół średnich wskazuje, że spożywa alkohol kilka razy w miesiącu, a zatem regularnie.

- Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Badania wykazały, że pewien odsetek badanych młodych mieszkańców Gminy palił lub nadal pali wyroby papierosowe. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 5% najmłodszych uczniów oraz 10% starszych uczniów. Natomiast dwie trzecie ankietowanej młodzieży szkół średnich przyznaje, że ma za sobą inicjację alkoholową – co o tyle istotne, że badania realizowane były już po zakończeniu nauki przez uczniów roczników maturalnych, a więc odpowiedzi w grupie zostały udzielone w znakomitej większości lub w całości przez osoby nadal niepełnoletnie. Bardzo dużo z nastolatków z SPP jest palaczami okazjonalnie lub nawet regularnie (ponad jedna czwarta wskazała, że obecnie nie pali, ale taka sama grupa wskazała, że pali stale papierosy lub e-papierosy). Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego oraz namowa znajomych.
- Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie występuje wśród uczniów szkół podstawowych Gminy. Jednak mniej więcej co dwudziesty uczeń szkoły średniej przyznaje, że próbował narkotyków lub dopalaczy. Taki sam odsetek uczniów SPP wskazał, że w czasie pandemii sięgnął po marihuanę, zatem można wnioskować, że właśnie o eksperymenty z tym środkiem odurzającym (zakup, spożycie) chodzi.

- W związku z powyższym należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.
- Niepokój budzi ogromna ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera, telefonu komórkowego. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5-6 godzin dziennie. Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- Zauważalnym, choć nie powszechnym, problemem wydaje się być skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, a internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych lub krótkich pogadanek na lekcjach wychowawczych.
- Najmłodszy nie rozpoznają potrzeb profilaktycznych w swoim środowisku, równocześnie nie potrafią jasno wskazać gdzie jest możliwe uzyskanie pomocy. Zaledwie około 10% wskazało, że można znaleźć oparcie i rozwiązanie w kontakcie z psychologiem. Wśród najstarszej z grup respondentów szkolnych (SPP) odsetek uczniów rozpoznających potrzebę wsparcia wynosi blisko 20%. Równocześnie alarmuje fakt, że jednogłośnie (!) wskazują, że nie wiedzą, gdzie może szukać pomocy osoba borykająca się z uzależnieniem lub zagrożeniem nim. Uczniowie szkół średnich w następnym jednak pytaniu potrafili rozpoznać potrzebę i potencjalny pozytywny wpływ rozmowy z psychologiem na żywo (blisko 70%) lub przynajmniej online (ponad 30%). Młodzież

zainteresowana jest również uczestnictwem w warsztatach profilaktycznych i kampaniach dotyczących zdrowia psychicznego (obydwie opcje wskazał co trzeci respondent).

- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że w szkołach problem przemocy rówieśniczej i uzależnień behawioralnych jest najbardziej naglący i poważny. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Co więcej, otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą mieli okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy i zachowań ucieczkowych w świat wirtualny.
- Warto także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów.
- Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Dodatkowo, należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu. Także nauczyciele mogą podsuwać uczniom na lekcjach adresy ciekawych stron, związane w jakiś sposób z przedmiotem lekcji.

2.4. Analiza SWOT

To jedna z najbardziej popularnych i rozpowszechnionych metod analitycznych. Jej nazwa wywodzi się od pierwszych liter angielskich słów: *Strengths- Mocne (silne) strony; Weakneeses- Słabe strony; Opportunities- Szanse; Threats- Zagrożenia*. Analiza SWOT przeważnie wykorzystywana jest do oceny wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwojowych. Diagnoza i ocena szans oraz zagrożeń, wynikających z otoczenia, oraz potencjału wewnętrznego stanowi zbiór informacji na podstawie, których możliwe jest wytyczanie celów strategicznych.

Analiza SWOT została wypracowana podczas spotkania warsztatowego w grudniu 2022 roku. Wyniki zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 28. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Klub seniora zrzeszający 30 osób • Program Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej cieszący się dużym zainteresowaniem • Realizowane usługi opiekuńcze • Stowarzyszenie emerytów i rencistów oraz Stowarzyszenie „Sami Swoi” • Rada Seniorów • Koła Gospodyń Wiejskich • Trzy przychodnie na terenie Gminy Sędziszów • Punkt Konsultacyjny • Koperta Życia • Sędziszowska Karta Seniora 60 + • Telefon Zaufania w czasie pandemii	<ul style="list-style-type: none"> • Utrudniony dostęp do lekarza specjalisty • Skomunikowanie gminy (sołectwa z Sędziszowem) • Niewystarczająca oferta kulturalna dla seniorów • Niewystraszająca oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży • Brak kawiarni – miejsca gdzie można spędzić czas przy kawie • Konieczność reaktywacji Młodzieżowej Rady Miejskiej • Niewykorzystany potencjał sektora pozarządowego • Niewystarczająca liczba godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach

- Gabinet Psychologiczno-Socjologiczny
- Świetlica Środowiskowo-Socjoterapeutyczna
- Dożywianie w szkołach i świetlicy
- Zaplecze sportowo-rekreacyjne: siłownię zewnętrzne, OSiR, orliki
- Spółdzielnia Socjalna „Przysmak” oferująca catering
- Współpraca Urzędu Miejskiego z organizacjami pozarządowymi
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy prowadzony przez Caritas
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sędziszowie
- Rodzinny Dom Pomocy dla kobiet w Tarnawie
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Zielonkach
- Duży zakład produkcyjny zatrudniający ponad tysiąc osób „SEFAKO SA”
- Komisariat Policji na terenie Gminy
- Sprawnie funkcjonujący ZI oraz GKRPA
- Żłobek gminny
- Zapewniona opieka przedszkolna
- Kwalifikacje i rzetelne wypełnianie obowiązków przez kadrę MGOPS w tym pracowników socjalnych,
- Słaba współpraca Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej ze szkołami
- Niewystarczająca liczba godzin pracy nauczycieli wspomagających
- Basen wymagający odbudowy z powodu pożaru
- Niewykorzystany potencjał świetlic wiejskich
- Brak dostępności do usług rehabilitacyjnych – długi okres oczekiwania
- Ujemny przyrost naturalny
- Szybkie starzenie społeczeństwa

- Wykwalifikowana kadra pedagogiczna w Szkołach,
- Regularne działania profilaktyczne prowadzone w placówkach oświatowych, placówkach kultury i w organizacjach pozarządowych zlokalizowanych na terenie gminy
- Dobre rozpoznanie przez władze i instytucje lokalne istniejących problemów społecznych w gminie

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Nowa perspektywa finansowa do roku 2027 • Wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych i zagrożeń społecznych • Zapobieganie patologiom społecznym i ubożeniu ludności • Możliwość korzystania z programów z zakresu pomocy społecznej współfinansowanych ze środków rządowych i unijnych • Rozwój współpracy pracowników pomocy społecznej z instytucjami sektora publicznego, organizacjami społecznymi oraz lokalną wspólnotą • Edukowanie dzieci i młodzieży szkolnej z zakresu bezpieczeństwa, uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące koszty życia przyczyniające się do realnego ubożenia społeczeństwa • Rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne wynikające ze starzenia się społeczeństwa i wzrostu liczby osób niepełnosprawnych lub wymagających opieki • Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień • Występowanie zjawiska wyuczonej bezradności i uzależnienia od pomocy społecznej • Ograniczenia prawne oraz brak stabilności przepisów, trudności w ich interpretacji

i potencjalnych zagrożeń przez funkcjonariuszy policji

- Rozwój cyberuzależnień i społecznych dysfunkcji dzieci i młodzieży
- Wzrost liczby dzieci z problemami zdrowotnymi, psychicznymi, edukacyjnymi itp.
- Osoby bezrobotne niezainteresowane zmianą swojego statusu

RODZIAŁ III

CZEŚĆ PROGRAMOWA STRATEGII

3.1. Misja i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 jest wyznaczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania określonym problemom społecznym oraz poprawa sytuacji mieszkańców.

Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy oraz wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Sędziszów pozwoliły wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2023-2029, co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań.

W Strategii, zgodnie z zasadami planowania strategicznego wyróżniono:

- misję gminy - stanowi cel nadrzędny przy planowaniu działań rozwojowych w gminie;
- cele strategiczne- wskazują najważniejsze obszary, których wsparcie jest niezbędne dla rozwiązywania problemów społecznych w gminie;
- cele operacyjne - są celami szczegółowymi dla celów strategicznych, zawierają propozycje kierunków działań niezbędnych do osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych.

Misja Gminy Sędziszów do roku 2029 brzmi:

Zapewnienie mieszkańcom Gminy Sędziszów odpowiednich warunków do życia i rozwoju poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu.

Na podstawie dostępnych danych sformułowano prognozę rozwoju sytuacji społecznej w Gminie. W układzie celów strategicznych przedstawia się ona następująco:

Cel 1. Tworzenie kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych długotrwałą chorobą.

Prognozuje się:

- ✓ zwiększenie pomocy w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób z niepełnosprawnością i ich rodzin;
- ✓ zwiększenie potrzeb pomocy względem osób przewlekle chorych oraz ich rodzin;
- ✓ poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób niepełnosprawnych;
- ✓ zwiększenie dostępu do usług specjalistycznych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania oraz w formach instytucjonalnych – domu pomocy społecznej, ośrodkach wsparcia;
- ✓ promowanie pomocy sąsiedzkiej i idei wolontariatu;
- ✓ zanik funkcjonowania rodzin wielopokoleniowych.

Cel 2. Wzmacnianie roli i funkcji rodziny oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy w rodzinie

Prognozuje się:

- ✓ stałe potrzeby rodzin dysfunkcyjnych w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej;
- ✓ utrzymanie odpowiedniego poziomu życia mieszkańców, umożliwiającego zaspokajanie najpilniejszych potrzeb, w tym potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży;
- ✓ potrzebę wsparcia rodzin przez asystenta rodziny;
- ✓ występowanie zjawiska przemocy w rodzinie i potrzebę jego minimalizacji;
- ✓ potrzebę specjalistycznej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;

- ✓ potrzebę podnoszenia świadomości społecznej w zakresie występowania zjawiska przemocy i sposobów jego przeciwdziałania;
- ✓ stałe zapotrzebowanie na usługi edukacyjne dotyczące problemu przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom;
- ✓ brak integracji społecznej rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocia, uzależnień i przemocy;
- ✓ potrzebę zapewnienia dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków życia i rozwoju;
- ✓ wzmacnianie ról i kompetencji wszystkich członków rodziny.

Cel 3. Zapobieganie marginalizacji społecznej spowodowanej ubóstwem, uzależnieniami i bezrobociem oraz ich negatywnym następstwom.

Prognozuje się:

- ✓ utrzymywanie się potrzeby niesienia pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy oraz osobom z wyuczoną bezradnością;
- ✓ zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego najuboższych mieszkańców Gminy,
- ✓ wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- ✓ utrzymywanie się potrzeby udzielania pomocy i wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✓ wzrost potrzeby zapewnienia pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin,
- ✓ konieczność podniesienia poziomu profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom.

Cel 4. Rozwój zasobów osobowych, lokalowych i technologicznych jednostek zaangażowanych w realizację strategii

Prognozuje się:

- ✓ konieczność dalszego kształcenia kadr,
- ✓ konieczność rozbudowy infrastruktury gminnej,
- ✓ odbudowę Basenu Miejskiego.

Przedstawione powyżej prognozy pozwalają zdefiniować system działań, a zatem strategię, która powinna być zrealizowana, aby ograniczyć skutki zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym gminy.

Wprowadzanie zmian społecznych na terenie Gminy poprzez realizację celów i zadań strategicznych, zaowocuje ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społecznego w gminie oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Prognozuje się, że realizowane działania zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Wdrożenie strategii ma na celu:

- ✓ poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie,
- ✓ wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- ✓ zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie,
- ✓ zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień w gminie,

Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

3.2. Cele i kierunki działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

---

Wdrażanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029* opierać się będzie na permanentnej, adekwatnej do potrzeb realizacji w całym okresie obowiązywania Strategii, następujących celów strategicznych, przedstawionych w formie tabelarycznej.

Wykaz użytych skrótów:

MGOPS – Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sędziszowie

UM – Urząd Miejski w Sędziszowie

Szkoły – szkoły na terenie Gminy Sędziszów

Zdrowie – jednostki służby zdrowia z terenu Gminy Sędziszów

OSiR – Ośrodek Sportu i Rekreacji

SCK – Sędziszowskie Centrum Kultury

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

Policja – Komisariat Policji w Sędziszowie

NGO – organizacje pozarządowe

DPS – domy pomocy społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Jędrzejowie

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jędrzejowie

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy

Żłobek – Żłobek Samorządowy "Kraina Maluszka" w Sędziszowie.

UNIA – Klub Sportowy „UNIA”

ŚŚS - Świetlica-Środowiskowo-Socjoterapeutyczna

KS - Klub Senior +

Klub AA – Klub Abstynentów Promyk w Sędziszowie

1. Tworzenie kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i dotkniętych długotrwałą chorobą**1.1. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i dotkniętych długotrwałą chorobą**

Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Wspieranie rozwoju usług opiekuńczych	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	MGOPS, NGO ŚDS	2023-2029
Kierowanie osób potrzebujących opieki do ośrodków wsparcia oraz do domów pomocy społecznej	Liczba osób w ośrodkach wsparcia, domach pomocy społecznej	MGOPS, NGO, DPS, ŚDS	2023-2029
Działalność wolontariatu (wspieranie i promowanie)	Liczba zrealizowanych inicjatyw	MGOPS, NGO, UM	2023-2029
Rozwój ośrodków wsparcia na terenie gminy	Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia	MGOPS, NGO, ŚDS	2023-2029
Wspieranie wydarzeń oraz podejmowanie działań promujących integrację osób niepełnosprawnych	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, SCK, OSiR, NGO, UM, Szkoły, ŚDS	2023-2029
Wsparcie i promocja aktywności kulturalnej, fizycznej i rekreacyjnej, w tym wycieczki, zajęcia i warsztaty	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, SCK, OSiR, NGO, UM, Szkoły, KS	2023-2029
Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym, dotkniętych długotrwałą chorobą i ich rodzinom	Liczba osób objętych pomocą	MGOPS	2023-2029
Praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami	Liczba osób objętych pracą socjalną	MGOPS	2023-2029
Wspieranie organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych działających na rzecz osób niepełnosprawnych	Liczba działań	UM, MGOPS, NGO	2023-2029

Pozyskiwanie środków na realizację programu „Opieki Wytchnieniowej”, usług „Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej na rzecz osób niepełnosprawnych (AOON)	Liczba rodzin objętych pomocą	MGOPS	2023-2029
Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	Liczba osób objętych pomocą	MGOPS, PUP, NGO	2023-2029
Likwidacja barier m.in. architektonicznych, komunikacyjnych i społecznych, utrudniających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym przy współpracy z innymi instytucjami	Liczba zrealizowanych działań	UM, NGO, Szkoły, SCK	2023-2029
Dalsza realizacji inicjatywy „Koperta Życia”	Liczba wydanych Kopert Życia	MGOPS	2023-2029
1.2. Kompleksowe wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wzrost świadomości społecznej			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Zapewnienie wystarczającej liczby godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach	Liczba godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach	Szkoły, UM	2023-2029
Prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego oraz zajęć terapeutycznych, w tym wczesnej profilaktyki w szkołach	Liczba zrealizowanych działań	Szkoły, MGOPS, PPP, NGO, UM	2023-2029
Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, NGO, Szkoły, Zdrowie, ŚDS	2023-2029
Udzielanie porad i konsultacji dla osób z zaburzeniami bądź zagrożonych zaburzeniami psychicznymi	Liczba osób objętych wsparciem	MGOPS, Szkoły, NGO, ŚDS	2023-2029
Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi	Liczba wspartych organizacji pozarządowych	UM, MGOPS, NGO, ŚDS	2023-2029

Organizacja środowiskowych form wsparcia i integracji	Liczba osób objętych pomocą	MGOPS, ŚDS,	2023-2029
1.3. Działania na rzecz poprawy warunków życia seniorów			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Wsparcie rozwoju usług opiekuńczo - pielęgnacyjnych dla seniorów.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	MGOPS, NGO, KS	2023-2029
Praca socjalna z seniorami	Liczba osób objętych pracą socjalną	MGOPS	2023-2029
Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i ich rodzinom	Liczba rodzin objętych pomocą	MGOPS, UM	2023-2029
Promowanie modelu aktywnego starzenia się i aktywnej starości, sprzyjających jak najdłuższemu zachowaniu sprawności i samodzielności w życiu społecznym oraz zawodowym	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, NGO, OSiR, SCK, UG, KS	2023-2029
Wspieranie i popularyzowanie wydarzeń służących integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, UM, SCK, OSiR, NGO, Szkoły	2023-2029
Wspieranie i popularyzowanie różnorodnych wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych dla seniorów, (m.in. stałe imprezy i spotkania integracyjne, wycieczki, zajęcia i warsztaty, wigilie dla samotnych)	Liczba zrealizowanych wydarzeń	MGOPS, UM, SCK, OSiR, NGO, Szkoły	2023-2029
Realizacja inicjatywy „Koperta Życia”	Liczba wydanych Kopert Życia	MGOPS	2023-2029
Wspieranie organizacji pozarządowych i innych partnerów społecznych działających na rzecz osób starszych	Liczba wspartych organizacji pozarządowych	UM, NGO, MGOPS	2023-2029
2. Wzmacnianie roli i funkcji rodziny oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona ofiar przemocy			

2.1. Wspieranie rodzin w rozwoju kompetencji i pełnieniu ról rodzicielskich

Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Realizacja i kontynuacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny	Aktualny Program	MGOPS	2023-2029
Realizacja działań z zakresu wspierania rodziny	Liczba rodzin objętych wsparciem	MGOPS, NGO	2023-2029
Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną, wspieranie imprez integracyjnych i kulturalnych, pikników rodzinnych, spektakli, wycieczek i innych działań mających na celu integrację rodzin	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, NGO, UM, SCK, OSiR, Szkoły, ŚŚS	2023-2029
Współpraca Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi.	Liczba wspólnych działań	MGOPS, Szkoły	2023-2029
Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty sportowej i kulturalnej	Liczba zrealizowanych działań	SCK, OSiR, MGOPS, NGO, ŚŚS, UNIA	2023-2029
Tworzenie form wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży działających w formie opiekuńczej, specjalistycznej (np. koła zainteresowań, świetlice, kluby)	Liczba osób korzystających z form wsparcia	MGOPS, UM, NGO	2023-2029
Wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym niewydolnych wychowawczo.	Liczba rodzin objętych wsparciem	MGOPS	2023-2029
Zapewnienie asystenta rodziny	Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	MGOPS	2023-2029
Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	Liczba miejsc w żłobkach	UM, Żłobek	2023-2029

2.2. Pomoc i ochrona ofiar przemocy domowej oraz przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej

Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Realizacja i kontynuacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy	Aktualny Program	MGOPS, GKRPA, ZI, Szkoły	2023-2029
Rozpowszechnianie informacji o podmiotach i miejscach świadczących pomoc ofiarom przemocy domowej	Liczba działań	MGOPS, ZI, UM, NGO, Zdrowie, Szkoły, GKRPA	2023-2029
Udzielanie kompleksowej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, w tym realizacja procedury „Niebieska Karta”, wsparcie specjalistyczne indywidualne i grupowe, jak i zapewnienie miejsc noclegowych	Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”	ZI, Policja, MGOPS	2023-2029
Współpraca z innymi podmiotami działającymi na terenie powiatu mająca na celu realizację działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie oraz monitoring zjawiska;	Liczba działań	MGOPS, ZI, PCPR, NGO, Policja	2023-2029
Wzmacnianie potencjału instytucji i organizacji realizujących zadania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Liczba działań	MGOPS, ZI, PCPR, NGO, Policja	2023-2029
Tworzenie spójnych, opartych na aktualnej wiedzy i doświadczeniu praktycznym narzędzi pracy z osobami doświadczającymi przemocy oraz osobami stosującymi przemoc	Liczba działań	MGOPS, ZI, Policja	2023-2029
Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem poprzez: organizację akcji lokalnych lub przyłączenie się do	Liczba działań	MGOPS, ZI, UM, NGO, Zdrowie, Szkoły	2023-2029

ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.			
3. Zapobieganie marginalizacji społecznej spowodowanej ubóstwem, uzależnieniami i bezrobociem oraz ich negatywnym następstwom			
3.1. Zapewnienie pomocy oraz wsparcia osobom i rodzinom ubogim			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Pomoc finansowa i rzeczowa oraz poradnictwo specjalistyczne dla osób i rodzin znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej	Liczba rodzin objętych pomocą	MGOPS, NGO, UM	2023-2029
Wspieranie działań mających na celu poprawę kompetencji mieszkańców w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami	Liczba podjętych działań	MGOPS, Szkoły, ŚSS	2023-2029
Realizowanie programów służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich (organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole, zapewnienie odzieży, przyznawanie i wypłacanie stypendiów, organizowanie letniego wypoczynku)	Liczba rodzin objętych pomocą	MGOPS, NGO, UM	2023-2029
3.2. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Realizacja i kontynuacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Przeciwdziałania Narkomanii oraz Uzależnieniom Behawioralnym	Aktualny Program	MGOPS, GKRPA	2023-2029

Działania profilaktyczne, skierowane do dzieci i młodzieży mające zarówno charakter edukacyjny jak i dostarczające alternatywnych form spędzania wolnego czasu	Liczba zrealizowanych działań	Szkoły, GKRPA, OSiR, SCK, MGOPS, NGO, UM, Zdrowie, Unia, ŚŚS	2023-2029
Upowszechnianie wiedzy o uzależnieniach oraz promowanie zdrowego stylu życia;	Liczba zrealizowanych działań	GKRPA, Szkoły, MGOPS, ŚŚS, Zdrowie, OSiR, SCK, Unia,	2023-2029
Podjęcie działań w zakresie dostępności pomocy terapeutycznej osób uzależnionych oraz członków ich rodzin	Liczba porad	GKRPA, MGOPS, ZI, Klub AA,	2023-2029
Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych prowadzących działania z zakresu profilaktyki uzależnień	Liczba wspartych instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych	UM, NGO, MGOPS, GKRPA, KLUB AA,	2023-2029
Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z placówkami oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz prowadzenia kampanii edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych	Liczba wspólnych działań	UM, MGOPS, GKRPA, Szkoły, NGO	2023-2029
Monitorowanie problematyki alkoholowej i narkotykowej oraz uzależnień behawioralnych na terenie gminy	Liczba zrealizowanych działań	MGOPS, GKRPA, Szkoły, Policja	2025, 2029
Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym	Liczba sprawdzonych punktów sprzedaży	GKRPA, Policja	2023-2029
Wspieranie działań mających na celu powstawanie grup wsparcia oraz grup samopomocy	Liczba funkcjonujących grup	MGOPS, UM, GKRPA, NGO	2023-2029

Podjęmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych mających na celu ograniczenie dostępności do napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu ich sprzedaży osobom poniżej 18 roku życia	Liczba przeszkolonych sprzedawców napojów alkoholowych	GKRPA, UM, Policja	2023-2029
3.3. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz eliminowanie negatywnych skutków bezrobocia			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Stale monitorowanie i podejmowanie działań aktywizujących na rzecz osób bezrobotnych we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, w szczególności kobiet długotrwale pozostających bez pracy	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	PUP, MGOPS, NGO, UM	2023-2029
Udostępnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, stażach, organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego	Liczba osób bezrobotnych	PUP, MGOPS, UM	2023-2029
Pomoc materialna osobom i rodzinom dotkniętym długotrwałym bezrobociem	Liczba rodzin objętych pomocą	MGOPS, NGO	2023-2029
Organizacja i finansowanie usług wspierających aktywizację zawodową	Liczba wspartych osób	MGOPS, PUP, NGO	2023-2029
Promocja dobrych praktyk podejmowanych w zakresie ekonomii społecznej	Liczba podmiotów ekonomii społecznej	MGOPS, UM, NGO	2023-2029
4. Rozwój zasobów osobowych, lokalowych i technologicznych jednostek zaangażowanych w realizację strategii			

4.1. Wzmocnienie potencjału kadrowego			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Ciągle podnoszenie kompetencji i poprawa wizerunku pracownika socjalnego	Liczba przeszkolonych osób	MGOPS	2023-2029
Wzmocnienie kwalifikacji kadry pracowniczej Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych	Liczba przeszkolonych osób	UM, MGOPS, SCK, OSiR, Szkoły	2023-2029
Wzrost standardu pracy z uczniem poprzez podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	Liczba przeszkolonych nauczycieli	Szkoły, UM, NGO	2023-2029
Zapobieganie wypaleniu zawodowemu pracowników MGOPS, Szkół	Liczba godzin zwolnienia lekarskiego z powodu wypalenia zawodowego	MGOPS, Szkoły	2023-2029
4.2. Wzmocnienie zasobów infrastrukturalnych Gminy Sędziszów			
Działanie	Wskaźniki monitorujące	Realizatorzy/ Partnerzy	Czas realizacji
Odbudowa Basenu Miejskiego	Liczba osób korzystających z basenu	OSiR, UM	W zależności od pozyskanych środków
Modernizacja budynków użyteczności publicznej celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych	Liczba zmodernizowanych budynków	UM	2023-2029
Modernizacja i rozbudowa obiektów kultury i sportowych na terenie gminy	Liczba obiektów	UM, OSiR, SCK	2023-2029

3.3. Monitoring i ewaluacja

W celu stworzenia całościowego obrazu realizowanych działań na rzecz poprawy sytuacji w Gminie niezbędne jest tworzenie, przekazywanie i analizowanie corocznie poniższych sprawozdań:

- 1) Oceny zasobów pomocy społecznej;
- 2) Sprawozdanie z działalności Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sędziszowie,
- 3) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii oraz Uzależnieniom Behawioralnym w Gminie Sędziszów;
- 4) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Sędziszów;
- 5) Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Sędziszów;
- 6) Sprawozdanie ze współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W latach obowiązywania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do 31 stycznia każdego roku za rok poprzedzający każda jednostka, która współuczestniczy (jest odpowiedzialna lub jest partnerem) w realizacji celów sporządzi informację z realizacji wyżej wymienionych programów i projektów (dotyczących problemów społecznych).

Informacje przekazywane będą do Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sędziszowie, jako do jednostki koordynującej, który po analizie co dwa lata przygotowuje i przedstawi sprawozdanie z realizacji Strategii Radzie Miejskiej najpóźniej do 31 marca roku następującego po każdym parzystym roku obowiązywania Strategii. Sprawozdanie może zostać przedstawione na posiedzeniu odpowiedniej Komisji Rady we wskazanym wyżej terminie. Sprawozdania ze stopnia realizacji poszczególnych programów i projektów służyć będą bieżącemu monitoringowi realizacji Strategii oraz będą pomocne przy przeprowadzaniu ewaluacji Strategii, a także ewentualnej aktualizacji jej celów i kierunków działań.

3.4. Źródła finansowania

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, a także brak stałych, długookresowych źródeł finansowania.

Należy założyć, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 będą: budżet gminy, dotacje z budżetu państwa oraz środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji. Każdy podmiot z terenu Gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji.

Ramy finansowe realizacji Strategii są jednak uzależnione od możliwości finansowych gminy oraz wielu zmiennych, jak aktualna sytuacja społeczna i gospodarcza, kondycja finansów publicznych, zmiany na rynku pracy, zmiany w zakresie dostępu do konkretnych świadczeń itp.

Planowane wydatki definiowane będą corocznie w uchwale budżetowej. Jedną z podstaw do ich określenia będzie ocena zasobów pomocy społecznej (art. 16 a ustawy o pomocy społecznej).

3.5. Koordynator

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Sędziszów do roku 2029 jest Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sędziszowie.

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz uczniów szkół i przedszkoli w Gminie Sędziszów	21
Tabela 2. Liczba podmiotów wg sekcji i działów PKD 2007 (rok 2021).....	31
Tabela 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych	32
Tabela 4. Powody przyznania pomocy w latach 2015-2021.....	42
Tabela 5. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2015-2021	44
Tabela 6. Świadczenia opiekuńcze w latach 2018-2021	46
Tabela 7. Świadczenia alimentacyjne w latach 2015-2021.....	48
Tabela 8. Realizacja rządowego oraz gminnego programu „Karta Dużej Rodziny”	50
Tabela 9. Realizacja Wieloletniego Programu „Posiłek w szkole i w domu”	50
Tabela 10. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne w latach 2015-2021	51
Tabela 11. Problemy społeczne w Gminie Sędziszów w latach 2018-2021 według zestawienia Pareto-Lorenza	55
Tabela 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby lub niepełnosprawności	58
Tabela 13. Zasiłki stałe w latach 2017-2021	59
Tabela 14. Liczba osób korzystających z zasiłków okresowych w latach 2017-2021.....	59
Tabela 15. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezrobocia	66
Tabela 16. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z MGOPS z powodu ubóstwa.....	68
Tabela 17. Stypendia i zasiłki szkolne w latach 2019-2021	68
Tabela 18. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc z powodu alkoholizmu.....	72
Tabela 19. Podsumowanie prac GKRPA w latach 2019-2021	73
Tabela 20. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	75
Tabela 21. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych wsparciem w latach 2015-2021	76
Tabela 22. Przestępczość w siedmiu podstawowych kategoriach na terenie Gminy Sędziszów	78
Tabela 23. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu przemocy w rodzinie.....	80
Tabela 24. Liczba interwencji oraz charakterystyka sprawców i ofiar przemocy	81
Tabela 25. Rodziny korzystające z pomocy Punktu Konsultacyjnego z powodu przemocy w rodzinie.....	82

Tabela 26. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa.....	83
Tabela 27. Liczba osób, które otrzymały pomoc z MGOPS z powodu bezdomności.....	84
Tabela 28. Analiza SWOT	97

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Sędziszów w latach 2016-2022.....	15
Wykres 2. Liczba urodzeń oraz zgonów w latach 2010-2021	16
Wykres 3. Saldo migracji oraz przyrost naturalny w latach 2010-2021	16
Wykres 4. Piramida wieku GUS	17
Wykres 5. Ekonomiczne grupy wieku w Gminie Sędziszów w latach 2010-2021.....	18
Wykres 6. Prognoza liczby ludności Gminy Sędziszów w latach 2025-2050	19
Wykres 7. Część oświatowa subwencji ogólnej oraz dochody i wydatki budżetu w dziale 801	20
Wykres 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców.....	28
Wykres 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w gminie Sędziszów w latach 2002-2021 wg GUS.....	29
Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Sędziszów w latach 2015-2022	30
Wykres 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	30
Wykres 12. Nowo rejestrowane oraz wyrejestrowane działalności w latach 2017-2021	33
Wykres 13. Budynki mieszkalne w Gminie Sędziszów w latach 2010-2021	35
Wykres 14. Budynki mieszkalne podłączone do urządzeń sieciowych (w %)	35
Wykres 15. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystający z pomocy społecznej	41
Wykres 16. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2015-2021	41
Wykres 17. Usługi opiekuńcze w latach 2015-2021	47
Wykres 18. Dochody i wydatki Gminy Sędziszów w latach 2010-2021	53
Wykres 19. Graficzna prezentacja problemów społecznych metodą Pareto-Lorenzo	56
Wykres 20. Bezrobocie w latach 2003-2021.....	62
Wykres 21. Bezrobotni w Gminie Sędziszów w ujęciu kwartalnym.....	63
Wykres 22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%) z podziałem na płeć	64
Wykres 23. Bezrobotni z prawem do zasiłku z powiatowego urzędu pracy.....	65

Wykres 24. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup społeczno-ekonomicznych	67
Wykres 25. Liczba przestępstw (wszczętych postępowań) w latach 2019-2021.....	78

Spis rysunków

Rysunek 1. Plan gminy Sędziszów	13
Rysunek 2. Plan miasta Sędziszów	14
Rysunek 3. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. Świętokrzyskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	34

Uzasadnienie

Obowiązek opracowania i realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nakłada na gminę art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych musi szczególnie uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w szczególności zawiera:

- diagnozę sytuacji społecznej,
- określenie celów strategicznych i operacyjnych,
- wskazanie realizatorów oraz sposobu mierzenia efektywności Strategii.

Poprzednio opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych kończyła swój okres obowiązywania w roku 2022. Strategia jest najważniejszym dokumentem o realizowanej lokalnej polityce społecznej Gminy Sędziszów. Skuteczność wyznaczonych w niej działań zależna będzie od posiadanych i pozyskiwanych przez Gminę Sędziszów środków finansowych, współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

W związku z powyższym uzasadnione jest podjęcie niniejszej Uchwały.